DÖNEM : 2 CİLT : 9 TOPLANTI : 2

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

15. Birleşim

7 . 12 . 1966 Çarşamba

İçindekiler

Sayfa

1. — Geçen tutanak özeti 333:390

2. — Gelen kâğıtlar 390

3. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları 391

1. — Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in, Sayın Cumhurbaşkanı ile birlikte yaptıkları Tunus seyahatinden edindiği intibalara, Tunus halkının Türkiye'ye karşı gösterdiği büyük sevgi ve kardeşliğe ve iki millet arasındaki tarihî bağlara dair demeci. 391:392

2. — Zonguldak Milletvekili Kenan Esengin'in, Doğudaki şakilere dair Hürriyet Gazetesinde çıkan resim ve yazılara dokunan ve asayiş konusunda tedbirler almarak şakilerin yok edilmesi hakkında demeci ve Devlet Bakanı Refet Sezgin'in cevabı 392:393,395

3. — Sinop Milletvekili Hilmi İşgüzar'ın, çeltik ve pirinç müstahsıllarını zor durumdan kurtarmak için tedbirler alınması, bir taban fiyat tesbit olunması ve spekülâtif karakterlerin önlenmesi konularındaki

Sayfa

demeci ve Ticaret Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu'nun cevabı. 394,395:396

4. — Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy'un, dinî duyguların ve konuların istismar edildiği iddiasiyle Hükümet hakkında bir gensorusu açılmasına dair önergesi (11/46) 396:422

4. — Sorular ve cevaplar 422

a) Sözlü sorular ve cevapları 422

1. — Samsun Milletvekili Bahattin Uzunoğlu'nun, hariçte daha iyi tutulan Çarşamba Fasulyesinin ihracına zorluk çıkarılmasının Anayasanın, tarım ürünlerinin ve tarımla uğraşanların emeğinin değerlendirilmesi hakkındaki 52 nci maddesi hükmüne aykırı olup olmadığına dair sorusu ve Ticaret Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu'nun sözlü cevabı (6/81) 422:425

2. — Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'in, Süt Kurumu Umum Müdürlüğünün, bu tarihe kadar, ne miktar sütü işliyerek kıymetlendirmiş olduğuna dair so-

Sayfa

rusu ve Tarım Bakanı Bahri Dağdaş'ın sözlü cevabı (6/107) 425:428

b) *Yazılı sorular ve cevapları* 429

1. — Aydın Milletvekili M. Şükrü Koç'un, İncir ve diğer klâsik kuru yemişlerimize bir taban fiyat tesbitinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusu ve Devlet Bakanı ve Ticaret Bakan Vekili Cihat Bilgehan'ın yazılı cevabı (7/136) 429

2. — Hatay Milletvekili Hüsnü Özkan'n, Pilot bölge olarak kabul edilen Altınözü ilçesinde ne gibi işlerin plân ve programa alındığına dair sorusu ve Devlet Bakanı Cihat Bilgehan'ın yazılı cevabı (7/148 429:437

3. — Hatay Milletvekili Reşat Mursaloğlu'nun, Pilot bölge olarak kabul edilen Altınözü ilçesinde ne gibi işlerin plân ve programa alındığına dair sorusu ve Devlet Bakanı Cihat Bilgehan'ın yazılı cevabı (7/152) 437:444

4. — Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci'nin, 1964 ve 1965 yılları icra programlarına göre öngörülen yatırımlarla gerçekleştirilmiş olan yatırımların miktarına dair sorusu ve Başbakan Süleyman Demirel'in yazılı cevabı (7/194) 444:450

5. — Erzurum Milletvekili Nihat Dilcr'in; Erzurum'un Hınıs ilçesinde zelzeleden hasar gören vatandaşlardan, ne kadarının dış memleketlere işçi olarak gitmek istediklerine ve ne kadarının gönderilmiş olduklarına dair sorusu ve Çalışma Bakanı Adi Naili Erdem'in yazılı cevabı (7/200) 451

6. Malatya Milletvekili Mehmet Delikaya'nın; Malatya Tütün Fabrikası tevsi işi ile ispirto satış yeri inşaatının şimdiye kadar neden gecikmiş olduğuna dair sorusu ve Gümrük ve Tekel Bakanı İbrahim Tekin'in yazılı cevabı (7/202) 451:452

7. — Konya Milletvekili Nazif Kurucu'nun Diyanet İşleri Başkanının, dışarıdan vâki bir davet ile mi, yoksa Hükümet tarafından görevlendirilerek mi dış geziye çıkmış olduğuna dair sorusu ve Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlıyangil ile Devlet Bakanı Refet Sezgin'in yazılı cevapları (7/203) 452:453

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Ağrı Milletvekili Abdülbâri Akdoğan, yurdumuzda çıkan çeşitli kömürlerin kalite ve satış yönünden sınıflandırılması, işletilmeleri ve nakliyelerinin iyi organize edilmesi gerektiği konularında,

Sivas Milletvekili Gıyasettin Duman, Personel Kanununun tatbik edilmemesinin doğurduğu sıkıntılara, dul, yetim, yaşlı ve sakat vatandaşların yaşıyabilmeleri için alınması gerekli tedbirlere dair demeçte bulundular.

Adana Milletvekili Mahmut Bozdoğan'ın, Çukurova'da ve memleketin bâzı yerlerinde görülen kızamık hastalığı dolayısiyle gerekli tedbirlerin alınması ve halkın hastalıklara karşı uyandırılması konularındaki demecine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Edip Somunoğlu cevap verdi.

Vazife ile yurt dışına giden Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'e İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın, Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihad Kürşad'a da Adalet Bakanı Hasan Dinçer'in vekillik etmelerinin uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı,

2556 sayılı Hâkimler Kanununun 6798 sayılı Kanunla değişik 71 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki 751 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin hâkimlere ilişkin hükmünün iptal

edildiğine dair Anayasa Mahkemesi Başkanlığı tezkereleri Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Sayın üyelerden bâzılarına Başkanlık tezkeresinde gösterilen sürelerle izin verilmesi,

Millî Savunma Komisyonu Başkanlığının, gündemde bulunan, Cumhuriyet Senatosu Tabiî Üyesi Kadri Kaplan ve 4 arkadaşının, 97 sayılı Kanunla değiştirilen 1076 sayılı Kanunun 3 ncü maddesine 5 fıkra eklenmesine dair ek kanun teklifi ile Mardin Milletvekili Rifat Baykal ve 3 arkadaşının, 1963 ders yılında Harb Okulu öğrencilerinden okuldan ihraçolunanların askerlik mükellefiyetlerini düzenliyen kanun teklifinin tekrar görüşülmek üzere komisyona havalesine dair önergesi kabul olundu.

Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy'un dinî duyguların ve konuların istismar edildiği iddisiyle Hükümet hakkında bir gensoru açılmasına dair önergesi okundu, gelecek birleşimde gensorunun açılıp açılmaması hususunun görüşüleceği bildirildi.

C. H. P. Meclis Grupu Başkanvekilleri Turhan Feyzioğlu ve Hilmi İncesulu'nun, petrol boru hattının kurulacak bir şirkete devredileceği ve bu şirket hisselerinin % 49 oranında özel kişilere satılması ve İpraş ve Ataş rafinerilerinin genişletilmesine izin verilmesi konularında inceleme yapmak üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis araştırması yapılmasına dair,

Millet Meclisi A. P. Grup Başkanvekilleri Aydın Yalçın ve Hüsamettin Atabeyli'nin, C. H. P. Millet Meclisi Grup Başkanlığının 16 . 11 . 1966 tarihli önergesinde istemiş olduğu Meclis araştırmasına genel petrol politikamızın incelenmesi hususunun da ithal edilmesi hakkında ve

Millet Meclisi C. H. P. Grup Başkanvekili Turhan Feyzioğlu ile Hilmi İncesulu'nun, evvelce sunmuş oldukları petrol konusu ile ilgili 16 . 11 . 1966 tarihli Meclis araştırması önergesine aynı konu ile ilgili üç hususun eklenmesine dair önergeleri hakkında yapılan görüşmeler tamamlanarak, 17 üyeden bir Meclis araştırması Komisyonunun kurulması, bu komisyonun seçimi tarihinden itibaren 2 ay müddetle görevde kalması, icabında Ankara'dan başka mahallerde de vazife görmesi hususları kabul olundu.

Hakkâri Milletvekili Ali Karahan'ın, Anayasamızın kabul ettiği temel haklar ve hürriyetlerin kullanılmasında ve ödevlerin yerine getirilmesinde, kanunların uygulanmasında Hükümetçe izlenen politika üzerinde Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir genel görüşme açılmasına dair önerge üzerinde bir süre görüşüldü.

7 . 12 . 1966 Çarşamba günü saat 15,00 te toplanılmak üzere Birleşime saat 19,10 da son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Ankara
Ahmet Bilgin	*Ali Rıza Çetiner*

Kâtip
Denizli
Fuat Avcı

SORULAR

Sözlü sorular

1. — Zonguldak Milletvekili Kenan Esengin'in, Ankara'nın Polatlı ilçesi Macun köyüne yedeksubay öğretmen olarak atanan M. T. T. B. Başkanının, öğretmenlik vazifesine devam etmemesi ve siyasi beyanatlar vermesi karşısında ne gibi işlem yapıldığına dair sözlü soru önergesi, Millî Eğitim ve Millî Savunma bakanlıklarına gönderilmiştir. (6/464)

2. — Tokat Milletvekili Fethi Alacalı'nın Tokat'ın Zile ilçesini Amasya, Turhal ve Artova'ya bağlıyacak karayollarının 1967 yılı bütçe döneminde tamamlanıp tamamlanmıyacağına dair sözlü soru önergesi, Bayındırlık Bakanlığına gönderilmişitir. (6/465)

3. — Afyon Karahisar Milletvekili Muzaffer Özdağ'ın, 1965 - 1966 ders yılında lise ve muadili okullardan mezun olup bir üniversite veya yüksek okula giremiyerek açıkta kalan öğrenciler için ne tedbir düşünüldüğüne dair sözlü soru önergesi, Başbakanlığa ve Millî Eğitim bakanlıklarına gönderilmiştir. (6/466)

4. — Yozgat Milletvekili Yusuf Ziya Bahadınlı'nın, İçel ili Anamur ilçesinde 6 öğretmenin işten el çektirilmesinde ve bir öğretmenin Bakanlık emrine alınmasındaki gerekçenin ne olduğuna dair sözlü soru önergesi, İçişleri ve Millî Eğitim bakanlıklarına gönderilmiştir. (6/467)

5. — Tokat Milletvekili Fethi Alacalı'nın, Tokat'ın, Zile Devlet Hastanesine, ameliyat servisi için lüzumlu olan narkoz aletinin, bugüne kadar, verilmemesi sebebine dair sözlü soru önergesi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderilmiştir. (6/468)

6. — Tokat Milletvekili Fethi Alacalı'nın, Almus hidro elektrik santralından, Almus ilçesinin istifade ettirilmemesi sebebine dair sözlü soru önergesi, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığına gönderilmiştir. (6/469)

7. — Sivas Milletvekili Mustafa Kemal Palaoğlu'nun, Sivas'ta teknik okul açılması için bir hazırlık olup olmadığına dair sözlü soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (6/470)

Yazılı sorular

1. — Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci'nin, Diyarbakır'ın, Lice ilçesinde, 1965 yılında, bir yatılı bölge okulu kurulmasının kararlaştırılmış ve arsa temini için Diyarbakır Valiliğine direktif verilmiş olup olmadığına dair yazılı soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/254)

2. — Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın, Kütahya'da mevcut Azot Sanayii T. A. Ş. tesislerinin tevsii ihalesinde cereyan eden muamelelerin tahkik konusu yapıldığının doğru olup olmadığına dair yazılı soru önergesi, Sanayi Bakanlığına gönderilmiştir. (7/255)

3. — İçel Milletvekili Kemal Ataman'ın, Türkiye'de resmî ve özel sektöre ait sanayi müesseselerinin sudkostik ihtiyaçlarının ne suretle temin edildiğine dair yazılı soru önergesi, Sanayi Bakanlığına gönderilmiştir. (7/256)

4. — İçel Milletvekili Kemal Ataman'ın, Özel Okullar Kanununa istinaden, bugüne kadar, kaç lise ve yüksek okulun faaliyete geçmiş olduğuna dair yazılı soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/257)

2. — GELEN KÂĞITLAR

TEKLİFLER

1. — Millet Meclisi İdare Âmirlerinin, 1966 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi (2/379) (Bütçe Karma Komisyonuna)

2. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, 38 sayılı Anayasa nizamını, millî güvenlik ve huzuru bozan bâzı fiiller hakkındaki Kanunun yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi (2/380) (Anayasa ve Adalet komisyonlarına)

3. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Türk Ceza Kanununun 173 ncü maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/381) (Adalet Komisyonuna)

4. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, Niğde ili merkez ilçesine bağlı Melendiz, Çiftlik bucağında yeni bir ilçe kurulması hakkında kanun teklifi (2/382) (İçişleri ve Plân komisyonlarına)

RAPORLAR

5. — Tekel Genel Müdürlüğü 1966 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyon başkanlıkları tezkereleri (Millet Meclisi 1/256; Cumhuriyet Senatosu 1/688) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 162; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı: 818)

6. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1966 yılı Bütçesinin (A/3) işaretli cetvelinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyon başkanlıkları tezkereleri (Millet Meclisi 1/251; Cumhuriyet Senatosu 1/689) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı: 163; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı: 819)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Ahmet Bilgin

KÂTİPLER : Fuat Avcı (Denizli), Ali Rıza Çetiner (Ankara)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Millet Meclisinin 15 nci Birleşimini açıyorum.

Yeter çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz.

3. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in, Sayın Cumhurbaşkanı ile birlikte yaptıkları Tunus seyahatinden edindiği intibalara, Tunus halkının Türkiye'ye karşı gösterdiği büyük sevgi ve kardeşliğe ve iki millet arasındaki tarihî bağlara dair demeci.

BAŞKAN — Sayın Nihat Erim, Sayın Reisicumhurumuzun Tunus gezileri hakkında Meclisi haberdar etmek üzere gündem dışı bir konuşma arzu etmişsiniz. Buyurun efendim.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Değerli arkadaşlarım, Sayın Cumhurbaşkanımızın isteği ve Büyük Meclisin izni ile son Tunus gezisine milletvekili olarak katıldım. Aralık ayının 1 inde başlayıp 6 sında sona eren bu görev içinde, izleme ve görüşlerimi Yüce Heyetinize sunmak istiyorum.

Tunus Hava alanına ayak bastığı andan ayrılıncaya kadar Sayın Cumhurbaşkanımızın şahıslarında Türkiye'ye karşı içten sevgi gösterileri yapıldı. Hava alanından 1 Haziran Köşküne kadar yüz binin üzerinde bir halk heyetimizin geçtiği sokaklara yığılmıştı. Durmadan tezahüratta bulunuldu. Yollarda yan yana asılmış, binlerce Tunus ve Türk bayrakları asılı. Bandrollerde ve afişlerle de Türk Milletine, Atatürk'e ve Cumhurbaşkanımızın şahıslarına çeşitli dostluk cümleleri göze çarpıyordu. Sayın Habib Burgiba'ya sevgi ve bağlılık ifade eden sözlere ve yazılara da her yerde rastlanıyordu. Halkın Türk Milletine içten yakınlık duyduğu anlaşılıyordu. Bunun sebepleri araştırıldığında şu noktalar üzerinde durulabilir. Tunus'la tarih boyunca süren ilişkilerimizde iz bırakmış bir acı hatıra söylenemez. Tersine, 1574 te, bu memleketin Osmanlı egemenliği altına alınışını kendilerinin Haçlı İspanyolların saldırısından kurtuluşu olarak kabul ederler ve bu şekilde anarlar. 1854 - 1855 Kırım savaşı için bize gönderdikleri 14 000 askeri iftiharla belirtirler. Atatürk'ün Millî Kurtuluş Savaşını ve zaferlerini esir İslâm Âlemine ümit, ışık ve gurur veren bir kahramanlık örneği olarak kutlamış olduklarını anlatırlar. Bizzat Sayın Burgiba sık sık bu anıları tekrarlar ve Atatürk'ü över. Gerçekten, Atatürk'ün yaptığı devrimler Tunus'un büyük liderine rehber olmuştur. Müslüman ve Arapça konuşan memleketler arasında Tunus bu alanda cesaret ve azimle en önde yürümektedir. Ekselans Burgiba'nın en önemli hamlesi, kadına sosyal hayatta yer vermeye çalışmasıdır. Şüphesiz, lâiklik alanında ve daha başka konularda Atatürk'ün başardıkları, Tunus bakımından henüz ele alınmamış meselelerdir. Fakat öteki müslüman memleketlerle karşılaştırıldığında Sayın Burgiba'nın cesaret ve azmi ayrı bir önemle göze çarpmaktadır. Tunus'ta Türkiye'ye karşı duyulan yakınlığın bir kaynağı da, 1574 ten 1881 e, yani Fransız himayesi altına girinceye kadar - 300 yıl süren - birlikte yaşamanın sonucu olarak birçok Türk asıllı insan bulunuşudur. Orada leventlerin, askerlerin, memurların torunları var, hâlâ az da olsa devam eden Türk kızları ile evlenmelerin mahsulleri var. Bunlar da iki milleti birbirine yaklaştıran unsurlardır.

Tunus'un kendi iç manzarasına gelince, Sayın Habib Burgiba'nın liderliği altında bir «tek parti rejimi» uygulanıyor. Liderin Tunus bağımsızlığı uğrunda mücadelesinde 16 yıl sürgünlerde ve hapislerde yılmadan yoluna devam etmesi ve elde ettiği parlak netice, kendisine ve rejime büyük bir itibar sağlamış. Halkın lideri tuttuğu görülüyor. Her tek parti rejiminde kaçınılmaz olan hastalıkların belirtilerine henüz Tunus'ta açıkça raslanmıyor. Burgiba rejimi, gençliğin, yeni kuşakların yetiştirilmesine çok önem vermekte, bağımsızlıktan bu yana eğitim işi gereken dikkatle ele alınmış, bugün okula giden çocuk oranı yüzde altmış. Birkaç yıl içinde yüzde yüze çıkaracak bir program başarı ile uygulanmaktadır. Yetişen bu gençler 10 yıl sonra Tunus'a büsbütün değişik, tamamen modern bir çehre verebilir. Bağımsızlığına kavuşmadan önce, himaye idaresi Tunus'ta yalnız muntazam geniş bir yol ve bir de telefon şebekesi meydana getirmiş ve memleketin az kuvvetle, kolaylıkla elde tutulabilmesini sağlamış Tunus bağımsızlığına kavuştuğu zaman ne enfrastrüktür tesisleri, ne de sınai tesisleri gelişmiş değildi. Tunus 1956 yılında bağımsızlığına kavuştuğundan bu yana geniş bir faaliyet ve hızlı bir çlışma ile her sahada, hem enfrastrüktür tesislerini meydana getirmek, hem de sınai tesislerini kurmak ve bunun teknisyen kadrolarını yetiştirmek için faaliyete girişmiş. Beş günlük gezimiz esnasında, Cumhurbaşkanımıza ve bizlere bunun çeşitli örneklerini yerinde gösterdiler ve izahlarda bulundular. Sanayi tesislerinin yanında toprak reformuna da girişmişler. Fransızlardan istimlâk ettikleri, Fransız müstemlekecilerini çıkararak el koydukları toprakları halka muntazam parçalar halinde dağıtmışlar. Sulama tesisleri meydana getirmişler. Evvelce halka aidolup fakat çok küçük parçalı tarlalar halindeki toprakları hamur etmişler, beşer hektarlık parçalar haline getirmişler, yeniden dağıtarak durumu islah etmişler. Her beş hektar parça sulamanın köylüye yılda 10 bin Türk Lirası gelir sağladığını bize izah ettiler. Bize gösterdikleri Tunus şehri, Sayın Burgiba'nın doğum yeri olan Manastır, Kırvan Sus, Naböl, Bizerte şehirleri gibi yerlerde yaygın bir kalkınma hamlesinin devam ettiğini gördük. Edindiğimiz ıntıba o oldu ki, bu şekilde programlı ve plânlı çalışma devam ettiği takdirde Tunus 10 yıl içinde bütün müslüman ve Arapça konuşan memleketler arasında en ön safta, tam modernleşmiş bir memleket haline gelebilecektir. Tunus'ta Sayın Cumhurbaşkanımızın gezisi, 5 - 6 gün müddetle milyonlarca Tunuslunun Türk adını, Türk Milletinin adını günde 5 - 10 defa duymasına vesile oldu. Her geçtiğimiz yerde 10 binlerce, bâzan yüz binlerce, meselâ Tunus şehri içinde yüz binlerce insanın) Türkiye Cumhurbaşkanını selâmladığını, sevgi tezahürlerinde bulunduğunu biz gözlerimizle gördük. Bu hal memleketimiz için, güzel bir tanınma ve tanıtma vesilesi oldu. Tunus gazeteleri, devamlı olarak Türkiyeden bahsettiler. Türkiye'deki reformlardan bahsettiler, Türkiye'deki kültür hayatından bahsettiler. Esasen aramızdaki kültür Anlaşması gereğince devamlı olarak buradan Tunus'a sanatkârlar, kültür eserleri gönderilmekte ve sık sık toplantılar tertibedilmektedir. Bu suretle Cumhurbaşkanımızın Tunus gezisi Türkiye bakımından gerçekten çok faydalı neticeler sağlamıştır. Tunus'ta, bize hakikaten Türkiye'nin yolunda olduğunu iftiharla söyliyen Cumhurbaşkanı ve onun etrafındaki seçkinler, aydınlar kadrosu, gerek Devlet idaresinde, gerek parti idaresinde âdeta bizim dâvalarımızın, bizim prensiplerimizin Müslüman ve Arapça konuşan memleketler içinde öncülüğünü yapar bir haldedir. Bu suretle her bakımdan kültür sahasında, siyaset sahasında bir kardeşimiz olduğunu ifade eden ve fiiliyatta da bunu gösteren Tunus Milleti ve Tunus'un Sayın Cumhurbaşkanı Türkiye Cumhuriyetinin Sayın Reisinin şahsında Türk Milletine olan hayranlıklarını, bağlılıklarını tekrar tekrar göstermişlerdir. Biz, dün Tunus'tan ayrılırken bu duyguların zevki ve heyecanı içinde Tunus'u terk ettik. Bu güzel müşahedeyi Yüksek Heyetinize arz etmeyi kendim için bir vazife saydım. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

2. — Zonguldak Milletvekili Kenan Esengin'in, Doğudaki şâkilere dair Hürriyet Gazetesinde çıkan resim ve yazılara dokunan ve asayiş konusunda tedbirler alınarak şâkilerin yok edilmesi hakkında demeci ve Devlet Bakanı Refet Sezgin'in cevabı.

BAŞKAN — Sayın Kenan Esengin; asayiş hakkında, gündem dışı bir konuşma yapmayı arzu etmişsiniz. Buyurun efendim; beş dadikayı geçirmemenizi, rica edeceğim.

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — Sayın milletvekilleri; birkaç gündenberi Hürriyet Gazetesinde şimdiye kadar görülmemiş, korkunç ve vahşetleri gösteren bir neşriyat başlamıştır. Bu neşriyat, «Doğu'daki Eşkiyalar Arasında» başlığı ile bütün fotoğraflarıyle grup grup eşkiyaları göstererek yapılmakta ve teferruatını vermektedir. Dört günden beri devam eden bu gazetenin büyük manşetleri, büyük başlıkları içinden birkaç tanesini okuyarak geçeceğim.

4 Aralık 1966 : «Kafa kesip, deri yüzenler kol geziyor», «Yedi kişiyi gözümün önünde, gözünü bile kırpmadan parçaladılar, kestiler», «Ömer Bezek köylüden vergi alıyor», «Üç çocuk ve annesini kanlar içinde yerlere serdiler».

Arkadaşlar; bu neşriyat ve fotoğraflar insanı bir an derin derin düşündürmektedir. Bilhassa bu hassas bölgede. Bunların arkasında, bu cüret ve pervasızlıkların arkasında daha nelerin yattığını bilemiyoruz. Çeşitli devirlerde, çeşitli zamanlarda, her yerde eşkiyalar çıkmış, türemişlerdir. Fakat hiçbir zaman, bu kadar pervasızca, fotoğrafçılara, muhabirlere grup grup, silâh ve teçhizatlariyle fotoğraflar çektirerek, yaptıkları cinayetleri yaydırarak, iftihar vesilesi olarak dünyaya göstererek yaşadıkları görülmemiştir. Eğer bunlar doğru ise arkadaşlar, insan Devletin ve Hükümetin varlığından şüphe etmeye başlıyor. Çünkü bir Devletin ve bir Hükümetin varlığı, ancak bir ülkenin asayiş ve emniyeti ve güveni ile ölçülebilir. Eğer bunlar doğru ise ve bunları gören İçişleri Bakanı da gece yatağında uyuyorsa bence zerre kadar sorumluluk duygusu taşımıyor demektir.

Muhterem arkadaşlar, bu bir âcizlikten mi ileri geliyor, bir ihmalden mi ileri geliyor, yoksa bu durumu kavramamaktan mı ileri geliyor? Bunu ben anlıyamıyorum. Sonra, bu gazete muhalefet gazetesi de değil. Hükümet Başkanının en yakın, en muteber, en mutemet gazetesidir. Bir maksat için mi yazıyor bunları?

Muhterem arkadaşlarım, bütün bu olaylar her zaman olabilir. Fakat bizim İçişleri Bakanının bir tutumu vardır ki mütemadiyen eşkiyalara randevu vermektedir. Diyor ki; «Bahar gelsin, yeni ekiplerle, helikopterlerle gelip sizi avlıyacağım ve belki bâzı eşkiya avcıları uzmanlar da getireceğim.» Şimdiden onlara haber veriyor.

Arkadaşlar; biz, uçaklar, motorlu vasıtalar ve diğer vasıtalar olmadığı zamanlarda, kışın en şiddetli zamanlarında da eşkiyaların böyle pervasızca at oynattıklarını ve vatandaşları keserek fotoğraf çektirip ilân ettiklerini görmedik. Bunların hepsini önlemek mümkündür. Ne demek Baharı beklemek? Fotoğrafçı oraya gidiyor da, bunlarla konuşuyor da, fotoğraflarını çekiyor da, Devlet kuvvetleri mi o bölgeye gidemiyor? Yani kışın bu bölgede bir tehlike çıksa, yazı bekleyin, yazın mı geleceğiz, diyeceğiz?

BAŞKAN — Sayın Esengin, bir dakikanız kalmıştır efendim, lûtfen toparlayınız.

KENAN ESENGİN (Devamla) — Olur beyefendi.

Arkadaşlar; Parlâmento olarak, Hükümet olarak bu meseleye eğilmek lâzımdır. Bu fotoğraflar, bu neşriyat memleketin, dünyanın her tarafına dağılıyor. Hepiniz gördünüz. Bu fotoğrafları gören, Türkiye Devletinin, Türkiye Hükümetinin varlığını nasıl düşünür, nasıl mütalâa eder? Oradaki vatandaşlar gece nasıl evlerinde uyuyabilirler, nasıl rahat edebilirler, Devletin var olduğuna, Hükümetin var olduğuna nasıl inanabilirler? Sonra, bu cüretlerin, bu pervasızlıkların arkasında yarın nelerin yattığını ve ne gibi hususlara daha cüret edileceğini şimdiden kestirmenin imkânı yoktur. Bu sebeple çok rica ederim, İçişleri Bakanı büyük şehirlerde eşkiya avlamasın, daha çok zararlı eşkiyaları avlamaya çalışsın. Ve onları yok etmeye çalışsın. Adalet Partisi Grupu her makama iş görecek adamı getirsin ve daha doğrusu eşkiyaları bu memlekette yok edecek adamları makamlara getirsin. Böyle hiziplerden faydalanarak, hiziplerin adamlarını işbaşına getirmek değil, memleketi idare edecek adamları getirsin.

Hürmetlerimle.

3. — Sinop Milletvekili Hilmi İşgüzar'ın, Çeltik ve pirinç müstahsıllarını zor durumdan kurtarmak için tedbirler alınması, bir taban fiyat tesbit olunması ve spekülâtif karakterlerin önlenmesi konularındaki demeci ve Ticaret Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu'nun cevabı

BAŞKAN — Sayın Hilmi İşgüzar, gündem dışı bir konuşma arzu etmişsiniz. Beş dakikayı geçmemek üzere buyurunuz efendim.

HİLMİ İŞGÜZAR (Sinop) — Sayın Başkan ve muhterem milletvekilleri; bugün memleketimizde bütün çeltik ve pirinç müstahsıllarını olduğu kadar müstehlikleri de yakından ilgilendiren bir konu üzerinde durmak ve Hükümetin dikkatini çekmek istiyorum.

Konu, çeltik veya pirinç taban fiyatlarının tesbiti ile Pirinç Ofisi kurulmasına rağmen müstahsılın zor durumda bulunmasıdır. Memleketimizde 80 000 hektara yakın çeltik ekim sahası vardır. Hektarda verim, lüks çeltiklerde 2 500, yayla mallarında 3 000, sıra malı çeltiklerde ise 3 500 kg. dır. Ortalama 3 000 kg. hesabı ile bu sahada 240 000 ton çeltik istihsal edilecektir. Pirinç üretimimiz ise 144 000 ton olacaktır. Tüketim ise 130 000 ton civarındadır. Bu durumda 15 000 ton üretim fazlası görülmektedir. Yalnız, bu fazlalık iklim şartlarının iyi gitmesi neticesi arizidir. Üretimdeki fazlalık arz ve talep kaidesine göre çeltik fiyatlarına tesir edecek ve fiyatların düşmesine sebebolacaktır. Yalnız bu, fiyat düşmesi, yalnız çeltiğin müstahsıldan alımında tezahür edecek, evvelki yıllarda olduğu gibi spekülâtif hareketler neticesi müstehlike intikal edecek fiyatlarda her hangi bir ucuzluk hissedilmiyecektir. Bunun neticesi zarar eden müstahsıl, ekim sahasını gelecek yıllar için daraltmak mecburiyetinde kalacağından, istihsal istihlâkin altına düşecek, bu da ithalâta yol açıp, döviz sarfını mucibolacaktır. Böylelikle bir yandan fuzuli bir döviz harcanması yapılırken, diğer yandan da çeltik ziraati ile geçinen 66 000 aile gelir imkânlarından mahrum kalacaktır.

66 000 aile ortalama 330 000 nüfusa tekabül eder. Bunun dışında, tarım işçileri, tarım sektörünün bu kolunda, yılda 40 - 60 milyon liralık bir gelir temin etmektedir. Bu da ortalama olarak günde 100 işçiyi çalıştıran 170 aded fabrikanın işçilerine temin edebildiği yıllık gelire ve bu kadar işçinin işgücüne eşittir.

Gerekli tedbirlerin zamanında alınmaması neticesi çeltik istihsalinde vukubulacak düşüklüğün yılda 4,6 milyon günlük işgücü üzerine yapacağı azaltıcı tesirleri ve bunun sosyal neticelerini de göz önünde bulundurmak, ithalâta değil, ihracata gitmek imkânlarının araştırılması ve istikrarlı taban fiyatlarının tesbit edilerek bu fiyat üzerinden ofis yolu ile mubayaaya gitmeyi mecbur kılmaktadır.

Sayın Ticaret Vekâletinin, zamanında tesbit etmiş oldukları ve kararnamede yer alan pirinç taban fiyatlarının ilânından sonra maalesef mubayaa yapılmamıştır. Müstahsıl üzerinde taban fiyatların tesbiti ne kadar müspet bir yankı yaratmışsa, bu fiyatların üzerinden bile olsun, çeşitli şekilci davranışlarla mubayaa yoluna gidilmemesi de o derece müstahsılı üzmüştür.

Hükümetin, tesbit etmiş olduğu taban fiyat, sıra malı pirinçler için 215, marotelli için 240 ve lüks pirinçler için de 290 kuruştur. Bunlar pirincin vasıf ve nevine verilmiş fiyattır. Fakat mubayaa ile vazifeli pirinç eksperleri rutubet dışında, bu kategoriler içinde pirincin boyunu milimetre ile ölçmek yoluna sapmışlar, lüks pirinçler, marotelli ve hattâ sıra pirinci vasfında mubayaaya esas tutulmuştur. Aslında düşük olan taban fiyatları bir de boy esasına göre ele alınmak suretiyle âdeta çeltik fiyatına mubayaa edileceği ortaya çıkmış ve haklı olarak vatandaşlar zarar görmüştür.

Müstahsılı korumak için taban fiyatından pirinçler satınalınmalıdır. Çıkarılacak güçlükler derhal giderilmelidir. Aksi halde geçimini sağlamak mecburiyetinde olan küçük çeltik çiftçileri elindeki malları tüccarlara yok pahasına satmak mecburiyetinde kalacak ve muayyen ellerde pirinç toplandıktan sonra da fiyatların birden yükselmesine sebebolunacak, bununla da hem müstahsıl, hem de müstehlik büyük zarar görecektir. Bugün, Beyabat, Durağan, Kargı, Tosya pirinç müstahsılları zor durumdadır. Hükümetten enerjik tutum ve fiyatlara göre müstahsılı koruyucu tedbirler beklemekteyiz.

Saygılarımla.

2. — Zonguldak Milletvekili Kenan Esengin'in, Doğu'daki şakilere dair Hürriyet Gazetesinde çıkan resim ve yazılara dokunan ve asayiş konusunda tedbirler alınarak şakilerin yok edilmesi hakkında demeci ve Devlet Bakanı Refet Sezgin'in, cevabı (devam)

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Çanakkale) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan,, buyurun efendim.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Çanakkale) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri, biraz önce, birkaç gün evvel veya birkaç gündenberi bir gazetede, Doğu vilâyetlerimizden birisindeki asayişi muhil fiiller hakkında gündem dışı konuşma yapan Sayın Kenan Esengin arkadaşıma, vazife seyahatinde bulunan İçişleri Bakanının, mütaakıp celselerde konu bakımından geniş izahat arz edeceğini ve bu bakımdan düşünülen tedbirleri Yüce Heyetinize arz edeceğini ifade etmek isterim. Ancak şunu da ifade etmek isterim ki, bu hâdiseler yeni doğmuş, bir iki senenin hâdiseleri değildir. Seneler öncesi Türkiye'nin çeşitli yerlerinde bu kabîl hâdiseler zaman zaman olmaktadır. Mevcut imkânlar içerisinde bu kabîl hâdiselerin failleri emniyet ve zabıta kuvvetleri tarafından takibedilmekte ve takibedilenler ilgili mercilere tevdi edilmiş bulunmaktadır. Tabiatiyle Anayasamız muvacehesinde basının, kanun hükümleri içerisinde hür olduğu dikkate alınarak, yapılan bu kabîl neşriyat, hangi istikametten gelirse gelsin, bir suç vasfını ihtiva etmediği takdirde, kanalize etmeye imkân yoktur.

O itibarla Sayın Esengin'in Başbakana yakın bir gazetede bu kabîl yazıların yazılmış olmasını mânidar karşıladığını biz de mânidar karşıladığımızı ifade etmek isteriz. Türkiye'de, Devletin ve Hükümetin varlığından hiçbir vatandaşın şüphesinin olmaması icabeder ve bu şüphesi de yoktur. İçişleri Bakanının bu kabîl şahıslara yani eşkıyaya randevu verdiği iddiası da iyi tetkik edilmemiş bir beyanın değerlendirilmesidir. Mevcut imkânları içerisinde İçişleri Bakanı, senelerden beri yakalanamıyan bu şahısların, alınmış ve alınmakta bulunan tedbirlerle ne zaman yakalanabileceğini ifade etmektedir. Nihayet, kışın hüküm sürdüğü dağlık bir bölgede, şimdiye kadar vasıta imkânlarından mahrum bir teşkilâtla bunların senelerden beri yakalanamamış olması düşüncesiyle gerekli tedbirler alınmaktadır. O tarihte bunların kökünün kazınacağını İçişleri Bakanı ifade etmiştir. Kanaatimize göre doğru ifade etmiştir. Bu açıklamayı İçişleri Bakanının mütaakıp celselerde vâkı olacak mâruzatına bir başlangıç olarak arz ederim, efendim. (A. P. sıralarından alkışlar)

KEMAL AYTAÇ (Muş) — Sayın Başkan; ben de iki dakikalık gündem dışı söz istemiştim.

3. — Sinop Milletvekili Hilmi İşgüzar'ın, çeltik ve pirinç müstahsıllarını zor durumdan kurtarmak için tedbirlerin alınması, bir taban fiyat tesbit olunması ve spekülâtif karakterlerin önlenmesi konularındaki demeci ve Ticaret Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu'nun cevabı. (Devam)

TİCARET BAKANI SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Ne hakkında, Sayın Ticaret Bakanı?

TİCARET BAKANI SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Hilmi İşgüzar'ın konuşması hakkında.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

TİCARET BAKANI SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım; Sayın Hilmi İşgüzar, bu sene tatbik edilmekte olan pirinç destekleme mubayaaları ve bunun tatbikatiyle ilgili gündem dışı bir konuşma yapmış bulunmaktadır. Arkadaşım, bu mevzu kararname safhasından fiiliyata inkılâbetmeden önce de bendenize gelmiş, bu hususta kendisiyle uzunboylu görüşmüş, karşılıklı fikir teatisinde bulunmuştuk, konuşması arasında, bugün ofis tarafından hiç destekleme alımı yapılmadığı, mubayaada bulunulmadığı hakkındaki sözleri ve hele bu meyanda Tosya, Boyabat ve Kargı'yı emsal olarak göstermesi, hakikaten bende arkadaşımızın konuşmasının samimiyeti hususunda endişeler ve şüpheler yarattı. Zira diyebilirim ki, tatbikatta en az şikâyet edilen yer Tosya'dır. Ve en çok mubayaa yaptığımız yer de yine Tosya'dır. Şunu ifade etmekte fayda mütalâa ediyorum; Türkiye'de ofis tarafından destekleme mubayaası, pirinç sahasında 1957 ve nihayet 1959 sene-

sinde çeltik olarak son defa yapılmış ondan bugüne kadar Hükümetler tarafından Türkiye'de pirinç destekleme mubayaası yapılmamıştı Hattâ 1962 senesinde, bu yıl olduğu gibi mahsulün büyük rekoltede idrak edileceği zamanın iktidarlarına sövlendiği ve tedbir alınmadığı, destekleme mubavaası yapılmadığı takdirde müstahsılın büvük ölçüde zarar göreceği ve pirinç ekiminin azalacağı ifade edildiği halde o zaman, hangi düşünce ile bilmiyoruz, tabiî, kendilerine göre haklıdır, bu destekleme alımları yapılmamış ve mütakip yıllarda da hakikaten ileri sürülen tenkid ve temenniler tahakkuk ederek pirinç sahası daralmıstır. Bunun sıkıntısı da geçen sene çekilmişti. Bu sene pirinç mahsulünün büyük rekolte idrak etmesi karşısında Hükümetimizce gerek müstahsılın malının değerlendirilmesi ve gerekse müstehlike daha normal fiyatla pirinç intikal'nin sağlanabilmesi için destekleme alımları yapılmıştır. Ancak, her destekleme alımında olduğu gibi bu malın hususiyetine göre ve Gıda Maddeleri Nizamnamesinin âmir hükümlerine göre birtakım tedbirlerin veya hususların göz önünde bulunması icabetmektedir. Bunlardan birisi bilfarz rutubettir. Rutubetin normal olarak % 14 olması ikti'za ederken vâkı şikâyetler üzerine daha geniş ölçüde alım ve destekleme mubayaasında bulunmak için durum lâboratuvarlarda ilim heyetlerinin de iştirakiyle yeniden tetkik edildiği zaman bir nisbet dâhilinde rutubetin yükselmesi, fakat bu tesbit edilen rutubetten daha fazla rutubette mal mubayaası halinde ise pirincin kızışma yapacağı ve binnetice fayda yerine mahzur tevlidedeceği ilmen ortava konmuş olması karşısında rutubeti tesbit edilen miktarın üzerinde artırmak maalesef mümkün olamamamıştır. Bunun yanında bir de hammadde nisbeti vardır. Bidavette ilân edilen nisbet, bilâhara yeniden gözden geçirilmek suretiyle daha fazla miktara iblâğ edilmiş, bu suretle müstahsılın elinde bulunan malın daha büyük ölçüde desteklemeye mazhar kılınması temin edilmiştir.

Muhterem arkadaşlar; bir noktayı şu şekilde dile getirmekte fayda vardır: Geçen sene 7,5 liraya kadar çıkmış olan pirinç fiyâtları, bu sene hem müstahsılı memnun eden bir fiyat, hem de müstehliki memnun eden bir fiyatla iki taraflı bir şekilde, hem müstahsılın memnuniyetini, hem de müstehlikin memnuniyetini icabettiren bir fiyat politikası içerisinde değerlendirilmiş; binnetice müstahsıl, muayyen bir fiyat seviyesi altına düşmekte olan malını ofise satmak imkânına, müstehlik de muayyen bir fiyattan mal mubayaa edebilmek imkânına kavuşmuş bulunmaktadır. Arkadaşıma bana bu konuşma fırsatını verdiği için teşekkür eder'm. Savgılarımı sunarım.

KEMAL AYTAÇ (Muş) — Usul hakkında söz istiyorum efend'm.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım...

KEMAL AYTAÇ (Muş) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Bir dakikanızı rica ediyorum, biraz d'nleyin, ondan sonra efendim.

Muhterem arkadaşlarım; Sayın Kemal Aytaç arkadaşımız da gündem dışı söz istem'şlerdi. Yalnız, gündeme geçmeden hemen iki, üç dakika evvel bize bu isteğ'ni intikal ettirdiği için, kendilerine söz veremiyeceğimi arz ettiğim için özür dilerim, boşuna ısrar etmesinler.

Cumhuriyet Senatosunca seçimleri yeni tamamlanmış Kamu İktisadi Teşekkülleri Karma Komisyonunun, Başkan, Sözcü ve Kâtip seçimi için Cuma günü saat 14,00 te toplanmaları, keza Dilekçe Karma Komisyonunun da Perşembe günü saat 10,30 da başkan, sözcü ve kâtip seçimi için toplanmaları Başkanlıkça rica edilmektedir.

Gündemimize geçiyoruz efendim.

4. — Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy'un dinî duyguların ve konuların istismar edildiği iddiasiyle Hükümet hakkında bir Gensoru açılmasına dair önergesi (11/46)

BAŞKAN — Bu önergeyi bir birleşim önce okutmuştuk. Şimdi müzakeresine geçiyoruz.

Savın Altınsoy buradalar mı efendim? (C.K.M.P. sıralarından, «Gelecek efendim», sesleri) (A. P. sıralarından, «Gelecek olur mu efendim?» sesleri), (C. K. M. P. sıralarından, «Önerge Meclisin malı olmuştur» sesleri)

Grupları adına söz istiyen var mı efendim?

HÜSAMETTİN ATABEYLİ (Erzincan) — Olur mu efendim?

BAŞKAN — Bulunamamış, vaz geçmiş, konuşmayı bırakacak mıyız?

HÜSAMETTİN ATABEYLİ (Erzincan) — Bu konuda usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Nasıl söz istiyorsunuz?

HÜSAMETTİN ATABEYLİ (Erzincan) — Bu konuda usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

HÜSAMETTİN ATABEYLİ (Erzincan) — Muhterem milletvekilleri; Sayın Altınsoy tarafından gensoru prosedürü içerisinde huzurunuza getirilmiş olan mesele, kendisi istikametinde bu derece önemli ise, önemini idrak ederek, huzurunuzda bulunup bu gensorunun avakibini takibetmesi icabederdi. Bundan evvel genel görüşme talebiyle huzurunuza gelmiş olan bir takrir dolayısiyle Yüce Heyetiniz takrir sahibinin burada bulunmamasından dolayı meselenin görüşülemiyeceğine de karar vermişti. Binaenaleyh, kendisi yönünden ehemmiyeti bu derece âşikâr olan bir konuda bu derece terahi gösteren bir arkadaşın gensorusunun grupumuz ciddiye alınması kararında değildir. Bu itibarla görüşülmemesine karar verilmesini arz ve teklif ederiz.

NURİ KODAMANOĞLU (Yozgat) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir tavzih yapayım, beğenmezseniz söz istiyebilirsiniz.

Muhterem arkadaşlarım; Anayasamızın 89 ncu maddesi, bu görüşmelerde ancak önerge sahibine veya önerge sahiplerinden birisine söz verileceğini âmirdir. Biz önerge sahibine söz isteyip istemediğini sorarız, ister konuşur, ister konuşmaz. Konuşmaya icbar edecek elimizde bir hüküm yoktur. Biz gündeme devam ederiz. Ondan sonra, gruplar adına söz istiyen arkadaşlar varsa söz vereceğim, efendim. Yoksa Hükümet adına söz vereceğim. Konuşur veya konuşmaz, onları ben burada takdir edemem.

Yok mu gruplar adına söz istiyen?...

YAHYA KANBOLAT (Hatay) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun, grup adına değil mi efendim?

YAHYA KANBOLAT (Hatay) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

T. İ. P. GRUPU ADINA YAHYA KANBOLAT (Hatay) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Niğde Milletvekili Sayın Mehmet Altınsoy'un, dinî duyguların ve konuların istismar edildiği iddiasiyle Hükümet hakkında bir gensoru açılmasına dair önergesi üzerinde, Türkiye İşçi Partisi adına görüşlerimizi açıklıyacağım.

Sayın Mehmet Altınsoy önergesinde, üzerinde önemle durulması gereken bâzı olaylardan bahsetmektedir. Diyanet İşlerini yürütmüş eski bir bakan olması dolayısiyle Sayın Altınsoy'un ileri sürdüğü iddiaların vâridolup olmadığının anlaşılması ve önergede bahsedilmiyen diğer hususların dayandığı vesaik ve nedenleri açıklamaya imkân vermek üzere Anayasanın 89 ncu maddesine tevfikan Hükümet hakkında gensoru açılmasına dair talebini desteklediğimizi açıklamak isterim.

Sayın Altınsoy gensoru önergesinde lâikliği şu şekilde tarif etmektedir: «Kanaatimizce, lâiklik, inanca saygı, ayrı inanışları birleştirmeye zorlamamak, inancı Devlet kuvvetinin tazyiki altında tutmamaktır.» Sayın Altınsoy'un lâiklik tarifi işte budur. Fakat lâikliğin bu tarifi hem müphemdir ve hem de eksiktir. Sayın Altınsoy'un din istismarı konusunda ileri sürdüğü olayların doğruluğuna inanmakla beraber, neyin din istismarı olduğunun kesin tesbiti için, evvelâ sağlam ve hiçbir müphemiyete imkân vermiyen açık bir lâiklik telâkkisinden hareket edilmesi gerektiği inancındayız.

Lâiklik nedir ve ne gibi hallerde din istismarı vardır? Bu sorulara cevap vermek için evvelâ Anayasa vardır. Şimdi Anayasamıza bir göz atalım.

Sayın Milletvekilleri; Anayasamızın 2 nci maddesi, Türkiye Cumhuriyetinin niteliklerini sayarken, lâik bir Devlet olduğunu açıklar. Bizdeki bu lâiklik ilkesini Batıdan aktarılmış bir kurum sanmak çok hatalı olur. Bu hataya düşenler lâiklik ilkesini, «Dinin Devlet işlerine ve Devletin de din işlerine karışmaması» şeklinde tarif edenlerdir. Bu tarif Fransa için doğrudur, Almanya için doğrudur. Çünkü Batıda lâiklik ilkesi, kilisenin Devlet işlerine ve bilhassa eğitim işlerine müdahalesine bir son vermek için kabul edilmiştir. Şu halde bu tarif Batı için doğrudur. Ama Türkiye için doğru değildir. Çünkü bizde lâiklik, dinin Devlet işlerine karışmaması ilkesi yanında, Devletin din kurumlarını ve eğitimini yönetmek ve denetlemek yetkisini de öngörmektedir. Şu halde Türkiye'de lâiklik ilkesi mucibince din Devlet işlerine karışmıyacaktır, ama Devlet dinî hayatı yönetecektir. Nitekim Anayasamız, lâiklik ilkesinin bu şekilde anlaşılması gerektiğini açık hükümleriyle göstermektedir. Anayasamız, 12 nci maddesiyle, din ve mez-

hep ayırımı gözetilmeksizin herkesin kanun önünde eşidolduğunu belirtmiştir. Böylece vatandaşlar arasından din ve mezhep farkından dolayı her hangi bir ayırımı kesinlikle yasaklamıştır.

Gene Anayasamız, 19 ncu maddesinde, herkesin vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahibolduğunu söylemiştir. Yani vatandaşlar istedikleri dinî inanca ve kanaate sahibolmakta tamamen serbesttirler. Kimse onları bu dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınayamaz. Ancak hiç kimse de dini siyasete alet edemez ve Devletin sosyal, iktisadi veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandıramaz. Görülüyor ki, Anayasamız bu açık hükümleriyle dinî tefekkürün serbestîsi için esaslar vaz'ederken, diğer taraftan da, dinin Devlet işlerine karışamıyacağı ve karıştırılamıyacağı ilkesine işaret etmektedir.

Ancak, Anayasamız bu ilkeyi vaz'etmekle kalmamakta, din kurumlarını denetlemeyi ve yöneltmeyi Devlete bir görev olarak vermektedir. Çünkü Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasamızın 154 ncü maddesinde, bir müessese olarak yer almış bulunmaktadır ve özel kanununda gösterilen görevleri yapmakla yükümlüdür. Görülüyor ki, Diyanet İşleri Başkanlığı idareye bağlı bir kurumdur, bunun yönetimi ve denetimi Devletin yetki ve görevleri arasındadır. Şu halde Diyanet İşleri Başkanlığı ve görevlileri, Devletin memurlarıdır ve görevlerini Anayasamızın özüne ve sözüne uygun şekilde yapmakla mükelleftirler.

Sayın milletvekilleri; Anayasamıza dayanarak lâiklik görüşünüzü açıkladık. Bu duruma göre, dini istismarı ne zaman tahakkuk ettiğini açıklıyalım. Bütün Anayasa kurumları, Anayasanın özüne ve sözüne uygun şekilde hareket etmek zorundadırlar. Şu halde, Diyanet İşleri Başkanlığı Anayasamızın özüne ve sözüne aykırı şekilde yönetilirse suç vardır, dini istismar vardır. Sayın Altınsoy'un, gensoru önergesinde açıkladığı olayları iki kısma ayırabiliriz. Birinci kısım olaylar, Hükümetin 633 sayılı Kanuna aykırı davranışlarını kapsamaktadır. İkinci kısımda ise, dini istismar mevzuubahistir. 633 sayılı Kanuna aykırı davranışlar, partizanca tâyinler güphesiz önemlidir. Fakat Devlet ve Millet olarak bizler için dini istismar çok vahîm bir mesele olarak daima karşımıza çıkmaktadır. Sayın Altınsoy'un, gensoru önergesini iktidar kabul ederse, dini istismar meselesinin derinlemesine incelemek imkânını Yüce Meclis bulmuş olacaktır.

Gerçekten aydınlanması gereken pek çok olayla hepimiz karşılaştık ve bu alanda türlü tefsirler yapılmaktadır. Meselâ :

1. Millî Güvenlik raporu, gerçek din adamlarının mağdur edildiğini açıklamaktadır. Bu gerçek din adamlarını kim mağdur ediyor ve neden mağdur ediliyorlar?

2. Yasaklanmış bir dinî akımın köy kademesine varıncaya kadar teşkilâtlandığı ve gizli faaliyetlerde bulunduğu iddia ediliyor. Hükümetin bundan haberi var mıdır?

3. Bu dinî akımın dışardan yönetildiği iddiası vardır. Ve ayrıca, Cumhuriyet Gazetesi bu akımın yabancı devletler tarafından finanse edildiğini yazmıştır. Bu haberler ne dereceye kadar doğrudur?

4. 1966 Senato seçimlerinde, Sayın İnönü, Sayın Demirel'in, bu dinî akımla ilişkili olduğunu ve bütün seçim kampanyası boyunca ısrarla ileri sürmüştür. Ayrıca Cumhuriyet gazetesinde tefrika şeklinde çıkan bir hâtıratta, Adalet Partisi Teşkilâtı ile bu dinî akımın gayet sıkı ilişkileri üzerinde durulmaktadır. Bunların doğruluk derecelerini öğrenmek güphesiz hepimizin hakkıdır.

5. Bir kısım din görevlilerinin, devrim kanunlarına ve Anayasaya aykırı şekilde vaiz ettikleri ısrarla ileri sürülmektedir. Ve hattâ bunların Diyanet İşleri Başkanlığınca teşviye yerine taltif edildikleri iddiası vardır.

6. Yasaklanmış bu dinî akıma mensubolup da, hapse düşen şahısların ailelerine her ay para yardımı yapıldığı şayiası vardır. Mahkemelik olanlarını da gönüllü avukatlar savunuyormuş. Ayrıca, gizli matbualar elden ele dağıtılıyormuş. Bunları kimler finanse ediyor? Ve bu paralar nasıl toplanıyor?

7. Siyasi partiler, ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu Anayasa hükmüne rağmen, bâzı din görevlilerinin, cami avlularında Adalet Partisini methettiklerini ve diğer bâzı partilileri «Ebusüfyan'ın torunları» diye veya komünizmle suçladıkları şayiası vardır.

Bu propagandalar nasıl organize edilmektedir?

8. 1965 milletvekili ve 1966 Senato seçimlerinden önceki 20 günlük devre içinde, kişiliği belli olmıyan şahısların ilçe kademelerindeki camilere her Cuma günü vâiz taşıyarak bir parti lehinde propaganda yaptırıldığı söylenmektedir.

9. Yeni Türkiye Partisine oy vermiş bölgelerde mevcut bir dinî akıma, Adalet Partisine oy vermelerinin emredildiği iddiası da vardır.

Bütün bu saydığımız olaylardan biz Hükümeti sorumlu tutmaktayız. Sayın Altınsoy'un, gensoru önergesi, din istismarının gerçek nedenlerini ortaya çıkarmaya vesile teşkil edeceği için, oyumuzu lehte kullanacağımızı açıklar ve Yüce Meclisi saygıyla selâmlarım. (T. İ. P. sıralarından, alkışlar.)

BAŞKAN — Millet Partisi Grupu adına Sayın İsmet Kapısız

M. P. GRUPU ADINA İSMET KAPISIZ (Konya) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri; İslâm dini gibi mukaddes konuları politikanın tasallutundan kurtarmak amacını bugüne kadar gaye edinen Millet Partisi şu âna kadar Diyanet İşleri Başkanının görevinden alınması konusunda bir plemiğe yol açacak davranışta bulunmamıştır. Madem ki bir sayın arkadaşımız tarafından bu konu Yüce Meclisinize getirilmiştir, Biz de bu hususteki görüşlerimizi kısaca Yüce Heyetinize arz etmeyi vazife bildik.

Aziz arkadaşlarım, Anayasamızın 19 ncu maddesi kesinlikle din istismarına karşıdır. Müsaadenizle bu maddeyi aynen hâfızalarımızı tazelemek için bir kere daha okuyorum:

Madde 19. — Herkes, vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Kamu düzenine veya ahlâka veya bu amaçlarla, çıkarılan kanunlara aykırı olmıyan ibadetler, dinî âyin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Kimse, dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz. Din eğitim ve öğrenimi, ancak kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanuni temsilcilerinin isteğine bağlıdır.

Kimse, Devletin, sosyal, iktisadi, siyasi veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacı ile, her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtanlar kanuna göre cezalandırılır; dernekler, yetkili mahkemece ve siyasi partiler, Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır.

Bu maddenin mâna ve ruhundan hareketle, Yüce Meclisiniz geçen Dönemde 633 sayılı Diyanet İşleri Teşkilât Kanununun 1 nci maddesi, Diyanet İşleri Başkanlığını doğrudan doğruya Başbakanlığa bağlamıştır. Halbuki Demirel Hükümeti, Diyanet İşleri Başkanlığını siyasi maksatlarla istismar etmek gibi gizli emelle hareket ederek bu başkanlığı siyasi tasarrufu altına sokmuştur ve Devlet Bakanlığına devretmiştir. Vakıflar Umum Müdürlüğü için de aynı görüşte olduğumuzu beyan etmek isterim. Kanaatimizce kanunsuz olarak işe karıştırılan Sayın Sezgin, davranışları ile Anayasayı ihlâl etmiş ve Başbakan da gerek beyanları, gerek tasarrufları ile bu suça iştirak etmiştir. Türk kamu oyunda ve basınında geniş yankılara sebebiyet veren Diyanet İşleri Başkanının görevinden alınma olayında iddia edildiği gibi, Türkiye'de masonların ve siyonistlerin rolü, tesiri olmuşsa; böyle bir durum Devletin hükümranlık haklarına asgari mânada saygısızlık ve müdahale ile müslümanlığın şerefine nâkısa getireceğinden, elbette Yüce Meclisçe üzerinde ehemmiyetle durulmalı, ilgililer hakkında gerekli soruşturmaya geçilmelidir. Hükümetin kararı ve müsaadesiyle, Diyanet İşleri Başkanlığı Riyasetindeki bir heyetin Tunus, Libya ve diğer İslâm ülkelerini ziyaret programının bilinmiyen sebeplerle iptali de zihinlerde birtakım şüpheler uyandırmakta ve karanlık noktalar bırakmaktadır.

Aziz arkadaşlarım, bir iddia da bugünkü gazetelerde yer almıştır, 633 sayılı Diyanet İşleri Teşkilât Kanunu gereğince teşekkül eden Yüksek Din Kurulu da lâğvedilmiş bulunmaktadır. Hattâ üyelerinin de maaşlarını almadan, görevlerine son verilmiş olması onları ıztırap içinde bırakmıştır. Ayrıca geçen sene Yüksek Meclisimizin Bütçe Kanunu ile birlikte, munhasıran köy ve nahiye camileri için lüzumlu hademei hayrat kadrosu iki bin aded olarak tesbit edilmiş, Diyanet İşleri Başkanlığının objektif ölçülerle tevzi etmesi

gereken bu kadrolar, Sayın Bakanın şahsi tasarrufları, - itiraf etmek lâzım - milletvekillerin ve senatörlerin kendileri üzerindeki baskıları neticesinde gelişigüzel dağıtılmıştır. Bu husus da Diyanet İşlerinin politikaya âlet edildiğinin en güzel misalidir.

Muhterem arkadaşlar, biz, Millet Partisi Meclis Grupu olarak, Diyanet İşleri Başkanı Sayın Elmalı'nın görevinden alınmasındaki sebepleri açıkça bilmiyoruz ve biz gerek Anayasa, gerek mevzuat muvacehesinde bir Hükümetin elbette normal tasarrufta bulunabileceği kanaati içindeyiz. Ancak Adalet Partisi İktidarı Sayın Elmalı'yı Diyanet İşleri Başkanlığına getirmiştir. Onu, kanatimizce istismar etmek istemiş, ama emelinde muvaffak olamayınca, görevine son vermiştir. Nitekim Adalet Partisi büyük kongresinde; 29 . 11 . 1966 tarihinde Sayın Sezgin'in gazetelerde yer alan ifadesinde; Sayın Sezgin delegeler huzurunda Elmalı'dan şikâyet ederken, «Elmalı A. P. li Senatör ve Milletvekillerini kapısından koğmuş ve onları istiskal etmiştir.» demiştir.

Muhterem arkadaşlarım; yukardan beri kısaca izahına çalıştığım sebepler muvacehesinde Millet Partisi Meclis Grupu olarak Sayın Altınsoy'un ilgililer hakkında gensoru açılmasını öngören önergesinin lehinde oy vereceğimizi arz eder, Yüce Meclisi saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Siyasi parti grupları adına söz istiyen var mı?

C. H. P. Meclis Grupu adına Sayın Kırca.

Buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Pek muhterem arkadaşlarım, bütün Türk kamu oyu ve Yüksek Meclis çok yakından bilir ki, Cumhuriyet Halk Partisi memleketimizde lâiklik konusundaki davranışları büyük bir hassasiyetle takibeder. Cumhuriyet Halk Partisi'nin bu hassasiyeti lâikliği lâalettayin bir hukuk prensibi olmaktan çok daha üstünde olarak Türk toplumunun, Atatürk'ün emrettiği şekilde, çağdaş uygarlık istikametine yönelmesinin temel şartı saymasından ileri gelir. Bu anlayış içerisinde dün Cumhuriyet Halk Partisi Grup Yönetim Kurulu, ve bu sabah da Cumhuriyet Halk Partisi Genel Kurulu, Sayın Mehmet Altınsoy'un dün huzurunuzda okunan gensoru önergesini büyük bir dikkatle incelemiştir. Cumhuriyet Hal Partisinin, Sayın Altınsoy'un önergesi hakkında Yüce Meclisçe nasıl bir işlem yapılması gerektiği konusundaki görüşünü açıklamadan evvel, bu konudaki kanaatimizin gerekçesini bütün açıklığı ile Yüce Meclise ve bütün efkârı umumiyemize duyurmak istiyoruz. C. H. P. sinin lâiklik anlayışı aynı ile Anayasamızda yer alan ve Anayasamızda yer almaktan çok önce Yüce Atatürk tarafından, hiç kimsenin silmeye muktedir olamıyacağı bir tarzda, milletimizin kaderine hakkedilmiş olan lâiklik anlayışının tâ kendisidir. Lâiklik prensibi Anayasamızın 2 nci, 19 ncu, 57 nci ve 153 ncü maddeleriyle ilgilidir. Nedir lâiklik prensibinin icapları? Lâik olan bir Devletin, bir siyasi örgütleme olarak belli bir dine sâlik olması söz konusu olamaz. Lâik bir devlette, devletin siyasi örgütlemesi içinde hiçbir dinî makam bulunamaz. Devletin siyasi organları ve siyasi iktidarı kullananlar arasında, dinî bir makam bulunamaz. Her hangi bir din, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetleri saklı kalmak şartiyle, ferdin vicdanını aşarak, sosyal her hangi bir yönde toplumun yaşama tarzını munhasıran kontrol etme iddiasında bulunamaz. Ve madem ki, devlet siyasi örgütleme olarak, din ve dinler karşısında tarafsız kalma durumundadır. Elbette ki, lâik bir devlette vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyeti ve felsefi inanç hürriyeti tamdır.

Muhterem arkadaşlarım, bâzı çevreler Atatürk'ün getirdiği lâiklik prensibini ve bu Anayasanın kabul ettiği lâiklik prensibini yorumlamak isterken, bâzı kere Fransa'da, Belçika'da ve bâzı memleketlerde uygulanan lâiklik prensibinden ilham alınması gerektiğini savunurlar. Cumhuriyet Halk Partisinin değil yalnız Anayasanın, Anayasa koyucu Kurucu Meclisin sarih ve vazıh kanaati odur ki, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ve Atatürk'ün lâiklik anlayışını, bugün meselâ ezcümle Fransa'da tatbik edilen lâiklik anlayışından ayıran, önemli bir özellik vardır. Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Sözcüsü Sayın Muammer Aksoy, Anayasanın bugünkü 154 ncü maddesini yani, Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içerisinde yer almasını emreden maddesini Temsilciler Meclisine izah ederken, aynen şunu söylüyor :

«Biz, lâikliği, inkılâbımızın anladığı mânada benimsiyoruz. Dinin, Devlete karşı tamamen müstakil ve her türlü murakabe dışında kalması bizim lâiklik anlayışımıza uygun değildir.»

Bunun gibi yine Sayın Aksoy bir başka yerde, 19 ncu maddenin, Anayasamızın gerekçesini şöylece okuduktan sonra; «Türkiye Cumhuriyeti lâiktir. Dinin Devlet işlerine karışmasını ve hukukun aklî olmayan nakli kaynakların tesiri altında bulunmasını reddeder. Bunun dini inkâr mânasına gelmediği, ancak dinin fertlerin vicdanına terk ve hasredildiğini ifade ettiği şüphesizdir» dedikten sonra, tekrar ediyorum diyor ve ilâve ediyor; «Lâikliğin diğer cephesi yani, Devletin dini hiçbir suretle murakabe etmemesi bizim bu Anayasa'da kabul ettiğimiz lâiklik değildir» ilâve ediyor; «Cemaatlerin serbestçe teşkilâtlanması, propaganda yapması hususunda bir serbestiye sahibolmaları fikri Türk inkılâbındaki ve Anayasadaki lâikliğe uygun düşmez.» Sayın Altınsoy'un gensoru önergesinde ifade edilen bir kanaatin hilâfına, Diyanet İşleri Teşkilâtının genel idare içinde yer alışının sebebi, İslâm tarihinin gelişmesi içerisinde. din işlerinin kendilerine has bir idari teşkilâtına sahibolmayışından doğabilecek mahzurların dikkate alınması değildir. Bunun yanında çok önce Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içerisinde yer almasının temel sebebi, Batıdaki yalınkat lâiklik anlayışını Türkiye'ye getirmeye yeltenmek yolu ile Türkiye'de cemaat fikrinin yaratılması ve bu cemaatin bir kuvvetli baskı . grupu halinde teşekkül ederek, Türkiye'yi o yoldan tekrar Atatürk'ün kurtarmak istediği teokrosiye götürmesini önlemektir. Diyanet İşleri Başkanlığı aslında, hem elbette ki. vicdanında, mukaddes yerinde yaşattığı dininin idare icaplarını yerine getirmesi için gerekli zâbıta tedbirlerini sağlamak, geniş anlamda jestiyon mânasında zâbıta tedbirlerini sağlamak, fakat aynı zamanda toplumumuzu çağdaş uygarlık seviyesine doğru hızla ilerlemesini önliyecek her hangi bir teokratik akımın. Fransa'daki lâikliği getiriyoruz bahanesi altında, bir tazyik grupu olarak gelismesini önlemek için lâik Türkiye Cumhuriyetinin lâikliği korumakla görevli sivasi makamlarına, ezcümle Hükümetine gerekli murakabe vasıtasını temin etmektedir.

Muhterem arkadaşlar, bu konu Yüce Meclis tarafından o kadar büyük chemmiyetle mütalâa edilmişti ki, Siyasi Partiler Kanununu çıkarırken Yüce Mecliste o zaman temsil edilen bütün siyasi partiler, Diyanet İşleri Teşkilâtının genel idare içinde yer alması gerektiği yolundaki Anayasa prensibi aleyhinde çalışacak ve propaganda yapacak olan siyasi partilerin kapanmasını emreden bir hükmü Siyasi Partiler Kanununa aynen biraz evvel okuduğum gerekçeleri, bu kanunun gerekçesinde tekrarlıyarak koymuş bulunmaktadır ve bu hüküm halen mer'idir.

Muhterem arkadaşlarım, demek oluyor ki, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin vazifesi, bir yandan lâiklik prensibini her sahada korumak yani, ezcümle Anayasamızın 19 ncu maddesinin son fıkrasında bilhassa belirtildiği üzere : Hiç kimsenin, Devletin sosyal, iktisadi, siyasi veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacıyle, her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar etmesini ve kötüye kullanmasını önlemek için, elindeki bütün vasıta ve tedbirleri kullanmaktır.

Muhterem arkadaşlarım, C. H. P. Grupunun bu konularda A. P. iktidarına tevcih ettiği ve haklılığına derinden derine inandığımız tenkidleri olmuştur. Hükümetin, bu prensipleri ihlâl eden ve bu prensipler müvacehesinde kanunlarımızda yer alan müeyyideleri ihlâl edenlere karşı, elindeki imkânları kullanmakta gereken celâdeti ve uyanıklığı göstermemiş bulunduğuna C. H. P. kesin olarak inanmaktadır. Bunun son bir misalini burada Af Kanunu vesilesiyle gördük.

C. H. P. Grupunun kanaati odur ki, bu konularda gereken hassasiyet zamanında gösterilmezse, o zaman mâkûs cereyanlar büyür ve işte o vakit daha zecri tedbirlerin alınması gerekir. Elbetteki bu tedbirleri almak mevkiinde bulunanlar, o zaman biz, bu iddiayı karşılamak veya buna karışmak durumunda da kendimizi hissetmiyoruz. Fakat o zaman, samimiyetsizlik ithamı ile elbetteki karşılaşırlar ve bu ithamı karşılamak için önemli bir çaba sarf etmek durumuna düşerler.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Altınsoy'un önergesine gelince; Sayın Altınsoy'un önergesini iki kısma, hattâ üç kısma ayırmak mümkündür. Önergenin bir kısmında uzun uzun

Diyanet İşleri Eski Başkanı Elmalı'nın görevinden alınması olayı tenkid mevzuu yapılmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, C. H. P. nin bu konudaki kesin görüşü şudur: Elmalı, Diyanet İşleri Başkanlığı vazifesini, lâyık genel idare içerisindeki vasıflariyle mütalâa edebilmiş bir kimse değildir. Bütün tasarrufları bu zatın, Diyanet İşleri Teşkilâtını Babı meşihat kabilse hattâ bir nevi maskeli şeyhülislâmlık haline getirmekten ibaret idi. Elmalı, böyle bir zat, bu vazifeye getirilmekle hata edilmiştir. Hükümetin bu hatası zamanında C. H. P. tarafından gereği veçhile tenkid mevzuu yapılmıştır. Yalnız demokratik nizam içinde C. H. P. Grupu ona inanır ki, bir hatadan dönüldüğü zaman eğer o hatadan dönüş, Atatürk'ün, Cumhuriyet Anayasasının gösterdiği istikamette ise, o hatadan dönmüş olanlara samimiyet muhasebesi yapmaya kalkışmadan, C. H. P. gibi bir partiye düşen ilk vazife, onların velev eksik olsun, velev kifâyetsiz olsun velev hattâ samimiyeti münakaşa edilsin, o hareketi desteklemektir. C. H. P. Grupu Elmalı'nın vazifesinden alınışını tasvibetmektedir. (C. H. P. ve A. P. sıralarından «bravo» sesleri) Bu itibarla C. H. P. Grupunun gensoru önergesinin bu kısmına iştirak etmesi söz konusu olamıyacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, bu sözlerim hiçbir zaman C. H. P. Grupunun, A. P. İktidarının lâiklik konusundaki devranışlarını gereken âzami dikkat ve hassasiyetle izlemiyeceği mânasına gelmiyecektir. C. H. P. Grupu gerçekte Elmalı'nın iş başından uzaklaştırılmasiyle, Diyanet İşleri Başkanlığının aslında bir vesayet müessesesi olduğu halde bir nevi gizli teokratik Devlet menşei şeklinde teşkilâtlandırılması ve geliştirilmesi yolundaki bütün çabaların son bulmadığını da müşahede etmekten geri kalmamaktadır. Bu itibarla, Hükümetin bu konudaki müspet çalışmalarını daima kıymetlendirecek ve destekliyeceğiz. Ama Hükümetin bu yolda bırakınız gerilemesin yeteri ölçüde, Anayasanın gösterdiği istikamette ilerlemediği takdirde kendisini en şiddetli ve en dikkatli bir şekilde murakabe etmeyi daima vazife bileceğiz.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Altınsoy'un önergesindeki bir diğer kısım, daha ziyade idari hususlara taallûk ediyor: Niteliksiz kimselerin tâyini, idari tasarruflardaki kanunsuzluklar... Bu arada bilhassa C. H. P. Grupu adına Yüksek Din İşleri Kurulundaki idari tasarrufların, biraz evvel arz etmeye çalıştığım gerçek lâiklik ruhuna ne derecede aykırı olduğunu Hükümetin dikkatine arz etmek isterim, kadroların partizanca tevzii gibi hususlar var. Hemen belirteyim ki, C. H. P. Grupu olarak bize intikal eden haberler, kadroların tevziinde bâzı tarafgirane muamelelerin yapıldığı merkezindedir. Bunları Hükümetin düzeltmesini talebediyoruz.

Sayın Altınsoy'un önergesinin üçüncü kısmı, Başbakan Süleyman Demirel'in bâzı fiillerini eleştirir mahiyettedir. C. H. P. Grupu olarak, Sayın Altınsoy'un önergesinin bu kısmı üzerinde büyük bir dikkatle durduk. Bu konuda C. H. P. nin sarih görüşü şudur arkadaşlar: C. H. P. Grupu o kanaattedir ki, Sayın Demirel'den bir müddetten beri sâdır olmadığını görmekle memnun olduğumuz, ancak bir süre önce de pek kesif ve sık şekilde sâdır olduğunu gördüğümüz için, henüz bundan böyle sâdır olmıyacağı hususunda kesin bir ümide bir türlü kapılamadığımız bâzı hareketler vardır. C. H. P. Grupu olarak burada, açıkça bizzat bendeniz bütçe müzakereleri vesilesiyle, lâik Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanına bir vâiz edasiyle Bayram Gazetesine makale yazmasının yakışmıyacağını belirtmişimdir. Bugün de aynı şeyi grupum adına belirtmek zorundayım. Buna benzer misalleri burada çoğaltacak değilim. Sayın Altınsoy'un önergesinde bunlar zikrediliyor. Yalnız Sayın Altınsoy'un önergesiyle, C. H. P. Grupunun bu konudaki görüşü arasında eğer, Sayın Altınsoy'un önergesi dikkatle okunacak olursa, bir ince fark vardır. Ama bu ince fark çok önemli bir fark.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız Sayın Altınsoy, önergesinin 12 nci sayfasında ne buyuruyorlar: «Sayın Başbakan siyasi hayatının kısa geçmişine rağmen, en çok Cenabı Hakka nutuk söyliyen ve yegâne dinî makale yazan siyasi lider olmuştur..» Bir objektif gerçeğin teşcili olarak buna biz de iştirak ediyoruz. Gerçek budur maalesef. Devam ediyor Sayın Altınsoy: «Kahir ekseriyeti Müslüman olan Türkiye halkı, kendi inancının işaretini veren politikacıyı

çabuk benimsemektedir. Sayın Başbakanın da tez başarıya ulaşmasında diğer faktörlerin yanında bu husus ayrıca mühim âmillerden biri olmuştur. Sayın Başbakan, halkın hissiyatına uygun düşen bu davranışlarını.. «iyice anlıyamadım orasını (tek âlârme) şeklinde yazılmış, belki de yanlış basılmış» pek âlârme bir şekilde icra ettiği için de çabucak en ücra köşelerde (çok dindar adam) hattâ tevatüren (Hazreti Süleyman) olarak adını duyurmuştu. Gerçi davranışlarından bidâyetten beri samimiyetten uzak ve sahih olmaktan âri olduğu için bâzı falsolar vermiş ise de, - ki, burası, çok dikkate şayan - halk uzun yılların politikacısında yalandan bile olsa, bu çeşit hareket görmediği için, hataların vehametini kavrıyamamış, bu sebepledir ki, halk, Sayın Başbakanın (Sabah kahvaltısını etmeden evvel Allah'a dua eden bir ailenin ferdi) olduğunu ilân eden sesindeki, Müslüman kulaklara çıfıt akidesini duyuran tonu fark edememiştir.»

Şimdi, bir kere hemen şunu belirteyim ki, «çıfıt» her ne mânaya geliyorsa, kamu âdabına aykırı olmadıkça her hangi bir akidenin, yalnız her hangi bir partinin veya iktidarın nezdinde değil, her Türk vatandaşının nezdinde aynı derecede hürmete şayan olması lâzımdır. Her ne akîde ise, Sayın Başbakana atfedilen... bu akîdenin de hürmete şayan bir akîde olması Anayasanın emridir. Başbakana atfedilen bu akîde nedir? Bu akîde teoloji sahasında nasıl münakaşa edilmelidir? Bunun yeri Meclis değildir. Başbakan bu konuda hatalar işlemişse, bu hataların muhasebesi bizim kanaatimizce siyasi plânda yapılmaz, ahlâkî plânda yapılır ve yapılmıştır.

Muhterem arkadaşlarım, yalnız asıl mühim olan bu konuda şudur: Yani denmek isteniyor ki, Sayın Demirel bu hareketleriyle kâhir ekseriyeti Müslüman olan Türkiye halkına kendi inancının işaretini vermiştir.

Muhterem arkadaşlarım, Cumhuriyet Halk Partisi Grupunun kanaatince, Sayın Demirel'in Bayram Gazetesine vâiz edâsiyle makale yazması keyfiyeti, objektif bir davranış olarak, hatalı ve kötü bir davranıştır. Eğer, (Sayın Demirel samimi sayılsaydı, bu davranış kötü bir davranış olmıyacaktır. C. H. P., muhterem Altınsoy'un önergesinin satırları arasında, bu zihniyeti açıkça sezmektedir. Sayın Altınsoy'un, Sayın Başbakanı tenkid etmesinin sebebi, objektif olarak lâik bir Cumhuriyetin Başbakanının davranışının nasıl olması lâzımgeliyorsa, o davranışla kabili telif olmıyan tutumu değildir. O tutumunun samimiyetsiz olmasıdır. O tutumda samimiyetli olsa idi, o zaman Başbakan muhtemelen alkışa lâyık görülecekti.

Cumhuriyet Halk Partisinin görüşü bu değildir. Sayın Başbakan bu konuda bir samimiyet muhasebesi açmaya lüzum dahi görmemektedir. Çünkü, Başbakan, Bayram Gazetesine vâiz misillû makale yazarken, samimî de olsa, gayrisamimî de olsa, bu davranış lâik Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanına yakışmıyan bir davranıştır. (C. H. P. sıralarından «bravo» sesleri ve alkışlar) Ama, öyle zannediyoruz ki, C. H. P. Grupu «Böyle bir davranışı samimî olmadığı için tenkid edilmelidir» diyen bir gensoru önergesini de, din istismarı konusunda yapılan ve bu memleketin yükselmesi için çağdaş uygarlık yolunilerlemesi için behemehal yok edilmesi gereken münakaşaların devamını sağlamak, bir nevi müzayede yapmak arzusuna hamletmek de herhalde hatalı değildir. Cumhuriyet Halk Partisi böyle bir müzayedenin de bu Mecliste va'zı sahne edilmesine müsamaha ve müsaade etmemek kararındadır.

Muhterem arkadaşlarım, Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grupu olarak özetle, esasen Diyanet İşleri Başkanlığına getirilmesi pek vahîm bir hata olan Elmalı'nın o makamdan nihayet uzaklaştırılması dolayısiyle Hükümetin siyasi mesuliyetini tahrike münecer olacak bir gensoru önergesi verilmesi değil, bu konuda Hükümetin daha ileri davranışlarında teşvik ve bu davranışları yapmadığı takdirde şiddetle murakabe etmek kaydiyle müspet bir hareket olarak karşıladığı için ve Başbakanın tenkid konusu olan hareketlerini, samimî olmadığı için, tenkid konusu yapmayı, samimi olsaydı tenkid konusu yapmamayı hedef edinen, şarta muallâk bir lâiklik anlayışını muhtevi bir gensoru önergesini bu sebepten dolayı da onaylıyamamak mevkiindedir. Bu gerekçelerle Cumhuriyet Halk Partisi Grupu olarak, lâiklik konusunda Hükümeti bütün dikkatimiz ve hassasiyetimizle murakabeye devam etmek kararıyle fakat, din istismarının her hangi bir bakımdan

müzayede konusu olmasını önlemek azmiyle bu gensoru önergesinin gündeme alınmaması lehinde oy kullanacağımızı Yüce Meclise arz ederim. (C. H. P. ve A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, siyasi partiler grupları adına başka söz istiyen var mı? Yok. Söz Bakanlar Kurulu adına Başbakan veya Bakanlardan birisinindir. Kim konuşacak efendim?

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Çanakkale) — Ben konuşacağım.

Başkan — Buyurun Sayın Devlet Bakanı Refet Sezgin.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Çanakkale) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin muhterem üyeleri; huzurunuzu Niğde Milletvekili Sayın Mehmet Altınsoy'un okunmuş olan gensoru önergelerini Hükümet adına cevaplandırmak üzere işgal etmiş bulunmaktayım.

Mâruzatıma başlamadan evvel, gensoru münasebetiyle hâdiselerin akışını Yüce Heyetinize takdim sırasında halen vazifeli bulunan ve bulunmıyan ve bu Meclisteki kendisini müdafaa etmek imkânından mahrum bulunan şahısların fiillerine bizzarur dokunmak ıztırarında kalırsam beni affedeceğinizi ümidederim. Bu işi yaptığım sırada, mümkün mertebe evvelce vazifeli bulunan zevatın şahsiyetlerinin vikayesine mutlaka dikkat edeceğimi de arz etmek isterim.

Yüksek Meclisin huzurunda cereyan etmiş bulunan bütçe müzakerelerini hatırlıyorum. O günkü konuşmalarımız zabıtnamede münderiç bulunmaktadır. Müzakerelerin hitamında, Yüksek Meclise mâruzatta bulunduğum bir sırada, hâlâ Türkiye'de lâiklik konusunda münakaşa yapılmasının ıstırabını çekmekte bulunduğumuzu ve şahsan da bundan müteellim olduğumu arz etmiştim. Ne çare ki, aradan bir seneye yakın bir zaman geçmiş bulunmasına rağmen, yine lâiklik konusunda Anayasamızın sarih hükümlerine rağmen, birtakım münakaşalar devam etmekte, birtakım şahsi tefsirler yapılmakta ve Türkiye'de hâlâ bu konuda ittifaka varan bir vuzuha erişmemiş bulunmaktayız.

Biraz evvel Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına fikirlerini ifade buyuran Sayın Coşkun Kırca'nın, lâiklik konusunda ifade ettiği fikirleri tamamen paylaştığımızı huzurunuzda arz etmek isterim. (C. H. P. sıralarından alkışlar) Lâiklik anlayışı, uzun mücadelelerden sonra Türkiye'de 1928 Anayasası ile kabul edilmiş ve o tarihten itibaren Türkiye'de tatbik yeri bulmuş bir prensip bulunmaktadır, Atatürk ilkeleri cümlesindendir. Bundan vazgeçilmesi mümkün değildir. (A. P. ve C. H. P. sıralarından «bravo» sesleri) Türkiye'de lâiklik ilkesinin dışında bir cemaat teşkilâtı, bir mânevi liderlik bahis konusu olamaz. Yoktur böyle bir şey. Anayasamızın 154 ncü maddesi sarih bir hüküm ihtiva etmektedir. Vâzı kanun Anayasa vazı bu hükmü, bilhassa Türkiye'nin içerisinde bulunduğu şartlar itibariyle, bugünkü şartlar itibariyle, önümüzdeki birçok seneler zarfında, muhtemelen içinde bulunulması gereken şartlar bakımından vaz'etmiş bulunmaktadır. Ve bu sebeple Diyanet İşleri Başkanlığını genel idare içinde mülâhaza etmiş, Siyasi Partiler Kanunuyla da, Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasanın 153 ve 154 ncü maddelerindeki yerlerinin olduğu gibi muhafaza edilmesi lâzımgeldiğini, buna aykırı davranışların eğer bir siyasi parti tarafından ortaya atılıyorsa, o siyasi partinin kapatılmasına kadar gideceğini nizamlamış bulunmaktadır. «Hukuka bağlı devlet» ilkesinin mücadelesini yapanlar, her şeyden evvel kanunların ve onların üzerinde bulunan Anayasa hükümlerinin mutlaka riayetkârı olmak mecburiyetindedirler. İşte bu düşüncelerle mahmul olarak vazifeye başladığımız andan itibaren bir tatbikatın içine girmiş bulunmaktayız.

Bu başlangıçtan sonra, izin verirseniz Sayın Altınsoy'un gensoru önergesine dönelim. Bu mâruzatta bulunmamın sebebi, düşüncelerimin ve bundan böyle arz edeceğim izahatın mutlak surette bu düşüncelerin ışığı altında yapılmış tatbikat bulunduğunu Yüce Heyetinize arz etmek içindir.

Sayın Altınsoy bu takriri verinceye kadar bu takriri vermesinden birkaç ay öncesine kadar, çeşitli görüşmelerimizde henüz meseleler tekevvün etmeden, daha doğrusu su yüzüne çıkmadan tatbikatımızdan memnun gözüken ve bizi tuttuğumuz yolda - ama her halde anlamamış olacak ki - teyit ve takviye eden bir arkadaşımızdı. Sayın Altınsoy, kendisi ile halef selef olduğumuz zaman, vazifeyi devraldığım za-

man Bakanlık makamında bir nezaket icabı olarak, bana kurulmamış bulunan, kendisinin kurmamış bulunduğu, daha doğrusu kuramamış bulunduğu merkez teşkilâtına hangi şahısların getirilmesi lâzımgeldiği hakkında telkinlerde de bulunmuştu. Hazırlığımı yaptığım sırada tesadüfen dosyaları karıştırırken onların içinde Sayın Altınsoy'la halef - selef olarak vâkı görüşmelerimizde, bana kimleri telkin ettiğine, kimlerin merkez teşkilâtında vazifeye getirilmesi lâzımgeldiğini ifade ettiğine dair notumu da buldum, burada dosyadadır, onları da çıkaracağım. Diyor ki, Sayın Altınsoy; «lâiklik anlayışı İslam Dinî siyasilerin sultasından kurtulamamıştır» diyor takririnin bir yerinde. Şöyle ifade ediyor; «Siyasilerin bir türlü ilmî ve reel ölçüsüne varamamış, bu sebepledir ki, bilhassa İslâm Dini aslında lâik anlayışa çok müsait karakterde bir din olmasına rağmen, siyasilerin sultasından bir türlü kurtulamamaktadır. Siyasi hudutlarımız içinde ve dışında tümüyle müslüman olan Türk Milleti iki türlü din istismarcısı siyasilerin inancında kendisini rahat bırakacağı günü hasretle bekler hale gelmiştir.»

İştirak ediyorum kendilerine, hakikaten böyledir. Ama Sayın Altınsoy bu takririnde, takririnin ifadesinde kendi ef'alini bize izafe etmekte, bunu ortaya koymaktadır. Tatbikatından misaller arz edeceğim. «Müslüman Türk Milletinin iki yönlü din istismarcısı siyasilerin inancında kendisini rahat bırakacağı günü hasretle bekledikleri» görüşü karşısında şunu ifade etmek istiyorum. Siyasi rakiplerini ve idare etmek istedikleri cemiyetin fertlerini, dinî duyguları yönünden sigaya çekmek suretiyle kendilerine nüfuz temin etmek istiyenler gensoru önergesini verenlerin kurmuş olduğu cephenin zihniyetidir. Böyle bir cephe vardır. Türkiye'de. Ve Sayın Altınsoy bu cephenin mümessilliğini yapmaktadır. (A. P. sıralarından «bravo» sesleri). Ve şunu ifade etmek istiyorum; Sayın Altınsoy'un bu cephedeki ef'ali hakkında bütün Türkiye'de bir hükmü kül vardır. Misâlini arz edeyim. Bir parti genel başkanına «Mason» diyen zihniyet. Müftüoğlu, müslüman bir Bakana, «Hristiyanlığa aşık» diyen zihniyet. Önerge dili ile ters yönden dinî ve...

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Masonluğunu ispat edeceğiz.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Din duygularını istismar zihniyeti. İşte bu cephenin zihniyeti bununla mücadele etmekteyiz, bununla mücadeleye sonuna kadar devam edeceğiz. Yine hristiyan olduğumuza dair vesika da çıkarsınlar, onun da münakaşasını yapalım. (Alkışlar).

Dinin yanında görünmeden bahsettiler. Dinin yanında görünme yolunâ gelince, bu bizim kârımız değildir. Bu bizim yolumuz da değildir. Zira, gerçek dindarların böyle davranışlarla ilgisi yoktur. Bu yanıma vaizler almak suretiyle propagandaya gidenlerin, önseçimleri kazanmak için din görevlilerini seferber edenlerin yoludur. Bizim yolumuz değildir, biz yapmadık. (A. P. sıralarından alkışlar, «bravo» sesleri)

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Siz de yaptınız, siz de yaptınız.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Dinlemeye alışacaklar efendim. Müsaade buyurun ben konuşayım, siz de konuşursunuz. Bu kadar önemli gensoru verenler, o gensorunun takipcisi olmak durumundadırlar. **Gensorunun gayriciddîliği, gensorunun takibindeki gayriciddîyetle de ortadadır.**

RİFAT BAYKAL (Mardin) — Biz konuşmadık, bizden değil o.

BAŞKAN — Lûtfen yerinizden konuşmayınız, hatibe müdahale etmeyiniz.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Affedersiniz, ben gensoruyu verenle, gensoruyla takibeden bakımından ifade ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan lûtfen karşılıklı konuşmayın, devam edin efendim.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Adalet Partisinin hangi yolla iktidara geldiği bütün bir milletin gözü önünde cereyan etmiştir.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Dinî istismar yoluyla.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Şimdi kimin dini istismar ettiğini 4 ncü Koalisyon zamanından bir vesika ile arz edeceğim. Biz seçim beyannamesi ile ortaya çıkan bir iktidarız. Köy köy, kasaba, kasaba

millî hâkimiyet prensibini, hukuka bağlı Devleti, Mamur ve müreffeh Türkiye idealini savunarak, karışık seçim sistemine rağmen, tek başına milletin reyi ile iktidara geldik. Önerge sahibi, dinin yanında görünme itham ile, Büyük Türk Milletinin hür, serbest, meşru ve doğru seçim iradesini bir marazla malûl göstermek iddiasındadır. 1966 Türkiyesinde milletimizi hâlâ kandırılabilen, iğfal edilebilen bir insanlar topluluğu addeden bu düşünce cidden feci, feci olduğu kadar da ibret vericidir. (Soldan ve ortadan alkışlar).

Eğer, Müslüman Türk Milletini kandırmak, iğfal etmek mümkün olsa idi, kendilerini milliyetçi ve mukaddesatçı olarak lanse edenler muvaffak olurdu. Dördüncü Koalisyonun kuruluş müzakerelerinde Hükümete iştirakin şartı olarak, Köy İşleri Bakanlığı ile, Devlet Bakanlığını öne sürenlerin, hangi niyet ve gayelerle hareket ettiği gün gibi aşikârdır. Din üzerinde himaye ve sulta kurmak, bu memlekette kendilerinden başka ivazsız ve garazsız din işleri ile uğraşanların bulunduğunu kabul etmiyenlerin hareket tarzıdır, bizim değildir.

Şimdi izin verirseniz, Dördüncü Koalisyon devrinde, o zamanın Başbakanının bir vesikasını okuyayım, müsaade ederseniz. («Önerge ile ne alâkası var» sesleri). Önerge ile alâkalı, önergede bizi itham eden zihniyetle alâkalı, itham edenin hangi zihniyette bulunduğunu ortaya koymak bakımından mevzumuz okumaya.

«Malûm olduğu üzere, Dördüncü Koalisyon Hükümetinde, Hükümet kuruluşlarına vücut veren protokol esaslarına göre C.K.M.P. kontenjanı içinde Devlet Bakanı vazifesini deruhde etmiş olan Sayın Mehmet Altınsoy, daha önceki hükümetlerde, Devlet bakanlarının idaresine bırakılmış olan, Başbakanlık dairelerinden Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Türkiye ve Orta - Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü ve Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilâtını tedvire memur edilmişti. Çok iyi takdir buyurulacağı gibi, genel seçimlere tekaddüm eden bu hizmet devresinin hepimizden her zaman olduğundan daha fazla ahenkli ve verimli çalışmaya müteveccih, feragat ve işbirliği istiyen nazik siyasi şartlar altında, Diyanet İşleri Teşkilâtı kanun tasarısının meclislerden geçirilerek kanuniyet kazanması, ancak siyasi partilerimizin ve Devlet adamlarımızın her türlü politika mülâhazaların üstünde memleketçi bir görüş etrafında birleşmelerine lüzum gösteren çetin çalışmalarla gerçekleşebilmiştir. Böylece büyük emeklerle Parlâmentodan bütün siyasi partilerin işbirlişi ile çıkarılan Diyanet İşleri Teşkilât Kanunu 15 Ağustostan itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber, teşkilât kadrolarında yer alacak yeni personelin, biran önce tâyinleri yapılarak kanunun gayesine uygun, daha mütekâmil bir tatbikat devresine geçilmesi lüzumu belirmiştir. Devlet Bakanı Sayın Mehmet Altınsoy, 15 Ağustostan bu yana Diyanet İşleri Teşkilâtına yapılacak tâyinlerde» dikkatlerinize arz ederim. «Münhasıran kendi şahsi intihap ve tercihlerine müessiriyet tanınmasını istiyen tutumu ile evvelâ Diyanet İşleri idari kademesinde güçlüklerle karşılaşmış, bu Teşkilâtta başlıca vazifelere getirmek istediği gibi bir kısım memurlar hakkında, başka, memleket umumi efkârına da intikal etmiş olan çeşitli söylentiler ve tenkidler karşısında kanunen Başbakanlığa bağlı bulunan bu dairelerin nihai sorumluluğu Başbakan sıfatı ile bana aidolması bakımından üzerinde tartışma ve tenkidleri çeken bâzı tâyinlerden sarfı nazar etmesini, kendi siyasi kariyerini de düşünerek, en iyi niyetle ve açık yürekle Sayın Altınsoy'a tavsiye etmeyi vazife bilmiştim. Esasında seçimlerden önceki ortam içinde Hükümetimizi Diyanet İşleri gibi Anayasa rejimimizin hassas bir mevzu üzerinde her türlü yersiz ithamlardan korumak gayesini hedef tutan bu mülâhazalarımın ve faydalı sayılması gerekken ikazlarımın. Başbakan sıfatı ile haiz olduğum yetki ve sorumluluk çerçevesi içerisinde, tabiî karşılanmasını beklerken, Sayın Mehmet Altınsoy, personel tâyinlerindeki şahsi ölçülerinin başka her türlü mülâhazaların üstünde aynen kabulü için alıngan bir ruh haleti içinde ısrarda bulunmuş, muayyen şahısların, muayyen vazifelere getirilmesi hususundaki teklif ve teşebbüslerinin kabul edilmemesini kendisinin Kabinedeki durumu bakımından şahsi bir takdir mevzuu yapmak yerine, bunu adeta Hükümet içinde bir ihtilâf mevzuu yapmak temayülünü göstermiştir. Asıl mühim nokta şudur ki, Sayın Devlet Bakanı, sadece Diyanet İşleri

teşkilâtı tâyinleri ile tekliflerinin tasvip görmemiş olmasını sebep tutarak, bu mevzuların tamamen dışında birçok mühim memleket ve Hükümet işleri üzerinde Bakanlar Kurulunun bir üyesi sıfatiyle tasvip ve imzasına arz edilen kararnameleri ve üyesi bulunduğu iktisadi kurul kararlarını imzalamak istememek suretiyle, haklı görülmesi imkânsız bir durum yaratmış bulunmaktadır. Ancak Devlet Bakanının bu tutumunun tabiî bir neticesi olarak, Hükümetimizin kanunların tatbiki, memleket menfaatleri ve kamu hizmetleri bakımından karar alma faaliyetlerinin aksaması gibi Devlet hayatı ile bağdaşmasına imkân olmıyan ağır sorumluluğu mucip bir durumun bahis mevzuu olduğunu ve arz ettiği büyük mahzurlar bakımından sorumlu Hükümet Başkanı olarak buna müsaade etmiyeceğimi belirtmek isterim». Devam edip gidiyor efendim.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Sonuna kadar okuyun.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Sonuna kadar okuyayım mı efendim, arzu ediyor musunuz?

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Okuyun, okuyun, sizlerin de, başkalarının da zihniyeti ortaya çıksın.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Effedersiniz, biraz rahatsız edici olur da, ben fazla sıkıntıya düşürmek istemiyorum sizi.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Okuyun, okuyun, memnun oluruz.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Devam ediyorum efendim.

«Arz ve izah ettiğim sebeplerle Devlet Bakanı Sayın Altınsoy'un imzalamamış olduğu kararlardan verilecek birkaç misal, doğabilecek mahzurların ehemmiyetini göstermeye kâfidir. Sayın Devlet Bakanı 15 nci kıtaya 19 milyon dolârlık ilâve döviz tahsisi ile alâkalı müstacel mahiyettoki iktisadi kurul kararını imzalamamıştır. Bu suretle imza edilmiyen kararlar, Millî Savunma Bakanlığımızın 1,5 milyon dolârlık silâh mubayaasının karşılığı, yine aynı karara göre 11 milyon dolârlık dış borçların ödenmesi ile ilgili Devlet itibarı hiçbir surette yüzüstü kalmasına tahammül edebileceğimiz konulardan değildir. Esas memleket menfaatleri bakımından, geçikmesinde büyük mahzurlar bulunan Ulaştırma Bakanlığına ait bir kararname teklifi de, tekemmül için Devlet Bakanının imzasını beklemektedir. Bunun dışında geçikmesi ve durması aslâ tecviz edilemiyecek ve önemi maddi zarar ölçüleriyle hesaplanamıyacak karar mevzularını, bu arada meselâ Kıbrıs millî mevzumuzla alâkalı Birleşmiş Milletler toplantısına iştirak edecek delegasyonun teşkili hakkındaki kararnameyi zikretmek mümkündür. Devlet zihniyetinden bahsedenlere bunu sormak lâzımdır. Netice itibariyle şurasını ehemmiyetle kaydetmek isterim. Tarihi sorumluluklar almış Dördüncü Koalisyon Hükümetinin Başkanı sıfatiyle, Anayasa ve kanun hâkimiyeti ve memleket menfaatleri bakımından mutlâka yürümesi ve yürütülmesi gereken Devlet işlerinin ve Hükümet kararlarının tarafımızdan da takdir buyurulacağı gibi, Devlet Bakanının malûm hissî sebeplerle imzadan imtina dolayısiyle durdurulması aslâ tecviz edilemez. Her halükârda, kendilerinin imzalamak istemiyecekleri kararnameleri tatbik mevkiine koymak hususunda. Hükümet icra etmenin bütün icap ve tedbirlerini yerine getirmekten çekinmiyeceğini, kendi sorumluluklarına raci bulunan kusura iştirak edemiyeceğini ve bu durumdan doğabilecek bir sorumluluk varsa, bunun bana ait bulunamıyacağını takdirlerine arz ederim. Müsbet bir neticeye vâsıl olunmadığı takdirde, arz ettiğim Hükümet kararlarına, ileride bu mahiyette alınacak Hükümet kararlarının imza edilmemesine devam ve ısrar olunması halinde keyfiyeti umumi efkârımıza ve T. B. M. M. ne intikal ettirmeye mecbur kalacağımı, malî ve hukukî bakımdan sorumluluk icabeden hallerde mevzuun tetkikini talebedeceğimi ayrıca ifade etmeyi zaruri görüyorum. Demokratik hayatımız için iyi örnek sayılamıyacak bu şartların, C. K. M. P. nin Koalisyon Hükümetinin kuruluş ve işleyişinde bugüne kadar gösterdiği yapıcı ve olgun anlayış zihniyeti ve işbirliği ruhu içinde lâyık olduğu itina ile tetkik buyurulacağından emin olarak, sayın Devlet Bakanının Hükümet içindeki şahsi durumunun takdirini ve varılacak neticenin bildirilmesini saygılarımla rica ederim.

Suad Hayri Ürgüplü

Buradaki asıl konu arzu edilen bir zatın Diyanet İşleri Başkanlığına getirilmesi konusudur.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Nereye yazılmış bu yazı?

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — C. K. M. P. Genel Başkanlığına. Dahası var; A. P. Genel Başkanlığına, M. P. Genel Başkanlığına, Y. T. P. Genel Başkanlığına yazılmıştır efendim. («Koalisyona» sesleri) Ve bunu, biraz evvel arz ettiğim gibi, Sayın Suad Hayri Ürgüplü'nün istihsal ettiğim muvafakatı ile arz ediyorum.

Şimdi efendim, önergenin mebdeinde garip bir zihniyet var. 633 sayılı Kanunun tatbikiyle, bu kanunun 1 nci maddesiyle Diyanet İşleri Başkanlığının, Başkanlığa bağlı olması geerkiyor ve diyor ki, «10 Ekim seçimlerinden sonra, Başbakanlığa bağlanması lâzımgelen Diyanet İşleri Başkanlığının bir Devlet Bakanına, Başbakan adına bağlanması kanuna aykırıdır. O itibarla Devlet Bakanı Refet Sezgin Kanunsuz Devlet Bakanıdır..» Tabiatiyle benim bu mantığı anlamama imkân yok. Çünkü, 633 sayılı Kanun yüksek malûmunuz olduğu üzere, 15 Ağustos 1965 tarihinde mevkii meriyete girdi ve 27 Ekim 1965 tarihinde Devlet Bakanlığı görevini Sayın Altınsoy'dan ben devir aldım. Halef - selef olduk. Eğer benim durumum kanunsuz ise, Sayın Altınsoy'un hiç olmazsa 15 Ağustos tarihinden itibaren 27 Ekim gününe kadar kanunsuz olarak orada vazife ifa ettiğinin kendisi tarafından kabulü ve ikrarı lâzımgelirdi. Başka türlü bunun izahı var mı? İstinadettikleri 633 sayılı Kanunun birinci maddesi 15 Ağustos'da yürürlüğe girmiştir. O tarihte Sayın Altınsoy Devlet Bakanı idi, o tarihte Sayın Altınsoy Diyanet İşlerini tedvir ediyordu. Demek ki, o da kanunsuz, eğer kanunsuz ise. Hayır, ne onun vazifesi kanunsuz, ne de bendenizin vazifesi kanunsuz. İkisi de kanunî. Onun bulunduğu devrenin kanunî olduğunun müdafaası da bize düşüyor.

Aynı zamanda Vakıflar Genel Müdürlüğünün, Diyanet İşleri Başkanlığı ile beraber aynı Devlet Bakanı tarafından Başbakan adına tedvir edilmesinin tasmim edilen, düşünülen bir plânın tatbikinden tevellüdettiğini ifade etmek garabetini de gösteriyorlar. Bunu da anlamak mümkün değil. Sayın Altınsoy bu vehim içinde gözüküyor. Herhalde kendileri vazife başında bulundukları zaman, tedvir ettikleri umum müdürlükleri birtakım düşüncelerle, birtakım art düşüncelerle idare etmiş olmalılar ki, karşılarındakine de rahatça aynı şeyleri izafe ediyorlar. Vazife taksiminde Sayın Başbakan, mevzuların yakınlığı itibariyle Vakıflar Genel Müdürlüğünü ve Diyanet İşleri Başkanlığını tedvir görevini bir arkadaşa vermiş. Bu, düşünülen, ileride düşünülen bir siyasi tatbikatın gereği imiş, diyorlar. Her halde tefehhüme itibar etmemek gerekir.

Şimdi bir başka konuya geliyorum; Diyanet İşleri Başkanlığı, vazifesini tedvire başladığım sırada, esefle arz edeyim ki, kanunun meriyete girmiş olmasına rağmen, merkez teşkilâtı henüz kurulmamış, intibak muameleleri birikmiş, Diyanet İşleri Başkanlığı bir hercümerç içinde bulunmakta idi. Sayın Altınsoy'dan devraldığım teşkilât bu idi. Görüşmemiz esnasında bana merkez teşkilâtı bakımından birtakım şahıslar tavsiye ettiler. Meselâ Reis Muavinliğine İbrahim Eke'nin, Yaşar Tunagür'ün getirilmesi gerektiği hakkındaki mütalâa bunlardandır. Ben Yaşar Tunagür denen zatı, Diyanet İşleri Başkan Muavin Vekilliğine getirilinceye kadar görmüş ve kendisi ile konuşmuş bir insan değilim; tanımam kendisini. Ama bakarsınız matbuatta; Yaşar Tunagür Bakanın hemşehrisidir. Bu iddia çıkınca, rica ettim kendisinden, dedim siz nerelisiniz? «Beşiktaş doğumluyum, dedem de Şirvan'lıdır. Nüfus kâğıdı dosyamda, arzu eden varsa, gösterebilirim. Halbuki Sayın Altınsoy, Yaşar Tunagür'ü bana tavsiye edenler meyanında, onu da bırakıyorum. Yaşar Tunagür'ü yıldırım telgrafla vazifelendirmek üzere buraya çağıran Sayın İbrahim Elmalı; inhasını getiren İbrahim Elmalı; inhasını imza eden de Bakan sıfatiyle, ben. Bu gelmiş, Bakanın hemşehrisi. Bu gelmiş Başbakanın hanımının evinde kira ile oturuyor. Ankara'da 10 bin ev varken Başbakanın hanımın evinde kira ile oturuyor. Bunların münakaşasını, izin verirseniz, bu kadar dûn seviyedeki soru vesilesiyle yapmıyalım. Bir gayrimenkulü kiralamış. Bu (A) nın veya (B) nin gay-

rimenkulü olabilirdi. 9 yüz lira maaş alan bir memur 5 yüz liralık kira bedeli vermek suretiyle bir hanımın evinde oturmaktadır. Ondan sonra benim bunu, Diyanet İşleri Başkanlığında casus olarak isimal ettiğimin ifade edildiği bu satırlar üzüntümü, ziyadesiyle mucibolmuştur. Hayatımızın hiçbir devrinde, hiçbir safhasında, hiçbir muamelesinde casus istimal etmedik. Bizim siyasi felsefemizde casus istimali, hafiye kullanma yoktur. Bu, Nasyonel Sosyalist metotların kârıdır. Bu bizim metodumuz olamaz. (A. P. sıralarından alkışlar) Ama Yaşar Tunagür iyi bir din adamıdır. Namuslu bir memurdur, kanunları tatbik eden bir memurdur. Şimdi esef ediyorum iddiaları gibi benim hemşehrim olmadığına. Keşke hemşehrim olsaydı, ben de iftiharla; evet, iyi bir memurdur, iyi bir din adamıdır ve benim hemşehrimdir, diye huzurunuzda rahatça söyleyebilseydim. Evet ben Yaşar Tunagür'ü hakikaten himaye ettim. Vazifesine bağlı kaldıkça, kanunları müsavi tatbik ettikçe, kanunları doğru tatbik ettikçe, vazifede bulunduğum müddet zarfında bu kabîl vazifelileri, bu kabîl memurları gücümün yettiği nisbette himaye edeceğim. Mesele başka. Mesele ta Dördüncü Koalisyon zamanından beri tasavvur edilen bâzı şahıslar vasıtasiyle Diyanet İşleri Merkez Teşkilâtını ele geçirebilmek gayretlerinin bir gün farkına vararak semeresiz bırakılması... Mesele bu. Hâdiselerin tekevvününde, takdiminde Sayın Altınsoy büyük hatalara düşmekte veya kasdî hareketlerde bulunmaktadır.

Bizim partizanca tâyin tekliflerimize, partizanca muamelelere, isteklerimize Diyanet İşleri Başkanlığının mutavaat etmemesini aramızın açılması hâdisesinin sebeplerinden olarak ifade etmektedir. Evvelâ şunu arz edeyim ki, vazifeye başladığım zaman eski Diyanet İşleri Başkanı Sayın Tevfik Gerçeker'e, sonra Sayın İbrahim Elmalı'ya, sonra Sayın Ali Rıza Hakses'e aynen şunu ifade ettim; Diyanet İşleri Teşkilâtı içerisinde mensubolduğum parti dâhil, hiçbir partinin lehine vazifelerini ifa sırasında bir din görevlisinin şu veya bu partinin lehinde faaliyette bulunmasına müsaade etmem, müsamaha etmem 633 sayılı Kanunun 25 nci maddesini bu kabîl şahıslar hakkında tatbik ediniz, dedim. Hiçbir mesnal yoktur, ne yazılı, ne şifahi; şu şahsı buraya getiriniz, şunu buraya tâyin ediniz diye, benden sadır olan hiçbir şey vârit değildir. Ancak birtakım müracaatlar vâkı olmuştur, hepsini yazılı olarak Diyanet İşleri Başkanlığına şöyle intikal ettirmişimdir; şöyle bir talep vardır, tetkik ediniz, kanuni bir sakınca yoksa gereğini ifa ediniz. Ama partizanca tâyinler yapmakla bizi itham edenlerin, zamanı idarelerinde ne şekilde partizanca muamele yaptıklarına dair, hangi memurlara partizanca muamele tatbik ettiklerine dair dosyamızda bol, bol malûmat vardır. Bu hem Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünde vardır, hem de Diyanet İşleri Başkanlığında vardır. Nitekim zamanın Başbakanının biraz önce okuduğum mektubu da bunu teyidetmektedir.

Saylın Altınsoy diyor ki, İbrahim Elmalı'yı emeline hizmet ettiremiyenler onu yola getirmek için bir dış seyahat tertibettiler. Basında bir kanaldan çeşitli dedikodulara sebebiyet vermiş bulunan bu meseleyi huzurunuzda açıklamak istiyorum.

Efendim, tarih 28 Mart 1966. Dışişleri Bakanlığından bir yazı alıyoruz. Henüz bir hâdise yok, henüz bir ihtilâf yok, ortada. Su yüzüne çıkmış bir ihtilâf yok; Sayın İbrahim Elmalı'nın Alevîlik Sünnilik beyantı hariç. Okuyurum :

«Ankara'daki Tunus Büyükelçiğinden alınan bir notada Hazreti Muhamedd'in doğum yıldönümü münasebtiyle Tunus Hükümetince Kirvan şehrinde dinî bir şölen düzenlendiği bildirilerek yapılacak törenlerde hafızlar tarafından kur'an, kaside ve mevlût okunacağı kaydedilmektedir. Notada ayrıca törenlere katılacakların iaşe ve ibate masraflarının Tunus Hükümeti tarafından karşılanacağı ilâve edilmekte ve söz konusu törenlere Türkiye'nin de iştirak etmesinin çok arzu edildiği ifade edilerek uygun görüldüğü takdirde Tunus'a gönderilecek hafızların isim ve unvanlarının bildirilmesi rica edilmiktedir.»

Bundan başka, 4 . 2 . 1966 tarihinde Dışişleri Bakanlığına Tunus Büyükelçiliğinden gelen bir şifre ile, 8 Mart 1966 tarihinde Dışişleri Bakanlığından Bakanlığımıza şöyle bir yazı intikal etmektedir :

«Tunus Büyükelçiliğinizden bu defa alınan 4 . 2 . 1966 tarihli yazının bir sureti ilişikte sunulmuştur. Teşkilinden de müşahede buyurulacağı veçhile zikri geçen yazıda Tunus hariciyesinin bu yıl 30 Haziranda rastlayan Peygamber'in doğum günü münasebetiyle Tunus Kültür Nezaretince Kayravan'da düzenlenecek dinî merasimlere bir Türk delegasyonunun da katılmasını temennî ettiği ve delegasyonumuzun Tunus'taki ikamet ve masraflarının Tunus Hükümetince karşılanacağı bildirilmektedir. Ayrıca Tunus Müftüsü ve Zituna İlâhiyat Fakültesi Rektörü Fazıl Benakon'un da dinî konularda konferanslar vermek için memleketimizi ziyaret etmekten büyük bir memnuniyet duyacağı ifade edilmektedir.» deniyor.

Aynı şekilde Libya'dan bir davet vâkı oluyor.

Kıbrıs politikası bakımından Arap memleketleri ile ilişkilerimizi dikkate alan Dışişleri Bakanlığı bu seyahatin menfaatlerimiz bakımından isabetli olduğunu mütalâa etmekle seyahat kabul ediliyor, Diyanet İşleri Başkanlığına tebliğ ediliyor ve Başkana götüreceği heyeti de kendisinin seçmesi ifade ediliyor. Diyanet İşleri Başkanı bu arada bir arzu izhar ediyor. Diyor ki, «Avdetimde Kahire ve Şama da uğramak istiyorum, acaba müsaade edilir mi?» Kahire ve Şam'dan bir davet vâkı değildir. Şahsan Başkanın bu arzusunu, avdette buralarda uğramak kaydı ile kabul ettiğim cihetle muamele bu suretle tanzimlenmiyor. Kendilerine 15 günlük izin veriliyor, 15 günlük de harcırah veriliyor. Hareketimden iki gün evvel Bakanlığa gelen, Diyanet İşleri Başkanına, bir yabancı memlekete gittiği, onun dilini de iyi bilmediği, meselelerine vâkıf olmadığı cihetle, sıfatı itibariyle Türkiye'yi temsilen de gitmesi nazarı dikkate alınmak suretiyle, oradaki dış temsilcilerimizle mutabakat halinde temas ve konuşmalarını yapmasının tabiî olduğu münasip bir lisanla şifahen tarafımdan ifade ediliyor. Bundan daha tabiî ve normal bir davranış tarzı olmamasına rağmen Diyanet İşleri Başkanının hareketinden sonra şunu öğreniyorum. Başkan demiş ki; «Böyle şey mi olur, ben Diyanet İşleri Başkanıyım, dilediğim şekilde konuşurum, istediğim şekilde konuşurum. Buna Bakan ne karışır, buna Hükümet ne karışır!

METİNET ALTINSOY (Niğde) — Sizden öğreniyoruz maşaallah. (A. P. sıralarından «Dinlesene, dinlesene» sesi)

BAŞKAN — Sayın Altınsoy oturduğunuz yerden lûtfen müdahale etmeyiniz.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Sayın Altınsoy önergesindeki ciddiyeti, konuşmasiyle de gösteriyor.

BAŞKAN — Çok rica ederim, lûtfen devam ediniz.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Eğer bunun karşısında Hükümet olarak tedbir almasaydık o zaman Devletin ciddiyeti kalmazdı. Meseleyi mütalâa ettim. Şahsan mütalâa ettim. Hiç kimseye de bir şey sormadım. Dışişleri Bakanlığına bir yazı gönderdim. Heyet başkanına şifahen arz ettiğim üzere, dış temsilciliklerimizle mutabakat halinde hareket etmesi lüzumunu tebliğ ediniz, dedim. Bu birinci şifre. Davet vâkı olan Libya ve Tunus için tebliğim bu idi. Ama davet vâkı olmıyan Kahire ve Şam için ne yapabilirdim? Aynı tedbiri almam mümkün değildi. Çünkü bu özel bir seyahatti. Özel seyahatine karışmam mümkün olmazdı, olmıyabilirdi. Ama yetkimi kullandım, onu da iptal ettim. Bu benim, takdirinize mazhar olur veya olmaz, Devlet ciddiyetinin, Devlet ciddiyeti hakkındaki bir davranışımdır. Bu hareketimizi, masonların arzu etmemesi sebebiyle, siyonistlerin arzu etmemesi sebebiyle diye izah edenler oldu. Ama bu ithamları yapanlar, bu iddiaları yapanlar unutuyorlardı ki, biz de en az onlar kadar bu vatanın evlâtlarıyız, en az onlar kadar Türk'üz, en az onlar kadar milletin, Müslüman Türk Milletinin hem dinî duygularını düşünürüz, hem millî duygularını düşünürüz, hem bu meseleleri düşünürüz, onu vikaye ederiz. Bizim siyanistlerin, bizim masonların düşünceleriyle karar aldığımızı, karar almakta bulunduğumuzu veya o davranış içerisinde bulunduğumuzu hangi vicdanla ifade ediyorlar, hangi vicdanla iddia ediyorlar? (A. P. sıralarından alkışlar) Ama garip zihniyet yalnız bu değil; bu da muvaffak olmamış da Sayın Elmalı'yı, Başkanı emelimize hizmet ettirememişiz de onun Atatürkçü olmadığı hakkındaki iddiayı yaymışız.

MUSTAFA UYAR (İzmir) — Doğru söylemişsiniz.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Doğru veya yanlış, onu ben bilmem, ama benim bildiğim bir şey var. Benim bildiğim şey şu: Meclis zabıtları meydanda. Geçen sene Cumhuriyet Senatosunda Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi görüşülürken bana sual soruldu, burada da soruldu. Cevap verdim, yani, Şubat ayında cevap verdim. Halbuki Sayın Altınsoy Temmuz ayında bizim, sabık başkanın Atatürk düşmanı olduğunu yaydığımızı iddia ediyor. Bu mesele Şubat aylarında burada görüşüldü. Bunu söyliyenler de biz değiliz. Hem o zaman ben Başkana sordum, böyle diyorlar hakkımızda, ne diyorsunuz, dedim. Reddetti. Meclis huzurunda Başkana atfen ben de beyan ettim. Tabiatiyle önerge kötü bir zihniyetle, düşünce ile yazılmış olduğu için bakın çok enteresan, çok garip bir pasajı da var: «Bunun da çaresi insanların midesinden ve menfaatinden avlamaktır. Kısa zamanda zengin olmayı becerebilen her faninin felsefesi buna dayandığı için Sayın Başbakan da başka türlü düşünemezdi.» diyor. Kısa zamanda kimin zengin olduğunu bilmiyorum. Ama bu memlekette namuslu, faziletli, kimsenin hakkına el uzatmadan, Devletten vergi kaçırmadan zengin olan insanların da aleyhinde değiliz. Şunu sormak istiyorum, Altınsoy arkadaşımızdan; kendisi ne zamandanberi dürüst ve namuslu zenginlerin karşısına çıkanların kafilesine katılmıştır? Bunun cevabını vermelidir, burada. (A. P. sıralarından alkışlar.)

Sabık Diyanet İşleri Başkanı, bütün arzularımızı kendisi düşündüğü bir plân ile tatbik imkânsızlığına uğratmış... Bu suretle biz umduğumuzu bulamamışız. O mesele de şu imiş: Bizim arzumuza rağmen Diyanet İşleri Başkanı, Yaşar Tunagör'ün elinden imza salâhiyetini almış. İnsanlar kendilerine verilen şeyleri tetkik etmeden, incelemeden, bir kısım basına intikal ettiği üzere Meclis kürsülerine getirirlerse hata ederler. Sayın Altınsoy da bu hatalara düşmüş. Başkan vazifesinden izinli ayrılıyor, seyahate gidiyor. Bakana, kendisine kimin vekâlet edeceğini bildirmiyor, Bakanın haberi yok. Bir mesele için muhatabını arıyorum, kim Diyanet İşleri Başkanına vekâlet ediyor, diyorum; çünkü kanun sarih bir hüküm koymuş, 4 ncü maddesinde, eğer şu şahsı vekil bırakmazsa, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı otomatik olarak vekâlet eder. Kim vekâlet ediyor, bunu soruyorum; diyorlar ki, Başkanın vazife taksimi hakkında bir talimatı var... Bakanın haberi yok, Bakanı saymıyor kendisi. O itibarla Bakana bilgi vermeyi zait bulmuş. Getirin bu talimatı diyorum, tetkik ediyorum, talimat yanında, diyor ki; Başkan, mezun bulunduğum süre zarfında muavinim Yaşar Tunagür bana vekâlet edecek. Doğru. Kanunun kendisine verdiği yetkiyi istimal ediyor. Doğrudur. Talimatın ikinci maddesinde, bundan böyle tâyin, nakil, azil muamelelerini diğer muavinim Cemalettin Kaplan imza edecektir. Benim bu mantığıma uymuyor. Çünkü vekiller de asiller gibi hareket eder. Vekil olduktan sonra Reise vekâlet eden şahıs asil olanın salâhiyetlerini istimal eder. Binaenaleyh, bu salâhiyeti ondan ona nez edemezsiniz, asil yerine gelinceye kadar...

Sonra bir diğer maddesinde de, İstanbul - Ankara ve merkez teşkilâtındaki bütün tâyin, nakil, azil muamelelerini durdurdum. Buna dair hiçbir muamele yapamazsınız, ben gelinceye kadar, diyor. Bu da yanlış. Ama hizmetinin devamlılığı prensibine aykırı nakil ve tâyin muamelelerini durdurmak bizim tatbikatımızda yok. Benden evvelki arkadaşlar biraz yapmışlar. Bekledim, Reis avdedetti. Gelir her halde, Bakanı seyahati hakkında tenvir etmek üzere Bakanlığa teşrif eder, diye bekledim. Bir gün, iki gün, üç gün bekledim, gelmedi. Vazife taksimi aynen devam etmektedir. Kendisine gayet münasip müeddep bir dille bir yazı yazdım. Sayın Gerçeker ile Altınsoy arasında cereyan eden muhabere nevinden değil... O da var, lüzum görülürse onu da okuyacağım. («Oku oku» sesleri). Dedik ki, bu muameleniz yanlıştır. Şunu tashih ediniz. Birtakım yazışmalar cereyan etti. Aradan bir hafta geçti, Reis yine gelmedi. Nihayet diyanete mütaallik meseleleri görüşmek üzere kendisini davet ettim ve o arada yazdığım yazılardan birinde de şöyle bir ibare kullandım; henüz seyahat intibalarımızı ihtiva eden rapor hulûl etmediği cihetle, kendisine böyle bir lüzumu hâtırlattım, sureti nâzikanede raporu da o suretle aldık elinden. Davetimiz üzerine teşrif ettiler, meseleleri görüştük, mutabakata vardık, gittiler.. Aynı muameleler devam etti.

Bu arada bir gün bir din heyetinin Türkiye'yi kurtarmak, memleketi kurtarma ekibi adı altında Sivas, Erzincan ve Erzurum'a gittiğini öğrendim. Orada yaptıkları konuşmaların... («Kimse söyle», sesleri) Ben sizin arzu ettiklerinizi ifade etmek mecburiyetinde değilim. Takdir ettiğim meseleleri burada söylerim.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Meclisle konuşuyorsunuz.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Meclisin emrindeyim. Meclis neyi emrederse onu veririm, ama sizin arzularınızı değil.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Meclis milletvekillerinden teşekkül eder Beyefendi.

BAŞKAN — Sayın Yılanlıoğlu müdahale etmeyin.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Bu memleketi kurtarma gayreti içinde bulunan bu din ekibinin neler konuştuğu. Adalet Partisi kongresini etkilemek üzere dahi birtakım gayretlerin içerisine girdiği, bizi dindar olarak getirmiş olmalarına rağmen dinsiz çıktığımız, başkalarının dinsiz olsalar dahi bu memleketi kurtaracakları hususunda konuşmaları ihtiva eden zabıtlar bana geldi. Mesele ciddî bir mahiyet arz ediyordu. Konya'da yapılan müftüler seminerini vesile ittihaz etmek suretiyle bütün müftüler huzurunda gazetelerde de intişar ettiği şekilde bir konuşma yaptım. Ve bu meselelere değindim. Bu ekibin gidişini hemen takibettim. Ve o arada ekibin başında bulunan Diyanet İşleri Başkan Muavin Vekili zatın mucibini iptal ettim. Tasavvurlarımı ve niyetlerimi anlıyanlar Konya'da büyük bir endişeye düştüler. Ama Diyanet İşleri Başkanı olan zat, kanuni salâhiyetlerini istimal etmek suretiyle 2 Eylül 1966 da iptal ettiğim mucibi, vazifeden ayrıldığı 25 . 10 . 1966 tarihine kadar o zata tebliğ etmedi ve o zata salâhiyetsiz olarak tâyin, terfi ve nakil muamelelerini imzalattı.

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — Niye bıraktınız?

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Arz edeyim, efendim. Bunlar takibat mevzuudur, takibedilmiştir, takibedilmektedir. Diyanet İşleri Merkez Teşkilâtında aynı ekibin faaliyetlerine katılmakta bulunanların hem haklarında kanuni takibatta mübaşeret olunmuş, hemde vazifelerinden alınmış olmaları tasmim edilen plânın gerçekleşmesine mâni olduğu cihetle, bir taraftan taraftarları bulunan vazifeliler, bir taraftan da birtakım matbuat vasıtasiyle meseleyi başka istikametlere götürmek gayretlerine düştüler. Nihayet bu, parti kongrelerine kadar sirayet eden bir mesele halini aldı.

Şimdi takririn bir yerinde, Ayasofyayı cami yapacağım, diye seçilerek Bakanlık koltuğuna gelen ve Adalet Partisi Kongresinde, «Ayasofya, Ayasofya» diyenlere, «Sizin Allahınız var mı?» diye sorduğumu söyliyen pasaja geliyorum.

Evvelâ ben seçilmeme takaddüm eden zamanlarda Ayasofya meselesinden bahsetmedim. Bakan olduktan bir süre sonra bir basın toplantısında bana sual sordular, dediler ki: «Ayasofya cami haline gelecek mi? Bu hususlaki düşünceniz nedir?» Cevap verdim, Meclis huzurunda da bunu tekrar ettim. Ben kanaatlerini açıkça söyliyen bir arkadaşınızım, saklamam. Aynen şunu söyledim: Bu bir Hükümet meselesidir. Hükümet tetkik eder, isabetli olur, olmaz, kararını verir. Israr üzerine şahsi mütalâamı sordular. Düşünce özgürlüğü içerisinde kendi düşüncemi söyledim: «Ben ibadete açılmasını düşünürüm», dedim. Bunu söyledim; o zaman böyle söyledim. Ben bunu söylerim. Ama siz Bakan iken Ayasofya'nın, eğer hakikaten ibadete açılmasını istiyorsanız, onu gerçekleştiriniz. Gerçekleştirmemişsiniz. Ama, Bakanlıktan ayrıldıktan sonra bu hususta beyanatta bulunuyorsunuz. Ben bunu tasvibetmiyorum, ben bu düşüncede değilim, düşündüğümü söylüyorum. Ben bunu açıkça söylemişim. Hükümet üyesi olarak bu bir Kabine meselesidir, bu bir Hükümet meselesidir, bu kararı Hükümet verir, ben tek başıma veremem bu kararı.

Şahsî fikriniz ne dediler; «Ben bunu arzu ederim» dedim. Ben bunu saklamadım. Şimdi ben bunu söyliyerek Bakan olmadım ki... A. P. Kongresinde hâkikaten sağa ve sola yerleştirilen bâzı şahıslar bana, konuşma yapmak üzere çıktığım zaman, «Ayasofya, Ayasofya» diye sordular. Onlara, «Allâhınız var mı?» demedim. Allahınız var mı diye kime dedim, bilir misiniz?. Bâzı gazetelere ilâve nüsha çıkarmak suretiyle Hıristiyanlığımızı iddia edenlere söyledim. Dedim ki, siz hem İslâmiyeti müdafaa eder görüneceksiniz,

müslümanı müdafaa eder görüneceksiniz, hem de müslüman olan bir insana, bir müftü çocuğuna kalkacaksınız, sen Hıristiyansın, Hıristiyanlığı benimsiyorsun, diyeceksin. Sizin Allahınız var mı, dedim. Benim sözüm budur. Bunu yine tekrar ediyorum. (A. P. sıralarından alkışlar)

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Çok güzel konuşuyorsunuz.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Şimdi affınızı rica ediyorum, eğer takrirde olmasaydı bunları söylemezdim.

BAŞKAN — Sayın Çanga çok rica ederim, hatibin sözünün silsilesini kesiyorsunuz. Uzayacak iş.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Tasvipkâr beyanda bulundum, bir şey demedim.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Muhterem milletvekilleri; Yüksek Meclisin dikkatine manzur olmuştur ki, gensoru önergesi başından sonuna kadar bir maksadı istihdaf etmektedir. Evvelâ, gensorunun dili parlâmento adabına yakışmıyan, üslûbu, tecvizi mümkün olmıyan bir üslûptur. Dili isabetsizdir, ithamları fecidir. Gensorunun veriliş zamanı gensorunun maksadını ortaya koymaktadır. Beklenmiş, beklenmiş Adalet Partisi Kongresinden sonra bu gensoru buraya getirilmiş. Elmalı hâdisesi, Diyanet İşleri Başkanlığındaki personel tasarrufları bugünün tasarrufları değildir. Gizli yapılan tasarruflar değildir. Bana izafe edilen Personel Dairesi Başkanlarının değiştirilmesi tasarrufları benim tasarruflarım değildir. En sonuncusu müstesna. Ben onun da şahsını, ismini vermiş değilim. Hepsi Sayın Altınsoy'un müdafaa etmek istediği zatın teklif ettiği şahıslardır. Adalet Partisi Kongresinde umduğunu bulamıyanlar, bundan evvelki hâdiselerde, Anayasanın 154 ncü maddesine göre memur bulunan, memuriyet statüsü bakımından, tamamen bir memur bulunan bir vazifelinin, Diyanet İşleri Başkanının vazifesinden alınma teşebbüsü muvacehesinde Ankara'dan yapılan kışkırtmalarla, telefonla yapılan kışkırtmalarla, yapılan tahriklerle bir netice elde edemeyince, beklenen kongreden de bir netice istihsal edemeyince mesele Parlâmentoya getirilmiş bulunmaktadır. Murakabe evet, tenkid evet, ama kasdımahsusa istinadeden, lâiklik anlayışına aykırı, Anayasamıza aykırı davranışları nefsinde cem eden bir gensoru önergesi, hayır. Biz bu gensoru önergesini, bize din istismarcılığı yapanların, din istismarcılığı vesilesiyle, kendilerinin dini istismar etmeleri vesilesiyle getirdikleri bir gensoru olarak mütalâada mâzuruz. Siz, Başbakan şunu yaptı, filân bunu yaptı, demek suretiyle bizi Müslüman Türk Milleti muvacehesinde masonlukla itham edeceksiniz, dinsizlikle itham edeceksiniz, hıristiyanlıkla itham edeceksiniz, bilmem nelerle itham edeceksiniz, siyasi parti olarak bundan çıkarımız nedir? Biz vatandaşın, Müslüman Türk Milletinin İslâmî duyguları itibariyle tevecchünü kaybedeceğiz; siz İslâmiyetin müdafileri, siz Müslümanlığın müdafileri itibar kazanacaksınız. Bu takrir ile elde edilmek istenen gaye bu Bu takrir ile elde edilmek isten gaye; acaba Adalet Partisini bir siyasi bölünmeye mâruz bırakabilir miyiz?. Maksatlardan biri de bu.

Takririn çok mühim bir konusu var. Biraz üstü kapalı, ama Yüce Meclis huzurunda bunu açmaya mecburum. Gensoru önergesinin 7 nci sayfasının 5 nci paragrafında çok enteresan, bütün Türk Milletini ilgilendiren ve bizim de hassasiyetle üzerinde durduğumuz bir konu var. Bu ithamı huzurunuzda cevaplandırmak isterim.

«633 sayılı Kanunun 25 nci maddesi, Diyanet İşleri Teşkilâtı personelinin siyasetle uğraşmasını yasaklamıştır. Bu hususta Memurin Kanunundan daha ileri ve sıkı hüküm vaz'edilmiştir. Buna rağmen siyasi davranışları tesbit edilen ve haklarında işten el çektirme kararı alınan bâzı hizmetliler, Devlet Bakanının himayesine mazhar olmuş ve vazifelerine iade edilmişlerdir. Bu kimselerden bir kısmına izafe edilen suç Devletin temel nizamını tehlikeye düşürecek vasıftadır, Yüce Meclis gensoru önergemize iltifat edecek olursa bu tehlikeli davranışların vesikaları birer ibret levhası olarak arz edilecektir.»

Sayın milletvekilleri, bu ithamın altında kürtçülük yatmaktadır. Bunu ben açıklıyacağım. Bir insan Doğuludur; bâzılarının nazarında kürttür. Devlet Bakanı Bitlis doğumlu olması itibariyle kürttür. («Hayır, yok öyle şey» sesleri) Öyle diyorlar, efendim. Müsaade edin arz edeyim. Bunun ıztırabı var burada.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Bize izafe etmeyin. Kim izafe ediyorsa ona söyleyin.

DEVLET BAKANI REFET SEZGİN (Devamla) — Geleceğim beyefendi, geleceğim; bu-

nun hesabını göreceğiz burada. Dikkatinizden kaçmamıştır, gazeteler yanındadır. Dernekler bildiri yayınladılar. Devlet Bakanı ile Reis Muavini Yaşar Tunagür'ün millî menfaatlerimiz aleyhindeki faaliyetlerini açıklıyacağız, dediler. Bâzı parlömanterler, vesikalarını neşrediyoruz, dediler. Bunların hepsi var. Geçen sene bana bir parlömanter arkadaşımız şifahi olarak bir müftüden şikâyet etti, ismini vermiyeceğim. Onun, memleketin menfaatleri aleyhine, Barzani ile münasebeti bulunduğunun kendisine intikal ettirildiğini ifade etmesi üzerine; yanımda Reis Muavini bulunuyordu; 19 Mart 1966 tarihli ve 14290 sayılı bir yazı ile Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Yaşar Tunagür imzasiyle Devlet Bakanlığına durum yazıldı. Benim talimatımla yazıldı. Gerekli mercilere işi intikal ettirdim. Hassasiyetle takibettim, cevabını aldım. Cevap aldıktan sonra, 2 Mayıs 1966 tarihinde Diyanet İşeri Başkanlığına zata mahsus ve gizli olarak gönderdim. Tarihleri kasden arz ediyorum. Bu şahıs hakkında ancak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından muamele yapılacak. onun yetkisi dâhilindeki memurlardan birisi idi, bir vazifeli idi. Bekledim, cevap gelmedi. Nihayet 27 Eylül 1966 tarihinde tesmim ettikleri başka bir plânı mevkii tatbika vaz'etmek için faaliyete başladıkları sırada hatırlarına geldiği cihetle aynen 27 Eylül 1966 tarih ve 17147 sayılı İbrahim Elmalı imzalı yazı ile o şahıs hakkında «Bugünkü tarih ile Millî İstihbarat yazısı sureti Teftiş Kuruluna gönderilmiştir.» demek suretiyle, 2 Mayısta hakkında kanuni takibat için kendilerine talimat verdiğim vazifeli hakkında muameleye mübaşeret etmiş bulunmaktadırlar.

Muhterem milletvekilleri; bir taraftan memleketin menfaatleri aleyhine çalıştığı iddia edilen şahısları takip için her nevi hassasiyeti gösteren Bakan, öbür tarafta meseleler başka istikamete gelince aynı bakanı Türk Milletinin aleyhindeki davranışları tervicetmekle veya onları himaye etmekle suçlıyan zihniyet... Bunları huzurunuzda söylemek isterim. İşte 5 nci madde bu. Yapılan tahkikat neticesinde o zata isnadedilen fiil sabit olmadığı cihetle bir tedbir olarak vazife mahalli de değiştirilmiş bulunmaktadır.

Muhterem milletvekilleri, bu gensoru vesilesiyle Yüce Huzurunuzu daha fazla işgâl etmek istemiyorum. Benim için halef - selef olduğum bir arkadaşla idare ettiğimiz umum müdürlükler bakımından bir münakaşaya girişmiş olmanın talihsizliği içindeyim. Bunun hiç arzu etmiyorum. Daha çok bana izafe edilen hareketlerin benden sâdır olmadığı, ancak bana izafe edilen hareketlerin gerçekte kendileri tarafından ikâ edildiği hakkında dosyalarımda çok delilleri var. Yazılı deliller var. Devlet Bakanlığı ile vazifeli idareler arasında, Diyanet İşleri Başkanlığı arasında, Parlâmentoya, bütün Parlâmentoya, bütün vazifelilere elem verecek yazışlar var, bu dosyaların içerisinde. Müsebbibi benden evvel cereyan etmiş yazışmalar. Bunları huzurunuzda okumak suretiyle ne arkadaşımı, ne muhterem Parlâmentoyu muazzebetmek istemiyorum. Diyanet İşleri Başkanlığına hürmet etmekle itham edilen bu arkadaşımızın hiçbir zaman Diyanet İşleri Başkanlığına ihtarı ihtiva eden yazılar göndermemiştir. Ben göndermedim, ama, gönderenler var. Hem çok ağır ithamlar ihtiva eden yazılar gönderenler var. Biz yalnız şahıslara değil, aslında makamlara hürmet eden insanlarız. Eğer şahıslar makamları doldurmuyorsa o ayrı bir meseledir. Diyanet İşleri Başkanlığına, Başkanlık olarak, Müslüman olarak hepimizin hürmeti vardır, hepimizin saygısı vardır. Ama, bu fonksiyonunun yanında Diyanet İşleri Başkanı bir memurdur, bir vazifelidir, genel idare içinde bir memurdur, bir memur gibi maaş alır, terfi eder, nakledilir. Anayasanın 154 ncü maddesi böyle. Bunları ben tekrar edersem mi hürmetsiz oluyorum? Bir taraftan Devlet Bakanı bu mülâhazayı serd ederken, Diyanet İşleri Başkanını tapu memuru ile mukayese etmek suretiyle milliyetçi ve mukaddesatçı cepheyi yıkmıştır, diyecekler; o bir taraftan gelip, bir takrir ile, bir gensoru takriri ile Anayasanın 19 ncu maddesindeki lâiklik ilkesini izah edecekler, 154 ncü maddesini izah edecekler... Olmaz böyle şey. Bu gayrisamimidir... İşte din istismarı budur, din istismarcılığı budur. Yoksa benim kanaatime göre, mutadolarak hayatın akışı içinde «İnşallah» veya «Canabı Hak sizden razı olsun» demek din istismarcılığı değildir; samimiyetle söylendiği takdirde. Ama bunun dışında din istismarıdır. Biz iktidar olarak Anayasamızın lâiklik anlayışını vâzıı kanunun tedvini istikametinde tatbika devam edeceğiz. Bundan hiçbir suretle fâriğ olmıyacağız. Çünkü Türk Milleti medeniyetçidir, Türk Milleti muasır medeniyet seviyesine ulaş-

mak için büyük bir gayret içindedir. Köylüsünden şehirlisine, kasabalısına kadar bu düşünce içerisindedir. Medeniyet istemektedir, yol istemektedir, ışık istemektedir, köprü istemektedir, fabrika istemektedir, dinine hürmet istemektedir, serbestçe ibadet yapmayı istemektedir, buna Devletin müdahale etmemesini istemektedir. Zaten müdahale eden de yok. Çocuklarına Devlet tarafından dinî tahsil imkânı verilmesini istemektedir. Ama bunun ötesinde ne şeriate bağlı bir Devlet, ne teokratik bir Devlet, ne hilâfet Türk Milletinin arzu ettiği şeyler değil. Bunu Türkiye'de gerçekleştirmek istiyen gafillerin gerçekleştirmeye gücü yetmiyecektir, hiçbir zaman. (Alkışlar)

Tamamen hissî, tamamen din istismarı maksadına mâtuf olarak, tamamen politik gayelerle verilmiş bulunan gensoru önergesini Yüce Meclisin takdirlerine arz ederim.

Hürmetlerimi sunarım efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, önerge sahibi Sayın Mehmet Altınsoy arkadaşımız iki önerge göndererek Bakandan sonra söz istemektedir, Evvelâ Yüksek Heyetinize bu önergeleri okuyacağım.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Ayrıca sataşma da vardır...

BAŞKAN — Lûtfedin dinleyin, ondan sonra başka iddialarınız varsa arz edersiniz. Şimdi önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan gensoru önergesinin özlü sadedinde söz hakkımın tanınmasına müsaadelerinizi rica ederim.

Niğde
Mehmet Altınsoy

BAŞKAN — İkinci önergesini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Anayasamızın 89 ncu ve İçtüzüğümüzün 160 ncı maddeleri gereğince Bakandan sonra önerge sahibi olarak söz istiyorum.

Hürmetlerimle.

Niğde
Mehmet Altınsoy

BAŞKAN — Şimdi bu iki önergede talebedilen; birisi, Anayasanın 89 ncu maddesi, ikincisi de İçtüzüğün 160 ncı madesidir. Bu maddeler karşısında Başkanınız, Sayın Altınsoy arkadaşımıza şahsen söz vermek isteğinde olsa dahi, söz vermek durumunda olmadığını ve buna Anayasa ve İçtüzüğün ilgili maddelerinin müsaade etmediğini, bu maddeleri okumak suretiyle Heyeti Âlinize arz edeceğim. («Size inanıyoruz» sesleri) Müsaade buyurun çok rica ederim, böyle şeyler gürültü ile değil, bilâkis aheste aheste konuşmak suretiyle halledilir. (Gülüşmeler) Biraz da gülmek lâzımdır efendim, bu kadar gergin asap içinde...

Anayasanın 89 ncu maddesinin son kısmını okuyorum :

«... Bu görüşmede, ancak önerge sahibi veya önerge sahiplerinden biri konuşur...» Önerge sahibini davet ettim, esefle kaydedeyim ki, yoklardı. Başka davet edilecek önerge sahibi de yoktu.

«... Siyasi parti grupları adına birer milletvekili...» siyasi parti gruplarından ancak birer milletvekili konuşur, diye madde tasrih etmiş. Başkasına söz yok. Madde sarih.

«.. Bakanlar Kurulu adına Başbakan veya bir bakan konuşabilir.» Bundan başka mütaaddit konuşmalara imkân yoktur. Sıraya koymuş ve o sıraya da riayeti Anayasa mecburi kılmış. Bu şekilde yapılan bir sırayı, Sayın Mehmet Altınsoy da takdir eder ki, Başkan da tebdile muktedir değildir.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — 160 ncı maddeyi okuyunuz..

BAŞKAN — Okuyacağız müsaade ederseniz. («Anlaşılmıyor» sesleri) Anlaşılmıyor mu efendim, eğer anlaşılmadı ise tekrar edeyim. («Lüzum yok» sesleri)

Şimdi 160 ncı maddeye geliyorum. Yalnız Anayasanın bu okuduğum kısmının son bir fıkrası vardır, onu da okumama müsaadelerinizi rica edeceğim : «... Gündeme alma kararı ile birlikte gensorunun görüşülme günü de belli edilir.» Eğer yapılan oylamada gündeme alınma kararı verilirse, hangi gün görüşüleceği de belirtilecektir.

Şimdi İçtüzüğümüzün 160 ncı maddesine gelelim; «Davet olunan vekil muayyen günde bizzat, veyahut maiyetindeki devair rüesasından biri vasıtasiyle Heyeti Umumiyede izahat verir..» Ne zaman verir? Önerge kabul edilirse... Belirli günde... Bakınız belirli günde çağırılır,

diyor. Belirli günde davet edilen vekil izahat verir veyahut da maiyetinden birisini gönderir, diyor.

«Ondan sonra teklifin sahibi, veyahut sahipleri mütaaddit ise ilk imzası olan - yani önergede birkaç imza varsa ilk imza sahibi mebus önce ve sair mebuslar onu mütaakıp leh veya aleyhte söz söyliyebilirler.»

Şimdi, 160 ncı madde, biz önergeyi oylayıp gündeme alınması kabul edildikten sonraki işleme aittir. Yoksa henüz daha gündeme alınmamış bir önergede, konuşan Sayın Vekilden sonra söz hakkını vermemekte olduğundan ben de esefle kaydedeyim ki, Sayın Altınsoy'a söz verme imkânım mevcut değildir.

Anayasanın bu hükmüne göre, üzerindeki müzakereler bitmiş olan önerge...

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Usul hakında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim. Benim verdiğim izahattan başka bir yol bulursanız ben de raziyım, buyurun.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar. Huzurlarınıza getirmiş bulunduğum gensoru önergesinin bugün konuşulması mevzuubahisdi. Ancak hazırlamakta olduğum vesikaları tasnif etmek üzere yukarda grup odasındayken, müzakerenin açıldığını haber aldım. Burada müzakerenin başlıyacağı anda bana sıra gelince haber vermesi için vazifelilere tenbih ettim. Bu arada gelinceye kadar söz sıram geçmiş bulundu. (A. P. den gürültüler) Her şeyi hazırladım, her şey hazırdı. Lûtfederseniz tabiî göreceksiniz. Ancak Anayasanın 89 ncu maddesinde; gensoru önergesi üzerine konuşacakların isimleri yazılmıştır. Bunlarda sıra, Sayın Başkanın söylediği gibi mevzuubahis değildir. İçtüzüğümüzün 160 ncı maddesi sarihtir. İçtüzüğün 160 ncı maddesini de Sayın Başkan gibi anlamak mümkün değildir...

BAŞKAN — Anayasanın mı? İçtüzüğün mü?

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — İçtüzüğün...

«Ondan sonra teklifin sahibi veyahut sahipleri mütaaddit ise ilk imzası olan mebus önce ve sair mebuslar onu mütaakıp leh ve aleyhte söz söyliyebilirler» (Başından oku sesleri) Başından okuyayım. «Davet olunan vekil muayyen günde bizzat veyahut maiyetindeki devair rüesasından biri vasıtasiyle Heyeti Umumiyede izahat verir.»

Efendim, müşkülât şuradan çıkmaktadır: Anayasada tedvin edilmiş olan gensoru önergesi, Meclis soruşturması, Meclis araştırması henüz Millet Meclisi İçtüzüğü tedvin edilmediği için eski İçtüzüğün bu maddelerine istinaden muameleye tabi tutulmaktadır. Bu okuduğumuz 160 ncı madde bakanlardan yapılacak istizah hakkındadır. İstizahı üç ayrı müessese ye Anayasamız ayırmış vaziyettedir: Meclis araştırması, Meclis soruşturması ve gensoru önergesi. Bunun her üçü henüz tüzük tedvin edilmediği için, şu okuduğum maddelerle idare edilmektedir. Asıl müşkülât buradan gelmektedir. Bu da Yüce Heyetinizin alacağı kararlarla yürütülmesi mümkün olan bir husustur. İçtüzük sarih değildir. Anayasa maddesi ise bunun usulünü bütün kemaliyle ortaya koymamıştır. Şimdi Yüce Meclis bu hususta bir karar verirse bu karar bundan sonrası için teamül olacaktır. Bendenizin kanaatim odur ki, bir gensoru önergesinin müzakeresinde, gensoru sahibinin şu veya bu usul muameleleriyle konuşturulmaması, gensorunun üzerine gölge düşürür, muamelenin üzerine gölge düşürür.

Arkadaşlar, kaldı ki, her hususta son söz milletvekilinindir. Hükümet konuşmuştur. Daha evvel takrirle müracaat ettiğime göre son sözün de yine bendenize aidolması lâzım. Bütün bunları da kabul etmediğiniz takdirde, Sayın Bakan burada bana sataşmıştır; nasyonal sosyalist olduğumu söylemiştir, din istismarcısı olduğumu mukabil olarak iddia etmiştir. Buna benzer beyanlarda bulunmuştur. Bu beyanlarına hiçolmazsa cevap vermek için bendenize söz hakkı tanıyacağınızı tahmin etmekteyim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Altınsoy'un beyanlarını dikkatle, hürmetle dinledim. 15 nci bap, istizah takririnin kabulünden sonraki işlemlere ait bir keyfiyeti ve muameleleri tasrih etmektedir. Yoksa, kabulden evvelki müzakerelere ait değildir. Bakın, okuyalım. «Bu takrir Heyeti Umumiyede okunduktan sonra kabul veya reddi hakkında müzakeresiz işari oyla ka-

rar verilir.» Bunlar hep müzakereler bitip de takrir kabul edildikten sonra yapılacak işlemlere aittir.

Sonra, «Takrir sahibi Heyeti Umumiyece istizahın günü tâyin edilinceye kadar takririni geri alabilir.» Hep bunlar istizah takririnin kabul veya ademi kabulünden sonra olan görüşmeleri ve yapılacak işlemleri saymaktadır. Binaenaleyh, bunun içerisinde olan 160 ncı maddeyi de okudum. Buna imkân mutasavver değildir. Esefle kaydedeyim ki, keşke Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi siyasi parti grup vasfını kaybetmemiş olsaydı, gruplardan birer üyenin konuşması zımnında kendilerine yine söz hakkı verecektim.

İSMET KAPISIZ (Yozgat) — İşte şimdi hata oldu.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, Anayasanın 89 ncu maddesi üzerinde usul bakımından mâruzatım var.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, ben sözümü bitirmedim. Daha sözüm bitmedi. Hata falan yok.

İSMET KAPISIZ (Yozgat) — Hata ediyorsunuz.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, sözümü bitireyim. Ben söz vermekten çekinmiyorum, sözüm bitsin siz de gelin konuşun. Fikrimi de izahtan çekinmiyorum. Hatam varsa rücu etmeyi fazilet addederim. (Alkışlar) Derhal dönerim. İddia sahibi değilim, ama önümdeki Anayasayı da çiğneyip geçemem. Bunu burada kırk defa izah etmiştim.

Şimdi Sayın Altınsoy arkadaşım, son söz milletvekilinindir, diyor. Son söz milletvekilinindir. Ama, müzakereler sırasında eğer son söz milletvekilinindir usulü burada da cari olsaydı, Anayasa son sözü bakanlardan birisine verip de oylamaya geçmezdi. Binaenaleyh, burada cari olmıyan bir kaideyi zikretmek doğru değildir.

Yalnız bir tek şık kalıyor, o da satışma iddiası. Bu satışma iddiasında ısrar ederlerse onu da muameleye koyarım.

Buyurun, Emin Paksüt arkadaşımız, 89 ncu madde hakkındaki görüşünüzü dinliyelim.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Değerli arkadaşlarım, gensorunun, gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmamasına ilişkin görüşme, Anayasanın 89 ncu maddesinde bâzı kayıtlara bağlanmıştır. Konuyu bir kere Anayasanın 89 ncu maddesi dışında...

BAŞKAN — Sayın Paksüt, 89 ncu madde mi dediniz.

EMİN PAKSÜT (Devamla) — Evet. Konuyu, İçtüzüğün son söz milletvekiline aidoluşuna bağlamaya imkân yoktur. Ancak 89 ncu madde ne yazıyor? 89 ncu madde, gensoru önergelerinin Parlâmentoyu büyük ölçüde işgal etmemesini hedef almış. Doğru. Konuşma hakkını bâzı kimselere hasretmiş. Doğru. Kim konuşabilir? Önergevi 80 kişi imzalıyarak verse, içlerinden bir kişi konuşur. Gruplardan birer kişi konuşur. Hükümet adına bir kişi konuşur. Bunun sırası, evvelâ önerge sahibi konuşur, sonra gruplar konuşur, sonra Başbakan veya bir bakan konuşur. Yazılış tarzı itibariyle behemahal bu sırayla konuşulacağı ifade edilmemiş. İşin mahiyeti itibariyle gerekirdi ki, önerge sahibi ilk defa konuyu açsın, gruplar ondan sonra mütalâalarını söylesinler. Hakkında gensoru açılması istenilen Hükümet de son sözü söylesin. Mahiyeti bu. İşin maslahata uygun olan tarafı budur. Ama Sayın Başkan, ben, şimdi söz hakkını kaçırmış olduğu için söz veremem. Çünkü ille önce konuşacaklar, Anayasa böyle diyor, derse Anayasayı yanlış anlamış oluruz. Şu meselede açık olalım. Bu meselede satışma var veya yok tarzındaki şeyler ayrı bir konudur. İçtüzüğün milletvekiline son sözü verdiği ayrı bir konudur. Ama Anayasayı dikkatle okursak görürüz ki, önerge sahibi veya sahiplerinden birisi söz hakkı sahibidir. Bu ilk defa konuşmazsa hakkı sâkıt olur, diye de bir kaide yoktur. Mahiyeti icabı böyle konuşmak başka şey; Anayasa manidir, onun için söz veremiyorum, demek başka şey. Mahiyeti icabı, evvelâ önerge sahibi konusunu arz eder, ondan sonra gruplar konuşur, iddiaya hedef olan Hükümet de son sözü söyler. Mahiyeti icabı böyle. Bununla beraber Meclis ve Yüce Başkanlık Divanı; ne yapayım, Anayasa mâni, onun için söz vermiyorum, demek mevkiinde de değildir. Bu hususu açıklamayı vazife bildim, hürmetler ederim (C. H. P. ve M. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Kodamanoğlu buyurunuz efendim, sıra sizin. Fakat lehte mi, aleyhte mi konuşacaksınız?

NURİ KODAMANOĞLU (Yozgat) — Başkanlığın mütalâasının lehinde.

BAŞKAN — Buyurun.

NURİ KODAMANOĞLU (Yozgat) — Sayın Başkan, sayın üyeler; şu anda yaptığımız müzakereler bir bakan hakkında gensoru açılmasına lüzum olup olmadığına karar vermek için bir müzakeredir. Buna karar verebilmek için takriri dinledik. Gerekir ki, takrir sahibi takririnin dışında birtakım izahat verecek ise onu da söylesin, arkasından siyasi partiler ortaya konulan argümanlar ışığında mülâhazalarını beyan etsinler. Ondan sonra da itham edilen bakan bu kürsüde savunma hakkını kullanabilsin.

Şimdi Sayın Paksüt'ün, 89 ncu maddenin, daha gensoru açılmasına karar verilmeden önce Yüksek Meclisi gensoru açılmış gibi birtakım müzakereler yapmaktan alıkoymak istediği ve fazla işgal edilmesine mâni olmak istediği yolundaki mülâhazalarına katılıyorum. Tekrar etmiyorum. Ancak, bir sıranın mevzuubahis olması iki sebepten vârittir, kanaatimce. Birincisi, hâdisenin mantıki icabı böyledir. Çünkü bakan en son konuşur; hakkında ne gibi ithamlar varsa onlara karşı cevap vermek ve kendisini savunmak mecburiyetindedir. Savunmak hakkına hürmetimiz varsa, Bakanın son konuşma hakkını kabul etmemiz lâzımgelir.

Öte yandan, önerge sahibi arkadaşımızın en önce konuşması, gerek bakana ve gerek siyasi partilere kendi noktai nazarlarını söylemesi için lâzımgelen delilleri vermek bakımından zaruridir. İşte bu mantıki zaruretlerledir ki, Anayasanın 89 ncu maddesi bunu bir sıra dâhilinde saymıştır. Yalnız, şu noktada bir tereddüt mevzuubahis olabilir. Filhakika, böyle bir sıra vardır ve eğer önerge sahibi arkadaşımıza Bakandan sonra söz vermek mümkün olur ise; o takdirde, beyan edilecek yeni argümanlar karşısında siyasi partilere de mukabil görüşlerini söylemek, Bakana da savunma hakkı tanımak gerekecektir. Bu mantıkî zaruretle mütaaddit konuşmaları göze almak lâzımdı. Fakat Anayasanın 89 ncu maddesi umumiyetle tahdidetme uslûbu ve anlayışı içerisinde yazıldığına nazaran mütaaddit konuşmaları derpiş etmemiş kanaatini telkin etmektedir. Bu kanaatin isabetli olup olmadığı bu noktada tartışılabilir. Fakat bendenizin 89 ncu maddeden hissedebildiğim bunun bu istikamette olduğu noktasındadır. Bu itibarla arkadaşımızın bugün görüşüleceğini bilmesi, mesainin 3 te başlıyacağını bilerek bütün hazırlığını yaparak Yüce Mecliste vazife almak üzere hazır bulunması tabiî ve zaruri idi. Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Erol Yılmaz Akçal, lehte mi, aleyhte mi? (Gürültüler)

EROL YILMAZ AKÇAL (Rize) — Bir noktayı zatı âlinizden öğrenmek istiyorum...

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim. Şimdi bir usul müzakeresi açmış bulunuyoruz. İki lehte, iki aleyhte konuşmak zarureti vardır.

EROL YILMAZ AKÇAL (Rize) — Teşekkür ederim efendim, konuşmıyacağım, sarfınazar ediyorum.

RAİF AYBAR (Ordu) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Raif Aybar, Başkanın fikrinin lehinde mi, aleyhinde mi?

RAİF AYBAR (Ordu) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Peki, aleyhte, buyurun efendim. («Aleyhte iki kişi konuştu.» sesleri) Hayır efendim, şimdi iki kişi oluyor. («Mehmet Altınsoy da konuştu», sesleri ve gürültüler.)

Altınsoy önerge sahibidir, o dâhil olmaz, rica ederim efendim, müsaade buyurun, (Gürültüler ve «İki kişi konuştu» sesleri, A. P. sıralarından, «Altınsoy'la, Paksüt aleyhte konuştular.» sesleri)

RAİF AYBAR (Ordu) — Muhterem arkadaşlarım, Başkanlık... (A. P. sıralarından gürültüler, «Aleyte kâfi derecede söz verdiniz, artık söz veremezsiniz.» sesleri)

BAŞKAN — Şimdi müsaade buyurun. Bir dakika Sayın Raif Aybar, size söz vermiş bulunuyorum; ama, şimdi arkadaşlarımızın ikazı ile ben de onlara iştirak ediyorum. Hakikaten aleyhte olarak önce Sayın Altınsoy, ondan sonra da Sayın Paksüt konuştular. İki oldu efendim. Şimdi tekrar size aleyhte söz vermem mümkün değil, efendim. (Gürültüler)

RAİF AYBAR (Devamla) — Efendim, Mehmet Altınsoy'un konuşmasını aleyhte bir konuşma diye telâkki etmek mümkün değildir. Çünkü, takrir sahibi sıfatiyle konuşmuştur. Ama buna rağmen ben mutlaka konuşup da fevkalâde bir

şey söyliyecek değilim. Yalnız Anayasanın 89 ncu maddesiyle ilgili olarak bu tatbikatla bu maddenin zedelenmesi ihtimalini gördüğüm için, Emin Paksüt'ü yüzde yüz teyidetmek üzere, Meclise hizmet olsun diye konuşacaktım. Takdir Divânındır.

BAŞKAN — Çok rica ederim Sayın Aybar, bu hususta İçtüzüğümüzün müsaadesi olmadığına göre size söz veremiyeceğim; affınızı rica ederim efendim.

RAİF AYBAR (Devamla) — Takdir Riyasetindir.

BAŞKAN — Sağolun.

Efendim, başka söz istiyen arkadaşımız var mı? Bir lehte konuşmak imkânı kalmıştır... Yok.

Bu konuşmalar muvacehesinde Başkanlık kararında musirdir, başka bir şey yoktur. Yalnız Sayın Altınsoy, sataşma olduğu kanısında ise bu işlemi de yaptıktan sonra oylamaya geçeceğim.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Sayın Başkan, evvelâ Anayasa hükmünü yanlış tatbik ediyorsunuz. Bir gensoru sahibinin konuşmamasını temin etmek Anayasayı ihlâldir.

BAŞKAN — Rica ederim, müsaade buyurun. Bu, benim kendi takdirime ve anlayışıma ait bir meseledir. Yoksa, ne zâtıâlinizin konuşmasından veya konuşmamasından katiyen hiçbir surette ne gocunmam icabeder; ne de bundan faydalanmam...

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Teamül yaratıyorsunuz.

BAŞKAN — Binaenaleyh.. Bak teamülü de arz edeyim. Her hangi bir kanunun müzakeresinde sıra ile söz almış arkadaşlardan birisi bulunmazsa ne muamelesi yapıyoruz? Söz hakkını kaybediyor, tekrar söz istediğinde en sonrava yazıyor ve söz sırası gelince konuşabiliyor. Başka söz sırası olmadığına göre (C. K. M. P. sıralarından «Bununla o farklı» sesleri) Şimdiye kadarki vâki Meclis teamülünde dahi böyle bir şey yoktur. Lûtfen oturun. Eğer sataşma hususunda direniyorsanız onu oylıyacağım.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Direniyorum. Evvelâ söz hakkımı oylayın da sonra...

BAŞKAN — Hayır, oylama ile olmaz efendim. Bu, oylamaya tabi bir şey değildir.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkanım, müsaade ederseniz arz edeyim. Bir kere müzakere açtınız; ondan sonra Yüce Heyete arz etmeniz lâzımdır. Madem ki, tereddüde düştünüz oyladınız... (Gürültüler, «İşari oya» sesleri)

BAŞKAN — Peki, peki... Anladım, anladım... Müsaade buyurun. Siz şu usul müzakeresini oylamamı istiyorsunuz. Haklısın, başüstüne, buyurun, rica ederim. Yanlış yaptığım yerlerden dönmeyi kendim için şeref addederim, demiştim. Niçin bunu, şey ediyorsunuz. (Alkışlar) Yanlış tatbikattan ve anlayıştan her vakit dönebiliriz. Şimdi yapılan usul müzakeresinde..

ŞÜKRÜ AKKAN (İzmir) — Başkanım, sizin yaptığınız muamele doğrudur. İçtüzüğün 89 ncu maddesi takdirinize kalmış bir hususdur. Bu hususu ister oylarsınız, ister oylamazsınız. (Gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun, ben oylama taraftarıyım, müsaade buyurun oylıyacağım. Şimdi bu hususta Başkanın görüşünü kabul edenler... Kabul etmiyenler... Başkanın görüşü kabul edilmiştir. Sayın Altınsoy'a söz vermek imkânı mevcut değildir.

Şimdi bir nokta kaldı..

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Sayın Başkan, bu noktada ihsası reyde buldunuz. Sataşma olduğunda direniyor musunuz, diye sordunuz. Sataşma hakkında kanaatinizi söylemeden direnip direnmediğimi sordunuz.

BAŞKAN — Tabiî... Soracağım tabiî, direnip, direnmediğinizi sormak mecburiyetindeyim.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Sataşmanın vâki olup olmadığına evvelâ karar vermeniz lâzım.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim. Beyefendi, bakınız, siz işin mekanizmasını yanlış tutuyorsunuz. Bir dakika müsaade edin de anlatayım, rica ederim.

Evvelce Sayın Emin Peksüt arkadaşımız burada bir sataşma mevzuubahsolamıyacağını söylediğine göre siz onun fikrini kabul etmiş durumdasınız. Şu halde bunu kabul etmediniz. Müsaade buyurun, öyle buyurdular; burada, bir sataşma mevzuubahsolamaz dediler, siz de onun fikrini kabul ettiniz. Binaenaleyh, ben ihsası rey etsem de, etmesem de ben bunu oylıyacağım. Kendi reyimle değil, Yüce Meclisin oyuyla..

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Ama Sayın Başkan, oylamadan evvel zâtıâliniz kani olur-

sanız (Gürültüler) o zaman oylamaya lüzum yoktur. (Gürültüler)

BAŞKAN — Müsaade buyurun, müsaade buyurun arkadaşlar... Peki kardeşim, olur kardeşim...

Efendim, ben sataşma olduğuna kaaniim. Sataşma olduğunu kabul edenler lûtfen oylarını izhar etsinler... (C. K. M. P. sıralarından gürültüler) Peki, daha var mı?

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Kaani olduğumuza göre söz vermeniz lâzım. (C. K. M. P. sıralarından, «Zapta geçti» sesleri ve gürültüler)

BAŞKAN — Allah, Allah.. Sen öyle diyorsun... (C. K. M. P. sıralarından gürültüler) Öyle diyorsun kardeşim, buyur ne diyorsun, sataşma nerede var? (C. K. M. P. sıralarından gürültüler) Müsaade buyurun Beyefendi, Heyetçe kabul edilmezse ne yapayım ben? (C. K. M. P. sıralarından mahiyeti anlaşılmıyan gürültüler) Canım, sizin zihninize göre söylüyorum, Beyefendi. Rica ederim, oturunuz yerinize... (Gürültüler)

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkanım, bir hususu öğrenmek istiyorum. Bir kere oylamadan sataşma olduğuna kaaniim dediniz, zapta geçti... (Gürültüler)

BAŞKAN — Şimdi kardeşim, müsaade buyurun... (Gürültüler)

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkanım, ben bir hususu öğrenmek istiyorum, sizden bir hususu öğrenmek istiyorum...

BAŞKAN — Şimdi kardeşim müsaade buyurun... Ben, «Sataşma olduğuna kaaniim», desem dahi bu, olmaz diyorum. Ben, sataşma olduğuna kaani değilim. Binaenaleyh, oyla bunu halledelim, diyorum. Ne istiyorsun arkadaşım? Otur yahu...

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Ben bir hususu öğrenmek istiyorum...

BAŞKAN — Neyi öğrenmek istiyorsun arkadaşım?

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Müsaade edin arz edeyim.

BAŞKAN — Buyurun gelin söyleyin bakayım, ne istiyorsanız dinliyelim. Hadi bakalım. (A. P. sıralarından gürültüler) Hayır, gelsin söylesin efendim. Hakkımda olan bir sözü dinlemeye mecburum, müsaade buyurun, hakkımda bir şey söyliyecek...

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Başkan...

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Hangi mevzu hakkında Reis Bey? İstiyen kürsüye geliyor, nasıl olur bu efendim.

BAŞKAN — Müsaade buyurun... Sabri Bey, sabırlı olun kardeşim..

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Aferin, aferin Sabri Bey, devam et. (Gürültüler)

Muhterem arkadaşlarım...

SELÂHATTİN GÜVEN (Trabzon) — Bunlar kürsüye bir usul hakkında konuşmak için gelmiyorlar ki...

BAŞKAN — Rica ederim arkadaşlar, müsaade buyurun, hakkımda bir - iki lâf söylesin Beyefendi... Cevaplandıracağım.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlarım, belki konuştuğumu iyi anlıyamadınız. Ben Başkana dedim ki, «Sayın Başkanım, bir hususu öğrenmek istiyorum.» «Buyurun, konuşun» dedi. Oradan da söyliyebilirdim. Öğrenmek istediğim şudur arkadaşlar :

Şimdi, Yüce Meclisin önünde şaka olmaz. Sayın Başkan biraz önce dediler ki, «Ben sataşma olduğuna kaaniim. (Gürültüler) Benim fikrim..»

BAŞKAN — Allah Allah... Olsam dahi, dedim yahu, sen ne biçim anlıyorsun şeyi?... (A. P. sıralarından alkışlar, «Bravo Başkan», sesleri, gülüşmeler) Olmaz efendim bırakın yahu.. (Gürültüler) Demeyim, niye demeyim yahu ben... (Gürültüler) Olsam dahi bunu Heyeti Aliyeniz halledecek. Olmaz efendim, böylè şey olmaz. (Gürültüler) Yok efendim, evvelâ, olsam dahi ben buna şey etmem. (Gürültüler) Öyle şey mi olur?

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Devamla) — Efendim, kanaatinizi söyleyin. Sataşma var mı, yok mu? Takdir hakkınızı söyleyiniz, diye arkadaşımız ısrar etti. (Gürültüler) Sayın Başkan takdir ederse, sataşma vardır, derse sözü verir; tereddüdederse, Yüce Meclisin oyuna sunar.

Şimdi... (Gürültüler)

BAŞKAN — Yahu, rica ederim İsmail Hakkı Bey.. Anladım canım, buyurun, oturun da ben de fikrimi söyliyeyim. Anladım kardeşim, rica ederim, buyurun.

Şimdi sayın arkadaşlarım, ben iptidasında, eğer kendim kaani olsa idim, «direniyor musunuz?» diye sorar mı idim arkadaşıma? (A. P. sıralarından «bravo» sesleri, alkışlar) Binaenaleyh, bunların üst tarafı; hepsi, işi karıştırmaktan ve uzatmaktan başka bir şeye mâtuf değildir. (C. K. M. P. sıralarından gürültüler, «karar verdiniz» sesleri) Müsaade buyurun, eğer siz...

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Kararı vermeden evvel söylemeniz lâzımdır.

BAŞKAN — Evvel söylediğimi, sonra söylediğimi sen kabul etmiyorsun. Ne söylesem kabul etmiyeceğine de eminim. Eğer direniyorsanız oylıyacağım beyefendi. Direniyor musunuz?

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Siz kaani misiniz, değil misiniz? Evvelâ onu söyleyin, vicdanımızın sesini dinleyiniz.

BAŞKAN — Ben kaani değilim. Onu da, direniyor musunuz diye sormakla ifade etmiş bulunuyorum. Lûtfen siz söyleyin. (C. K. M. P. sıralarından anlaşılamıyan müdahaleler)

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Kaani olmamız lâzım, olmaz böyle, Başkansınız.

RİFAT BAYKAL (Mardin) — Kaaniim, dediniz, zapta geçti, okuyun zabıtları. Zabıt gelsin. Benimkine benzemesin iş.

BAŞKAN — Yahu, kaani değilim, diye on defa söyledim, yüz defa söyledim; kaani değilim, dedim. Sen hâlâ ısrar ediyorsun. (C. K. M. P. sıralarından «kaaniim dediniz» sesleri, «zapta geçti» sesleri) Canım, kim dedi «kaaniim» diye?

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Okuyun zaptı.

BAŞKAN — E.. okuyun zaptı.. Direniyor musunuz diye sordum size. O neyi ifade eder? (C. K. M. P. sıralarından gürültüler) Şimdi lûtfen uzatmayın. Direniyor musunuz?

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Direniyorum, oya koyun.

RİFAT BAYKAL (Mardin) — Zabıtlar gelsin, benim işe dönmesin.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, sataşma olduğuna kaani olanlar, sataşma olduğunu kabul edenler lûtfen oylarını izhar etsinler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir. Sataşma yoktur efendim. Buyurun.

RİFAT BAYKAL (Mardin) — Zabıtlar gelsin, zabıtlar...

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — İtiraz ediyorum, böyle şey olmaz.

BAŞKAN — Zabıt gelse bile zapta itiraz sonra olur; bugün olmaz efendim. Buyurun oturun. («Zabıt gelsin, zabıt gelsin» sesleri) Oturun efendim, zapta itiraz bugün olmaz efendim, buyurun oturun. İçtüzüğü bilin, ondan sonra konuşun.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Benim itirazım zapta değil, senin beyanına karşıdır. Zaten şimdiye kadar tutumunla Meclis celselerinin içine ettin. Biraz evvel söylüyorsun, sonra sözünü inkâr ediyorsunuz. Böyle Başkanlık mı olur?

BAŞKAN — Senin gibi olana Başkanlık çok bile, otur yerine.. (A. P. sıralarından «bravo» sesleri ve gülüşmeler) (C. K. M. P. sıralarından gürültüler) Oturun rica ederim, bu kadar nezaketimi muhafaza ettim, (A. P. sıralarından «bravo» sesleri) rica ettik, hâlâ daha direniyorsun. (A. P. sıralarından alkışlar)

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Söylediğini inkâr eden Başkan olmaz. (Gürültüler) Tükürdüğünü yalıyorsun.

BAŞKAN — Lûtfen oturun. Oturmadığınız takdirde Umumi Heyet salonundan dışarıya çıkarılmanızı oylıyacağım. Başkanlığı tahkir ediyorsunuz.

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Tekrar ediyorum, sözünü inkâr ediyorsun, tahrif ediyorsun, tükürdüğünü yalıyorsun.

BAŞKAN — Efendim, Mehmet Altınsoy Başkanlığa hakaret etmiştir. Bu celse Meclisten dışarı çıkarılması hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun efendim dışarıya.. (Mehmet Altınsoy'un duyulamıyan sözleri)

Buyurun efendim dışarıya, buyurun efendim, buyurun. Daha şey ederseniz, daha zecrisini tatbik ederim. (Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy dışarı çıktı.)

Muhterem arkadaşlar, gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususunu oylarınıza sunuyorum. Gensoru önergesinin gündeme alınmasını kabul edenler... Etmiyenler... Gündeme alınması kabul edilmemiştir.

4. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) SÖZLÜ SORULAR VE CEVAPLARI

BAŞKAN — Sorulara geçiyoruz.

1. — Samsun Milletvekili Bahattin Uzunoğlu'nun, hariçte daha iyi tutulan Çarşamba Fasulyesinin ihracına zorluk çıkarılmasının Anayasanın, tarım ürünlerinin ve tarımla uğraşanların emeğinin değerlendirilmesi hakkındaki 52 nci maddesi hükmüne aykırı olup olmadığına dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/81)

BAŞKAN — Sayın Bahattin Uzunoğlu?... Burada. Sayın Ticaret Bakanı? Burada.. Soruyu okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Ticaret Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi arz ederim.

Saygılarımla.

Samsun Milletvekili
Bahattin Uzunoğlu

Bu sene İspanya'daki kuraklık dolayısiyle İtalya ve Fransa bizden fasulye, mercimek, nohut istemektedirler. Bu istek üzerine adı geçen memleketlere ihracatçılarımız kalite ve lezzet bakımından dağ mallarından memleketimizde ve hariçte daha iyi tutulan Çarşamba fasulyesinin de numunesini göndermişler ve satış da yapmışlardır.

İki heyet bu fasulyelerin ihracında mahsur olmadığına dair raporlar vermişler, rutubet derecesinin muayenesinde 15,75 çıkmış Vekâletiniz alâkalıları % 10 töleransı kabul edebileceklerini söylemişler yani % 16 ya kadar bırakırız demiş olmalarına rağmen bugün rutubet fazladır diyerek ihraç mevzuunda müşkülât çıkarmaları döviz teminine ve köylü malının değerlendirilmesi hakkındaki Anayasanın 52 nci maddesine aykırı değil midir?

BAŞKAN — Sayın Bakan.

TİCARET BAKANI SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Bahattin Uzunoğlu'nun vermiş olduğu sözlü soru önergesine cevaplarımı arz ediyorum.

Hıfzıssıhha Kanununun tatbikatına dair olan Nizamnamenin 253 ve 266 ncı maddeleri hükmüne göre, Türkiye içinde yüzde 15 ten fazla rutubet taşıyan fasulyelerin satışı mümkün değildir.

İkinci olarak göz önünde tutulması lâzım gelen nokta, ihracat bakımından ithalâtçı devletlerin kendi bünyeleri içerisindeki bu tarz hükümler muvacehesinde malımızı ihraç edebilmek için, Türkiye'de Türk Standartları Enstitüsü ve diğer teşekküller tarafından standartlar babında nazarı dikkate alınmış olan husustur. Bu hususta ihraç edilecek fasulyelerin rutubet derecesi yüzde 14,5 olarak tesbit edilmiş bulunmakta idi. Bunun sebebi, bu fasulyelerin, seruda da geçtiği gibi, daha ziyade Marsilya ve emsali Akdeniz şehirlerine ihraç edilmesi ve ihracı sırasında nakliyatın deniz yolu ile, gemilerle yapılması keyfiyeti idi. Bu durum muvacehesinde uzun sürecek bir yolculuk içerisinde bu fasulyelerin bir nisbet dâhilinde rutubet alabileceği nazarı itibara alınarak, Türkiye içindeki yüzde 15 rutubet, ihracat için, yüzde 14,5 a Standartlar Enstitüsü tarafından indirilmiş bulunuyordu. Ancak, vâkı yazışmalar ve vatandaşların, tüccarlarımızın vâkı talepleri muvacehesinde, durum bilâhara Bakanlığımız tarafından Tarım Bakanlığı Tetkik Heyetinde tetkik ettirilmiş ve Tarım Bakanlığının teknik teşkilâtınca, son defa yapılan incelemeye göre, söz konusu fasulyelerin normalden fazla rutubetli olduğu tesbit edilmiştir. Normalden fazla rutubetli olmasının sebebi olarak da; teknik elemanların tesbit ettikleri hususlar şunlardır:

1. Bölgenin iklim bakımından rutubetli olması,

2. Hasat sırasında mahsulün tarladan zamanında kaldırılmaması, yağmur yağması, dolayısiyle yağmur yemesi sebebi ile rutubetin artması,

3. Mahsulün muhafazası sırasında göze çarpan hususlar.

Bu hususlar rutubetin fazla olmasına âmil olmaktadır.

Arkadaşım, bu mahsulün değerlendirilmesi için bu tarz takyit edici hükümlerin Anayasanın, mahsullerin değerlendirilmesi babında serd etmiş olduğu hükümlere aykırı bir davranış olup olmadığını ifade ederek, sual halinde bunu huzura getirmektedir. Kanaatim şudur: Hukuki yönden bir defa elimizde bir Anayasa vardır, doğrudur. Bu Anayasa, mahsulün değerini ve değer fiyatına satılmasını öngörmüştür, doğrudur. Ancak mahsul ne şekilde değerlendirilecek ve değer fiyatını bulacaktır? Bunu da Anayasanın ışığında ona uygun olarak çıkarılmış olan hukukî mevzuatta aramak icabeder. Sözümün başında ifade ettiğim gibi, Hıfzıssıhha Kanunu ve bunun tatbikatı ile ilgili Gıda Maddeleri Nizamnamesi; nihayet, Türk Standartlar Enstitüsünün aldığı kararlar. Bunların hepsi bir ilmin ışığı altında bu mahsullerimizin gerek içeride, gerekse dışarıda hem mahsulün değerlendirilmesi, hem de vatandaşların sıhhatleri ve hayatiyetleri bakımından göz önünde tutulan ve ilmî yönden tetkik edilerek ortaya konan nosyonlardır, normlardır. Binaenaleyh, bunu şu şekilde neticelendirmek mümkündür. Evet, Anayasa mahsulün değerlendirilmesini öngörmüştür. Ancak anladığımız mânada mahsulün değerlendirilmesi kalite ve evsaf bakımından bozuk olan bir mahsulün veya diğer bir tâbirle, standartlara ve normlara uygun olmayan bir mahsulün bir defa dışarıya ihracı değil; fakat, standartlara ve normlara uygun olan mahsulün devamlı olarak ihracı ile, devamlı pazarlar bulunması ve bu suretle, devamlı alıcılarla, devamlı surette mahsulün değerlendirilmesi esprisinde tatbikatı aramak ve mütalâa etmek icabeder.

Burada bir noktayı da arkadaşımızın dikkat nazarlarına sunmakta fayda mütalâa etmekteyim. O da şudur arkadaşlarım: Müstahsil malını tüccara satmaktadır. Tüccar, ithalâtçı olarak veya ihracatçı olarak malı, dış piyasalara sürmektedir. Konulan normlar, standartlar olarak ileri sürülen hususlar, ifade ettik ki, yüzde 14,5 dur.

Bu tüccar arkadaşımız, bir ihracatçı arkadaşımız, elindeki fasulyeleri, fazla değil, yine Tarım Bakanlığı teknik teşkilâtının yapmış olduğu etütler ve tecrübelerle ortaya çıkan duruma göre ki, aynen şöyledir; Tarım Bakanlığınca yaptırılan tecrübeler Çarşamba fasulyelerinin gölgede 5 - 8 gün kurutulmak suretiyle rutubet derecesinin normal seviyeye indiğini göstermiştir. Bu tarzda basit bir kurutma ile malın rengi ve lezzeti bozulmamaktadır. Demek oluyor ki, tüccar veya ihracatcı arkadaşımız müstahsıldan almış olduğu malı ihracetmeden önce bir kurutma ameliyesine tâbi tuttuğu takdirde, standartların tesbit etmiş olduğu normal rutubetin altına fasulyelerin rutubeti düşmektedir ve bu, bittecrübe sabittir. Şu halde bu arkadaşların biraz külfete girmek suretiyle pekâlâ bu fasulyeleri ihracetmek durumunu kendiliklerinden yaratmaları mümkündür. Mümkün olan bir şey var iken, standartları değiştirmek veya beynelmilel standartların dışında ve o standartlara uygun olmıyan malı, bir defaya mahsus olmak üzere yurt dışına sevk ederek bu suretle yurt mallarımızın aleyhinde dış pazarlarda menfî bir propagandanın doğmasına sebebiyet vermek kanaatimizce hatalı olur. Kaldı ki, son defa Hükümetimiz zamanındaki, 21 . 9 . 1966 tarihli Resmî Gazetede yayınlanmıştır; bu, Bakanlar Kurulu kararına göre bölgenin, yani, Doğu Karadeniz bölgesinin hususiyeti nazarı dikkate alınmak suretiyle nizamnamedeki bu yüzde 14,5 rutubet, yüzde 4 tolerens tanınmak suretiyle yüzde 19,5 a yükselmiş vaziyettedir ki, bu suretle gerek Hükümet tarafından son defa alınan bu kararname ve gerekse tüccarın biraz himmetiyle fasulyelerin rutubetini bu dereceye ve hâttâ bu derecenin altına düşürmek mümkün olduğuna ve bu şartlar içerisinde de ihracat gayet rahatlıkla yapılacağına göre, arkadaşımızın ileri sürmüş olduğu bir Anayasa meselesinin, hiç olmazsa fasulyede olsun, vârid olmadığını ifade etmekte bendeniz mâzurum. Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Bahattin Uzunoğlu buyurunuz efendim.

BAHATTİN UZUNOĞLU (Samsun) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri, bu sözlü sorumu geçen sene sormuştum. Her nekadar esprisini kaybetmişsede; gerek bu Meclisteki Seçim Kanununun çıkarılması istendiği sırada, gerek seçimlerde «çalı fasulyesi önergesi» adı altında istismar edilmesi bakımından bâzı noktalara değinmek istiyorum. Sözlü sorumda da zikrettiğim gibi, 1965 senesinde İspanya'da kuraklık olmuştu, İspanya'daki bu kuraklık dolayısiyle Fransa ve İtalya bizden mercimek, nohut ve fasulye istediler. Bunun üzerine 1961 - 1962 se

nelerinde ihracedilip de hiç itiraz vâkı olmıyan Çarşamba ve Terme fasulyelerinin nümuneleri, ihracatçılarımız tarafından Avrupa alıcılarına gösterilmiş, pazarlık yapılmış, nümuneler verilmiş, mukaveleler yapılmış olduğu halde Ticaret Bakanlığı, bu fasulyelerin fazla rutubetli olduğunu ileriye sürerek, ihracına izin vermemiştir. İhracatçılarımız, Hükümetin bu kararını Avrupalı alıcılara bildirmişler, Avrupalı alıcılar % 18 rutubete kadar bu fasulyelerimize alıcı olduklarına dair telgraf çekmişlerdir. Bu telgrafın fotokopisi Ticaret Bakanlığındaki Standartlar Müdürü Fâsih Beye getirilmiş, verilmiş olduğu halde bu defa bu fasulyeler sararır, bozulur mülâhazasiyle bir süre Samsun'da ardiyelrde bekletilmiş, sararmadığı görülmüş, bozulmadığı görülmüş, raporlar verilmiş. Alıcılar % 18 e kadar rutubet kabul ediyorlar. Son yapılan muayenede rutubet % 15,75 e çıkmış ki, bu vaziyet karşısında, memleketimize döviz getirecek ve bu suretle müstahsılın eline daha fazla para girmesini temin edecek olan bu ihraca her nedense müsaade verilmemiştir

Muhterem arkadaşlarım, bendeniz belki bâzı mevzulardan anlamam ama, bir köylü çocuğu olarak bütün ecdadımın bu işle uğraşması, bir zahireci olmam, bütün akraba ve taallûkatımın da zahirecilikle iştigal etmesi bakımından fasulyeden ve bölgenin mahsulü olan mısır ve tütünden anlarım. Bu sözlü sorum münasebetiyle, fasulyeden anlamıyan; fakat, bunu istihza ile karşılıyan bâzı arkadaşlara şahidoldum. Gerek matbuat vasıtasiyle, gerek seçimlerde bu sözlü sorum ile alay ettiler. Gönül isterdi ki, benim bölgemin milletvekilleri bu fasulyeleri yetiştiren müstahsılların reylerini almışlardı, beni desteklesinler. Diğer milletvekilleri belki fasulyeden anlamazlardı; onlar belki Sayın Başvekil gibi, fasulyeyi leylî mektepte görmüşlerdi, belki de lokantada pilâv üzerinde görmüşlerdi. Ben onları mazur görürdüm. Sayın Başvekil çalı fasulyesinden bahsediyorlar. Ben kendilerine izah edeyim. Bu fasulye yalnız çalı fasulyesi değil, bunun kendi tâbirleriyle türlü çeşitleri vardır. Horozu vardır, Selâniği vardır, tonbulu vardır, şekeri vardır, barbunu vardır battalı vardır, dermasonu vardır, ayşe kadını vardır ve nihayet işte çalıya saran ve bu hususiyetinden dolayı da çalı fasulyesi dedikleri, Başvekilin de öğrene öğrene, mektepte yemek suretiyle öğrendiği, bu çalı fasulyesi vardır. Bâzı arkadaşlarım bana, soya fasulyesi dediler. Hayır arkadaşlar, soya fasulyesi değil... Soya fasulyesinin diğer ismi, bizim memlekette çok yetişir, çalbandır. Erzincan'lılar bilir, orada horuzu yetişir bunun; bizim Çarşamba'da yetiştiği gibi, dermasonu Niğde'de yetişir. Fakat diğer arkadaşlarım bunu anlamadıkları için benden sordular. İşte nasıl Sayın Başvekil fasulyeden anlamıyorsa ve sadece bunun çalısını biliyorsa, bir çok çeşitlerini de ben burada arz etmiş bulunuyorum, Sayın Başvekil....

TİCARET BAKANI SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Bunun Başvekille ne alâkası var?

BAHATTİN UZUNOĞLU (Devamla) — Müsaade ederseniz şimdi alâkasını söyliyeceğim. Size teşekkürlerimi arz ederim; gerekli ehemmiyeti verdiğiniz için, Başvekil seçimlerdeki konuşmalarında çalı fasulyesi önergesinden bahsettiği için, Başvekilden bahsediyorum.

TİCARET BAKANI SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Başvekille hiç bir alâkası yok.

BAHATTİN UZUNOĞLU (Devamla) — Beyefendi, ben, zatıâlinizi sükûnetle dinledim. Müsaade buyurun da karşılıklı münakaşa etmiyelim. Sayın Başkandan sataşmaları durdurmasını istirham edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, Başvekilin beşiğini annesi belki gül ağacının dibinde sallamıştır, belki İsparta halısının üzerinde sallamıştır; ama, Çarşambalı 200 bin vatandaşın temsilcisi olan Bahattin'in beşiğinde, işte o çalı fasulyesinin, beğenmediğin, 200 bin nüfusun geçimi ile ilgili bir nebat olan çalı fasulyesinin gölgesinde sallanmıştır.

Muhterem arkadaşlarım, ben fasulyecinin, mısırcının, tütüncünün reyi ile buraya geldim, onun mahsülünün para etmesi içinde gayet halisane bir şekilde bu sözlü soru önergemi vermiştim. İşte fasulyeden anlamıyan; fakat, kendini fasulye gibi nimetten sayan bâzı arkadaşlar bunu istihza mevzuu yaptılar, 200 bin nüfusun geçim vasıtası olan bu fasulyenin pancar fiyatına satılmasına sebeboldular. Ama, bu fasulye satılmadı mı? Gitti arkadaşlar, kaçak gitti. Üzülerek ifade edeyim ki, yine iktidarın ilçe başkanları Ün-

ye'de, Merzifon'da, Havza'da, Çorum'da dağ mallarına bunu karıştırmak suretiyle Mersin limanından kaçak olarak Vitral ve Mehmet Kiremitçi Firması eliyle kaçak olarak gönderdiler.

Şimdi Sayın Bakana geleyim, diyorlar ki, Hıfzıssıhha Kanunu 1930 senesinde çıkmış. 1930 senesinde çıkan Hıfzıssıhha Kanununun Gıda Maddeleri Nizamnamesi de 1952 senesinde çıkmış. Bu devirlerde vapurlar Fransa'ya, İtalya'ya iki ayda gidiyordu arkadaşlar. Bugün bir haftada gidiyor. Bu fasulyelerin bir haftada bozulmasına imkân yok. Çarşamba ve Terme fasulyesi yalnız başına vapurda giderken bozuluyorda, dağ malları arasında kaçak olarak giderken bozulmuyor mu? İşte standartlara aykırı olması ve Türk malının değerinin düşmesi bunun kaçak olarak gidişinden ileri gelmektedir. Dağ malı serttir, sahil malı Çarşamba, Terme fasulyesi ise yumuşaktır. Birisi on dakikada pişer, diğeri arkadaşlar, bir saatte pişer. Ecnebi bunu pişti zannederek alacak, dişine vuracak, birisi taş gibi, diğeri, hamur gibi olmuş. İşte bu kaçakçılığa evvelâ Hükümet mâni olsun, ondan sonra, malımızın değerinin dışarıda düşeceğinden bahsetsin.

Muhterem arkadaşlarım, benim bu sözlü soruyu getirmekteki asıl kasdım şu : Seçim bölgem olan Samsun'un Çarşamba ve Termesi'nin başlıca iki mahsülü vardır. Samsun, deyince tütün akla gelir. Fakat Çarşamba ve Terme fasulye ve mısır yetiştirir. 150 - 200 bin çuval fasulye çıkar, buradan. Bu fasulyeye ve mısıra senelerden beri hiçbir Hükümet el atamadığı için bu bölge halkı, arazisi çok zengin, Karadeniz'in zahire ambarı olan Çarşamba ve Terme halkı, maalesef bu sebepten kalkınamamıştır. Bunun sebebi ve bir tek milletvekilinin de buraya gelip Hükümete bunu duyurmamasıdır. Ben bunların iyi bir şekilde değerlendirilmesini, köylünün halini bildiğim için getirdim.

BAŞKAN — Sayın Uzunoğlu, vaktiniz tamamdır.

BAHATTİN UZUNOĞLU (Devamla) — Gönlüm isterdi ki, biraz evvel de arz ettiğim gibi, arkadaşlar beni desteklesin. Fakat bırakın desteklemeyi, maalesef köstekliediler. Onların bir kısmı avukattı, bir kısmı operatördü ve anlamıyorlardı. Meselâ, Sayın İlyas Kılıç tütün ziraatinden anlar. O bölgenin reyini aldığı için onunla meşgul olur. Anlamıyanların, anlıyanları desteklemeleri Hükümet nezdinde teşebbüslere geçmeleri suretiyle işte bugün çok mağdur bir durumda olan Çarşamba ve Terme köylüsünün bir nebze olsun sevindirmiş olacaktır. Bu sene de aynı vaziyet, pancar fiyatına, yetmiş - seksen kuruşa fasulye satılmaktadır. Sayın Bakandan istirhamım, daha evvelki Ticaret Bakanından çok fazla anlayış gösterdiler; fakat, sataşmasalardı kendilerine çok fazlasiyle müteşekkir olacaktım. (A. P. sıralarından «yağcılık yapma.» sesleri)

BAŞKAN — Yine müteşekkirsiniz.

BAHATTİN UZUNOĞLU (Devamla) — Ben hiç kimseye yağcılık yapmam.

BAŞKAN — Sayın Uzunoğlu, lûtfen.

BAHATTİN UZUNOĞLU (Devamla) — Bitti Sayın Başkanım.

Arkadaşlarım, şuraya da dokunayım, isterse hatırları kalmasın. Hükümete, biraz evvel bir paşanın söylediği gibi, bu işlerden anlıyan bakanları seçmesini tavsiye ederim. Bir mağazasını Samsun'da işletemiyeni, Amasya'da bir ocağını çalıştıramıyanı bu Hükümetin başına Ticaret Bakanı yaparsanız, işte fasulye işi böyle olur. Ondan sonra oradan bağırırsın İşçi Partiliye, komünist, diye. Bu millet komünist olmaz arkadaşlar, sırtı pek, karnı tok olursa... Sırtı pek, karnı tok olursa İşçi Partisi sözcüsüne bağırmak lüzumunu hissetmezsin.

BAŞKAN — Sayın Uzunoğlu, sözünüzü kesmek zorunda kalacağım efendim.

BAHATTİN UZUNOĞLU (Devamla) — Bununla da alâkadar olmasını ve komünizmin bu memlekete sirâyetini önlemesini tavsiye ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

Muhterem arkadaşlarım, 18 dakikalık bir zamanımız kalmıştır. Bu arada gündemimizin ikinci sırasında bulunan sözlü soruyu da ikmal edebiliriz, zannediyorum.

2. — Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'in, Süt Kurumu Umum Müdürlüğünün, bu tarihe kadar, ne miktar sütü işliyerek kıymetlendirmiş olduğuna dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/107)

BAŞKAN — Sayın Ahmet Şener?.. Burada Sayın Tarım Bakanı burada. Soruyu okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki yazılı sorumun Tarım Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâlet buyrulmasını saygılarımla arz ederim.

Trabzon Milletvekili
Ahmet Şener

1. 440 sayılı Kanuna tâbi 227 sayılı Kanunla kurulmuş Tarım Bakanlığına bağlı Süt Kurumu Umum Müdürlüğü bu tarihe kadar ne miktar süt işliyerek kıymetlendirmiştir?

2. Ne kadar özel sektör teşvik ve ona önderlik etmiştir?

3. Memleketin süt istihlâkiyle ve hayvancılığiyle önemli olan bölgelerde ne gibi örnek tesisler kurmuştur?

4. Kurulmuş olan bir örnek nüve varsa Devlet eliyle veya özel teşebbüsle mi kurulmuştur?

5. Karma ekonomi esasına göre hangi kooperatiflerle iş ve sermaye ortaklığı yapılmıştır?

6. Kurumun bu maksatla beş senelik plâna ve yıllık programa göre ön projeler ile programlaştırılmış olan yatırım harcamaları için 1963 ten 1965 yılına kadar ne miktar para ayrılmış ve bunun ne kadar kısmı harcanmıştır?

7. Adana, İstanbul, İzmir ve Kars'ta kurulması öngörülen süt endüstrisi fabrikalarının durumu ne safhadadır?

8. Trabzon ilinin Tonya, Maçka ve Çaykara ilçelerinde mevcudolan nüfusun % 80 ni hayvan mahsullerinden geçinmekte olduğu ve hayvancılıkla iştigal ettikleri malûmlarıdır. Bu memleketin yağının Türkiye'de ve birçok pazarlarda makbul olmakla beraber beslenme yönünden çok kullanıldığı halde şimdiye kadar Süt Kurumu tarafından bu bölgede hiçbir etüt yapılmış mıdır? Yapılmışsa mahiyeti nedir?

9. 440 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinin verdiği yetkiye göre Bakanlık tarafından bu kurum hiç teftiş edilmiş midir? Edilmiş ise plân ve programın tahakkuk etmediğine göre ne muamele yapılmıştır?

BAŞKAN — Sayın Tarım Bakanı, buyurunuz.

TARIM BAKANI BAHRİ DAĞDAŞ (Konya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, Süt Kurumu Umum Müdürlüğünün çalışmalarına dair Trabzon Milletvekili Sayın Ahmet Şener'in sözlü sorularına cevaplarımı arz ediyorum.

440 sayılı Kanuna tabi ve 227 sayılı Kanunla kurulmuş bulunan Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu 13 . 12 . 1963 tarihinde çalışmalarına başlamıştır. 1964 yılında biri Kars'ta, diğeri İstanbul'da olmak üzere, Federal İsviçre Hükümeti ile yapılan bir anlaşma neticesi oradan temin edilen bir yardımla bu iki fabrikanın yerleri etüdedilmiş, tesbit edilmiştir. 1964 yılından 1965 yılına kadar olan müddet bir etüt safhasıdır. Bunun yanında kendi öz kaynaklarımızdan temin edilen para ile birisi İzmir'de, diğeri de Adana'da olmak üzere, iki tane süt süt fabrikasının yeniden yerleri tesbit edilmiş ve 1965 yılına kadar etütleri ikmal edilmiştir. 1965 yılında her dört fabrikamızın da ihalesi yapılmıştır. 1966 yılında temin edilen 40 milyon liralık bir kredi ile fabrikaların inşaatına başlanmıştır. 1967 Haziranına doğru montajı bitecek ve fabrikalar işletmeye hazır duruma getirilecektir. Fabrikaların kuruluş yerlerinin tesbitinde elbetteki mevcut süt kapasitesi, yem istihsal kapasitesi ve devamlılığı sağlıyacak diğer hususların hepsi etüdedilmiştir. Devamlılığın sağlanması için de lüzumlu tedbirlerin alınması babında çalışmalara başlanılmıştır. Bu konu kendi başına bir konudur. Genişliğine bir teknik malûmatı burada vermek her halde Yüce Meclisi fuzuli işgal etmek olacaktır.

1963 ten 1965 yılına kadar sarf edilen para yoktur. 1965 yılında 5 528 825 liradır, sorduğunuz için arz ediyorum. 1966 yılında sarf edilen para yekûnu da 41 259 milyon lira civarındadır. Bunun dışında Türkiye'de mevcut ekolojik şartların tesbiti neticesinde bir süt haritası meydana getirilmiştir. Bu meydana getirilen haritada priyorite tanınan illerimiz şu şekilde sıralanmıştır : Eskişehir, Bursa, Samsun, Konya, Gaziantep, Zonguldak, Diyarbakır, Erzurum, Sivas, Malatya, Sakarya, Trabzon, Bingöl, Van, Mardin, Muş, Ağrı, Bitlis, Siirt, Maraş, Çanakkale, Afyon, Amasya, Yozgat, Edirne, Isparta ve Niğde'dir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında teklif edilen Trabzon ili süt ve mamulleri tesisleriyle ilgili olarak mahallinde, kurumun yetkili elemanlarınca tetkiklerde bulunulmuştur. Kurumun çalışmaları devamlı olarak izlenmektedir. Programımızın tahakkuk ettirilememesi gibi bir durum vâridolmadığından, bu konuda her han-

gi bir işlemin yapılması da düşünülmemiştir. Saygıyarımla arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Ahmet Şener, buyurunuz efendim.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, Sayın Bakana teşekkür ederim. Kendileri çok kıymetli bir arkadaş ve meslektaşımdır. Bu sözlü soru önergem 16 . 12 . 1965 tarihinde verilmiştir. Hemen hemen 10 gün sonra tam bir sene olacaktır.

NAHİT MENTEŞE (Aydın) — Bakanın bunda kabahati yoktur.

AHMET ŞENER (Devamla) — Lûtfedin sayın arkadaşım, Bakanı sıyanet etmek icabederse, muhafazakâr bir meslekdaşı olarak, bendeniz sıyanet ederim. Onun için aramıza zatıâlinizin girmesine bir sebep olmasa gerektir. Lûtfen bırakın da teknik hâzı hususları ortaya koyalım.

İstihsal ve işletme tekniği ve kıymetlendirmeleri bakımından Süt Kurumu, 1963 yılında, kendilerinin de ifade ettiği gibi, kurulmuştur. Süt Kurumunun bu tarihe kadar yapmış olduğu icraatı dolayısiyle, Sayın Bakan burada rahatlıkla konuşamadı, cevapları bizi ve ilgili zümreyi tatmin etmemiştir. Çünkü, bilginin yanında eğitimin de bulunması lâzımdır. Ama, bu bilgisini eğitim yolu ile vatandaşa ve yerlerine ulaştırmamıştır. Teknik hususatı, ulaştırma imkânlarını araştırmamıştır. Organizasyonu yoktur. Kendilerinin de ifade ettiği gibi, asıl bu süt sanayiinin, süt endüstrisinin kurulması icabeden yerlerde bu hususları tesbit edip kıymetlendirememiş ve yapamamıştır. Kanunun vermiş olduğu yetkileri sadece personel bakımından değil, daha ziyade istihsali artırma bakımından mütalâa etmeliyiz. Söyliyeyim size, kendileri çok iyi bilir, bugün bizim memlekette bir vatandaşa ikiyüzelli gram süt düşmektedir. Memlekette 70 - 75 milyon hayvan vardır, ama bugün ikibuçuk - üç milyon ton süt elde edilmektedir. Halbuki, kendileri bilir, yabancı memleketlerdeki rekortmen inekler, senede tam 10 bin litre süt vermektedir. Türkiye'de ise bir lâktasyon devresinde ancak beş yüz kilo süt veren inekler besliyebildik. Bu Süt Kurumu kurulurken ve bu kuruluşla ilgili olarak bu kanunu kendilerine tevdi ederken, onlardan bu mevzuda çok şeyler bekledik. Maksat bu bir laktasyon devresinde Kurumun bir inekten beş yüz kiloğram süt alması veyahut vatandaşın ineğinden günde bir veya üç litre süt alması değil, vatandaşın yanına, köylere kadar gidip orada bunu organize etmek ve tedbirlerini almaktı. Sayın Bakan arkadaşım, bu yapılamamıştır. Mevzu olarak bu Süt Kurumunu niçin seçtim. Bunu seçişimin bir sebebi vardı. Yeni kurulmuş, yeni imkânlar verilmiş olan bu Kurum, bu imkânları kıymetlendirerek vatandaşın ayağına gidecekti. Gidememiştir. Bizi de süt ve süt mâmûlleri bakımından tatmin edecekti. Edememiştir. Burada arkadaşımız sadece basit bir bilgi vermiştir.

Kurulacak olan bu fabrikalar çok gecikmiştir ve bunlar daha kurulmamıştır. İnşallah 1967 yılında açılır ve açılış törenine lûtfedip bizi de dâvet ederlerse gideriz. Gidemiyeceğiz, ben biliyorum. Bunları rahatlıkla söyliyelim. Çok samimî olarak tanıdığım arkadaşıma söylüyorum, bunların murakabesini, 11 umum müdürlüğün murakabesini yapmak çok çetindir, onu da biliyorum. Ama, burada sual soruyorum, diyorum ki, murakabe ettiniz mi? Ben bir sene evvel sorduğum soruya bir milletvekili olarak bir sene sonra cevap alırsam kendisi murakabe yapmak imkânına sahip midir? Yapılamamıştır. Plân tatbik edilmiş midir? Beş Yıllık Plânda, 1964 yılı Programının 101, 102, 103 ncü sayfalarında derpiş edilen hususlar vardır. Onların hangisi tahakkuk ettirilmiştir? Ettirilmemiştir. Bu umum müdürlüğün bir eskilik içinde yerleşip kalmaması için, yenilliği ve kanunların vermiş olduğu yetkiyi iyi kullanması için ben bu suali sormuştum arkadaşımdan istirham edeceğim, kendilerine çok teşekkür ederim. Zahmet buyurmuşlar, bize bir cevap vermişlerdir. Teşkilâtı yeni bulunan yeni bir kuruluşu eski halde bırakmıyalım. Onun için lûtfetsin arkadaşımız. İkiyüz elli gram süt düşüyor, nüfus başına. Halbuki, kendileri iyi bilir, bir kilo, iki kilo düşen yerler vardır. Biz bu memlekette süt içmek için görüyorsunuz kuyruğa giriyoruz. Şimdiye kadar ne miktar süt kıymetlendirilmiştir? diyorum. Hiçbir şey. Üç senedenberi bir kilogram sütün, süt endüstrisi

kurumunca, kıymetlendirilmesi yapılmamıştır? Darılmıyalım; yani, icraat yapmadım mânasına değil. Bunun 10 bin litreye çıkarılmasını arzuluyorum, desinler. Yok hiçbir şey kıymetlendirmemiştir. O halde niçin kıymetlendirilmediğini, hiç olmazsa tahrik etmek suretiyle önliyelim. Bilâhara teşvik edelim, imkânsızlıkları varsa tedbirlerini alalım ve imkânlarını burada bulalım.

Ondan sonra diyorum ki, köylerde kooperatifler kuracaklardı. Bu kooperatifler kurulmuş mudur? Hayır kurulmamıştır. Süt kooperatifleri kurulacaktı. Bununla ilgili olarak bir de örnek verdim: Trabzon. Başka yerleri değil de, burayı örnek vermenin bir sebebi vardır. Çünkü Trabzon'un hayvancılık bakımından önemi haiz dağ kazaları vardır, Çaykara, Maçka ve Tonya bunlar arasındadır, hayvancılık ve yağ bakımından Türkiye'nin en meşhur yerleri buralarıdır. Etüt mevzuunda sadece bir süt haritası görebiliyoruz. Yerlere göre kıymetlendirmelerde bunlara puvanlar verildi.

Muhterem arkadaşlarım, takdir edersiniz ki, bu haritadaki kıymetlerin, bu dört vilâyetteki süt fabrikalarının işletilmelerinin tahakkuku için aradan 3 - 4 sene geçecektir. Haritada sayılanları bir zarbedelim, o zaman aradan kaç sene gezecektir. Bunu ben, arkadaşımın takdirine arz ederim. Kendilerinden, gerek Tarım Komisyonu çalışmalarında ve gerekse Bütçe çalışmalarında hiçbir şey esirgenmemektedir. Bunlar verilirken bu hususta arkadaşları tahrik etsinler, bir istikamet versinler ve bunlar yerini bulsun. Aksi takdirde 1963 yılında kurulmuş olan Süt Kurumunu üç sene sonra eski bir kurum haline getirmiş olacağız.

Hürmetlerimle.

TARIM BAKANI BAHRİ DAĞDAŞ (Konya) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

TARIM BAKANI BAHRİ DAĞDAŞ (Konya) — Sayın Başkan, ben yalnız bir hususu tavzih için söz aldım. Sayın soru sahibi arkadaşımız Ahmet Şener Bey, bir senedenberi sözlü sorumun cevabını ancak bugün alabildim, buyurdular. Elbette bu ne benim elimde idi, ne de muhterem Ahmet Şener Beyin. Kendileri iyi bilirler, kendileriyle beraber sırf bu sözlü sorunun cevabını arz edebilmek için belki 10 celse, belki 9 celse kadar burada bekledik. Ondan sonra gensorular geldi. Elbette ki elimizde olmıyan sebepler dolayısiyle Divanın takdir hakkını kullanmasına müdahale edecek halde değildik. Gecikme bu yüzden olmuştur, arz ederim.

Süt ineklerinin geliştirilmesi konusunda Bakanlığımızda geniş bir çalışma olduğunu kendileri de biliyorlar. Ben Yüce Meclisin teknik konularla vaktini almamak için daha fazla teknik malûmat arz etmeye girişmedim. Müsterih olsunlar, ben işi ele aldım, dört fabrikanın inşaatı bütün hızıyle devam etmektedir,1967 yılında Cenabı Hak nasibedecektir. İnşallah ben de kendisini davet edeceğim ve resmi küşadına gideceğiz. Hürmetlerimle.

AHMET ŞENER (Trabzon — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

Vaktin geçmiş olması dolayısiyle, 9 Aralık 1966 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 19,00

B) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Aydın Milletvekili M. Şükrü Koç'un, İncir ve diğer klâsik kuru yemişlerimize bir taban fiyat tesbitinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusu ve Devlet Bakanı ve Ticaret Bakan Vekili Cihad Bilgehan'ın yazılı cevabı (7/136)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Sayın Ticaret Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi rica ederim. Saygılarımla.

Aydın Milletvekili
M. Şükrü Koç

1965 yılı mahsulü kuru incirden bin ton kadarının hâlâ mustahsılın elinden çıkarılamamış olması sebebiyle, köylü güçlüklerle karşı karşıyadır. Yeni mahsül yılı gelmiş olmasına rağmen, köylü eski mahsulünü satacak alıcı bulamamaktadır. Bu sebeple, yeni yılın gerektirdiği bakım, yetiştirme işleri aksamaktadır. Önemli bir ihraç malımız ve döviz kaynağımız olan, rakipsiz nefasetteki incirlerimize, devamlı ve müstakar bir fiyat politikası uygulanmayışı sebebiyle, köylümüz incir ağaçlarını sökmeye başlamıştır. Bu durumu önlemek için :

1. Kuru incirde de, üzümde olduğu gibi, bir BOARD teşkili için Bakanlığınızca her hangi bir teşebbüs yapılmış mıdır?

2. İncir ve diğer klâsik kuru yemişlerimize, Devletçe taban fiyat tesbiti düşünülmüş müdür?

3. Aydın ili içinde, geçen yıl ürününden elde kalan kuru incirleri, bozulmadan, kooperatifler eliyle satınalmak imkânları araştırılmış mıdır?

4. Köylünün incir tarımını terk etmek üzere, ağaçları sökmesini önlivecek, ekonomik köklü tedbirler düşünülmüş müdür?

5. Ortak Pazar ülkelerine yapılacak ihraç kontenjanlarının yükseltilmesi için, son Ortak Pazar Parlâmento toplantısına her hangi bir çalışma götürülmüş müdür?

T.C.
Ticaret Bakanlığı 25.8.1966
Dış Ticaret Dairesi
5/15047
Şube remzi ve No. 311.2

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 10.6.1966 tarihli 7/136.2051/10455 sayılı yazınız.

Aydın Milletvekili M. Şükrü Koç'un incirde taban fiyatı ve bununla ilgili tedbirler hakkındaki soruları aşağıda cevaplandırılmıştır.

Saygı ile arz olunur.

Ticaret Bakanı V.
Cihad Bilgehan

1. Üzüm için kurulmuş olan özel statüyü haiz Birlik, üzüm ihracatında memleketimizle Avustralya ve Yunanistan arasında müşterek bir ihraç politikası takibi zaruretinden doğmuştur. İncir için böyle bir durum olmadığından bu maddenin ihracatı için özel bir birlik kurulması düşünülmemektedir.

2. Taban fiyatı tesbit edilerek müdahale mübayaasında bulunmak maksadiyle fındık için 21.7.1966 tarihli 6/6815 sayılı, çekirdeksiz kuru üzüm için 21.7.1966 tarihli 6/6705 sayılı kararnameler istihsal olunmuş ve yürürlüğe konulmuş bulunmaktadır. İncir için de aynı şekilde bir karar yürürlüğe konulmak üzeredir.

3. 1965 - 1966 mahsulünden elde ihraca salih stok bulunmadığı ilgililer nezdinde yapılan soruşturmadan anlaşılmış bulunmaktadır.

4. Son beş yıllık kuru incir üretimi aşağıda gösterilmiştir.

1961	48 000	Ton
1962	45 000	»
1963	50 000	»
1964	40 000	»
1965	45 000	»

1966 yılı itibariyle de üretimin 53 000 ton olacağı tahmin olunmaktadır. Binaenaleyh köylü tarafından incir tarımını terk etmekten ziyade, yaşlı ve meyva vermez duruma gelmiş olan ağaçların sökülmekte olduğu söylenebilir.

5. İncirin Ortak Pazara ithalinde gümrük resmi indirimini sağlıyan tarife kontenjanlarının bu yıl daha da artırılması Dışişleri Bakanlığı kanalı ile istenmiştir.

2. — Hatay Milletvekili Hüsnü Özkan'ın, Pilot bölge olarak kabul edilen Altınözü ilçesinde ne gibi işlerin plân ve programa alındığına dair sorusu ve Devlet Bakanı Cihad Bilgehan'ın yazılı cevabı (7/148)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâlet buyurulmasını arz ve rica ederim.

15.6.1966
Hatay Milletvekili
Hüsnü Özkan

1. Hatay'ın Altınözü ilçesinin pilot bölge olarak kabul edilip yapılacak işlerin programa alındığı malûmdur.

2. Bugüne kadar bu ilçede pilot bölge olmasına rağmen ilçenin kalkınmasiyle ilgili bir faaliyet görülmemiştir. Mezkûr bölgede ne gibi işlerin plân ve programa alındığının açıklanmasını.

Devlet Bakanlığı
Sayı : 1022

6 . 9 . 1966

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 20 . 6 . 1966 gün ve 71148 - 2187/11702 sayılı yazı.

Hatay Milletvekili Hüsnü Özkan'ın Başbakanlığa yönelttiği, Sayın Başbakanımız tarafından Hükümet namına cevaplandırılmakla görevlendirildiğim Pilot Bölge olarak kabul edilmiş bulunan Hatay'ın Altınözü ilçesinde bugüne kadar yapılan ve yapılacak işler hakkındaki yazılı soru önergesine, Pilot Bölge çalışmaları ile, yapılan, halen yapılmakta olan ve yapılması plân ve programa alınan işler hakkında gerekli bilgiyi hâvi cevabın 2 nüsha olarak sunulduğunu arz ederim.

Saygılarımla.

Devlet Bakanı
Cihat Bilgehan

Hatay - Altınözü Pilot Proje Alanında toplum kalkınması yönünden yapılan çalışmalar

Bilindiği üzere, toplum kalkınması çalışmalarına, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânındaki esaslar çerçevesinde, Devlet Plânlama Teşkilâtının sorumluluğunda, deneme bölgelerinde, küçük bir grup tarafından başlanmıştır.

Hatay'ın Altınözü ilçesi 1965 yılında çalışma alanında alınan ilk (6) pilot bölgelerimizden birisidir.

Burada zikredilen çalışmaların bir kısmı, toplum kalkınması çalışmaları Köy İşleri Bakanlığına devredilinciye kadar Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından; bir kısmı da Köy İşleri Bakanlığı kurulduktan sonra organize ve icra edilmiştir.

İlgili bölümde, kaynağı öteki Bakanlık ve Köy İşleri Bakanlığı kuruluşları tarafından finanse edilen ve toplum kalkınması metodları kullanılarak organize ve icre edilen faaliyetlerden de bahsedilecektir.

Toplum kalkınması çalışmaları safha safha ele alınıp yürütülen faaliyetleri ihtiva eder. Bu faaliyetler pilot ilçenin seçisi, il personelinin yetiştirilmesi, pilot ilçede araştırma yapılması, ilçe personelinin ve saha elemanlarının yetiştirilmesi, köy önderlerinin yetiştirilmesi, program plânlama ve teşkilâtlandırma, uygulama ve değerlendirme safhalarıdır.

Altınözü ilçesinde, son safha olan değerlendirme safhasına kadar gelinmiş, bu bölgenin detaylı bilgileri ihtiva eden genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bununla beraber, Altınözü ilçesinde 1963 yaz aylarından başlıyarak, bugüna kadar, Köy İşleri Bakanlığı ve öteki Bakanlıklar kuruluşlarınca bugüne kadar yapılmış olan faaliyetleri şöylece özetlemek mümkündür.

A) Köy İşleri Bakanlığı kuruluşları tarafından yapılan faaliyetler :

I - Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü :

a) Altınözü ilçesi pilot proje alanı olarak alındıktan sonra ilçe merkezinde bir halk eğitimi merkezi açılarak müdürü hemen tâyin edilmiştir. Toplum kalkınması eğitiminde kullanılmak üzere 11 500 Tl. lık ödenekle, 12 000 Tl. tutarında sinema makinası, projeksiyon, radyo, amplifikatör, miktafon, teyp gibi eğitim araçları gönderilmiştir.

Ayrıca (5) halıcılık, (1) dokuma kursu açılarak, bunlardan 116 öğrenci mezun olmuş, bunlardan kursu pekiyi ve iyi derece ile bitiren 87 öğrenciye (87) tezgâh dağıtılmıştır.

8 Yönün de gezici demircilik ve marangozluk kursu ile 4 yönün de gezici köy kadın kursu açılarak, demirci ve marangoz kurslarından 1963 ten bu yana 110, gezici köy kadın kurslarından 44 kız öğrenci mezun edilerek köylü vatandaşlarımızın boş zamanlarının değerlendirilmesi cihetine gidilmiştir.

1966 yılında 5 aded halk dersanesi açılmış, köy okuma odalarının sayısı 24 e yükselmiştir.

b) 1963 yılı Haziran ve Temmuz aylarında, toplum kalkınması çalışmalarının çeşitli kademelerinde kullanılmak üzere, ilçenin hali hazır ekonomik, sosyal, kültürel, fiziksel ve idari yapısını yansıtan bir araştırma yapılmış ve bu araştırmanın sonuçları yayınlanmıştır.

c) Toplum kalkınma konularında idari personelde, halkda ve halk önderlerinde görüş birliği sağlamak amaciyle; 1963 Ekiminde vali, il idare müdürleri, kaymakamlar, gönüllü kuruluşlar temsilcileri, Altınözü ilçe şube başkanları, öğretmenler, ebeler, sağlık memurları, köy muhtar ve imamları için eğitim seminerleri ve önder kampları düzenlenmiştir.

Bu seminerler ve kamplar için merkezden sadece teknik yardım yapılmış, bu konudaki diğer masraflar, toplum kalkınması metotlarının sonucu olarak mahallî idarece sağlanmıştır.

d) Eğitim seminerlerinde yetiştirilmiş olan ilçe personeli, 1964 yılından itibaren, ilin maddi ve teknik yardımlariyle desteklenerek; köylerde program plânlama ve teşkilâtlandırma çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalar vesilesiyle devamlı şekilde halkın arasına girilerek idare ile halk arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine çalışılmıştır.

Proje çalışmaları başlayıncaya kadar Devlet dairelerine aracılar kullanarak ve çekinerek giren Altınözü halkı, çalışmalar ilerledikçe, dil güçlüklerine rağmen; idare ile olan ilişkilerini köylerinde ve ilçe merkezinde geliştirmeye başlamış, ihtiyaçlarını çekinmeden ve aracı kullanmadan ilgililere aktararak çözüm yolları arama cesaret ve alışkanlığını kazanmıştır.

Altınözü halkının evveliyatını bilen ve son çalışmaların ışığı altında durumu mukayese cihetine giden her fert bu farklılığı kolayca müşahede edebilir.

e) Bilindiği üzere, toplum kalkınmasının amaçlarından birisi de, büyük yatırımlar yaparak fiziki alanda göze batan önemli değişiklikler yapmaktan ziyade, mânevi alandaki gözle görünmez önemli boşlukları doldurmaktır.

Şüphe yok ki, mânevi alandaki boşlukları doldururken maddi alanda da gelişmelere önem vermemiz gerekecektir. Bu amaçla, bugüne kadar Altınözü'nün 28 köyünde program plânlama ve teşkilâtlandırma çalışması yapılmıştır. Alınan bilgilere ve mahallinde yapılan izlemelere göre bu (28) köyden büyüklü küçüklü 116 çeşit proje ele alınmış, bu projelerin (75) şi köy, ilçe ve il imkânlariyle yürürlüğe konularak, geri kalan projeler daha sonraki yıllara kaydırılmıştır.

Ele alınıp sonuçlandırılan ve devam eden projeler gerek Köy İşleri Bakanlığı kuruluşları ve gerekse öteki Bakanlıklar kuruluşlarını ilgilendiren faaliyetler arasında zikredilmektedir.

f) Toplum kalkınması çalışmaları sonunda, Altınözü ilçesinde kooperatifleşme faaliyetleri de yoğunlaşmaya başlamıştır.

İlçede zeytin mahsulünü değerlendirme kooperatifinin kuruluş hazırlıkları ilerlemektedir.

Pasıkaya köyünde, buğday saplarından örülen çanta, hasır şapka, duvar süsleri gibi turistik eşyanın aracılar elinden kurtarılarak değerlendirilmesi için bir sap örmeciliği kooperatifi faaliyete geçmek üzeredir.

II - Y. S. E. Genel Müdürlüğü :

a) Yol faaliyetleri :

1964 yılında 5 km. yol programa alınmışken, toplum kalkınması çalışmalarının başlaması üzerine halk katkısı geniş ölçüde artmış olduğundan 13 km. Babatorun - Bohşin yolu ek programa alınmış, halk bu yolun yapılabilmesi için 75 000 Tl. arazi bağışında ve 164 000 Tl. civarında da nakdî yardımda bulunmuştur.

Bölgede yol çalışmalarına devam edilmektedir. 1965 yılına kadar 0 - 7 km. si bitirilmiş olan Babatorun - Bohşin yolunun 7 - 14 km. arasındaki sanat yapısı bitirilmiş, kaplaması ele alınmak üzeredir.

Bahşin - Mayadalı - Keskincik yollarının 17 - 26 km. arasında sanat yapısı ve kaplaması, 1966 programına alınmış; ayrıca aynı yolun evvelce yapılmış olup da bozulan 13 - 18 km. arasında yolun onarımı 1966 yılı programına dâhil edilmiştir.

Babatorun - Çetenli, Toprakhisar, Kurtmezrası köylerine ait 7 km. iltisak yolunun tesfiye, sanat yapısı ve kaplaması 1966 programına alınmıştır. Çalışmalar devam etmektedir. Ayrıca Altınözü - Akdarı ve Yunushan köylerine ait

9 Km. yolun 0 - 6 Km. arası tesfiyesine başlanmış, 1 Km. sinin sanat yapısı bitirilmiş olup çalışmalar devam etmektedir.

b) İçme suları :

İçme suları çalışmalarında da, yolda olduğu gibi geniş ölçüde halk iş gücünü vererek su yolları açmakta, çeşmeler için taş, kum v.s. gibi gönüllü nakdî ve aynî katkılarda bulunarak birçok projeleri gerçekleştirme yolundadır.

Mayadalı, Bonuyoğun ve Ziyaret köylerinin içme suyu projeleri 1966 programına dâhil edilmiş ve bitirilmiştir.

1964 yılında Seferli köyü ile Tokaçlı'nın kalınsan mahallesi içme suyu projesi tahakkuk ettirilmiştir.

1965 yılında Altınözü Merkez, Iskent, Karsu, Kamberli, Akdarı köylerine ait içme suyu programının bir kısmı da 1966 yılına devredilmiştir. Bu dört köye ait içme suyu keşif bedeli 1 090 756 Tl. sına baliğ olmaktadır. Bu çalışmalar sırasında kullanılan halkın işgücü, nakdî ve aynî yardımları bu hesabın dışında kalmaktadır.

1966 yılında, 1965 ten devredilen içme suyu programları dışında Atayurdu, Toprakhisar, Kozkalesi ve Hacıpaşa ek örnek köylerinde inşaatlar devam etmektedir. Bu köyler için ayrılan yatırım miktarı 350 488 Tl. dır.

c) Köy elektrifikasyonu :

Altınözü ilçesindeki elektrik faaliyetlerini gören ve havayi hattın köylerinin içinden ve civarından geçeceğini düşünen Kozkalesi ve Kamberli köyleri, köylerini elektriğe kavuşturmak için çaba sarf etmiye başlamış, toplum kalkınması çalışmalarında önder durumda olan Kamberli köyleri bu amaçlarını gerçekleştirmek için aralarında teşkilâtlanarak para toplamışlar, köy önderlerinin ve ilçe personelinin rehberliğinde çalışmaya başlamışlardır.

Halkın talebi üzerine kaymakamlıkça hemen Kamberli köyünün elektrik projesi hazırlanarak işleme konulmuştur.

65 000 Tl. keşif bedelli Kamberli köyü elektrik şebekesinin 10 000 Tl. sı il özel idaresince, 30 000 Tl. sı, 1 100 kg. bakır tel karşılığı olarak, milletvekilleri için ayrılan ve Köy İşleri Bakanlığına devredilen ödenekten gönderilmiştir.

Kamberli köyü elektrik projesinin merkezin ve mahallî idarenin yardımları toplamı 40 500 Tl. olmuş, bu konudaki nakdî halk katgısı 24 500 Tl. sını bulmuştur. Halk elektrik direklerini satınalmış, kendi emek ve parası ile taşıtmış, çukurlarını açarak direklerini dikmiş ve trafosunu da getirtmiş bulunmaktadır.

III - Topraksu Genel Müdürlüğü :

İlçede toplum kalkınması çalışmaları başladıktan sonra, eğitimsel çalışmalar sırasında halk ve halk önderleri toprak ıslahı, toprak muhafazası ve topraksu kredilerinden yararlanmaları konusunda aydınlatılmış olduklarından Köy İşleri Bakanlığı Topraksu Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapılmış, bu işbirliği sonunda Altınözü ilçesinin toprak etütleri yaptırılmış, genel müdürlükçe merkez ilçede açılan topraksu çiftçi eğitim kampında 55 köy genci eğitime tabi tutulmuş, aynı yıl içinde 378 000 Tl. lık toprak muhafaza çalışmaları sonuçlandırılmıştır. İşin önemli olan tarafı, toprak muhafaza çalışmalarına katılan köy önderleri ve genç çiftçiler öğrendiklerini kendi tarla ve bahçelerinde uygulamaya başlamışlardır.

Genel Müdürlüğün kredi kaynaklarından yararlanmak istiyen (7) köyden (7) vatandaşa 560 411,00 Tl. lık proje hazırlanmış, bu projenin tahakkuku için aynı vatandaşlara 265 825,72 liralık kredi ödenmiştir. Proje karşılığı ile, kredi bedeli arasındaki 194 585,49 lira projenin tahakkuku arasındaki halk katkısını ifade etmektedir.

IV - Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü :

Altınözü ilçesinin envanteri çıkarılmış, ayrıca bu ilçenin Seferli köyünde kendi evini yapana yardım metodunun uygulanması için bir önaraştırma yapılmıştır.

B) Diğer Bakanlıkların mahallî ve merkez kuruluşlariyle yapılan işbirliği sonucu ve devam edilen çalışmalar :

1. Bayındırlık Bakanlığı :

Altınözü ilçesinde toplum kalkınması çalışmalarına başlandığı zaman Altınözü ile Hatay arasında bulunan 18 km. lik yol çok bozuktu. Her mevsimde geçit vermekle beraber, arabalar çok sarsılıyor ve sık sık arıza yapıyordu. İlçede toplum kalkınması çalışması başladıktan

sonra, halkın ve ilçe idaresinin devamlı ve ısrarlı istekleri üzerine, Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Bölge Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak 1964 yılında asfaltlanmıştır.

2. İller Bankası :

İlçe merkezine ait elektrifikasyon çalışmaları, yine ilçede toplum kalkınması çalışmalarına başladıktan sonra, İller Bankası ile yapılan işbirliği sonunda inşaata öncelik verilerek, ilçenin elektrik tesisatı tamamlatılmıştır. İlçenin biran önce elektriğe kavuşturulması için gerekli kuruluşlarca çalışmalara devam edilmektedir.

3. Tarım Bakanlığı :

Bilindiği üzere Altınözü'nün temel gelir kaynağı tarıma ve tarım ürünlerinin çeşitli kollarına dayanmaktadır.

Tarım Bakanlığının Altınözü ilçesinde, bu konuda sarf ettiği çabalar önemli bir yer işgal etmektedir.

Burada toplum kalkınması çalışmalarına başlandıktan ve halk bu konuda ihtiyaçlandırıldıktan sonra, hizmetler köye daha sistemli olarak inmeye başlamış; budama ve zeytin toplama kuralarının ve demanstrasyonların sayı ve hacmi genişlemiştir. Suni gübre kullanılması 1963 yılında 5 ton civarında iken, bugün bu miktar 250 tona yükselmiştir. Zirai mücadele halka intikal ettirilme yolundadır. Halk zirai mücadele aletlerine sahibolmuştur. Bölgedeki selektör bina ve makinaları ile sıvat ve banyolukların sayıları geniş ölçüde artırılmıştır. Bir değerlendirme yapılmamış olmakla beraber Tarım Bakanlığının bu konuda harcadığı para ile halk katgılarının önemli yer tuttuğunu ifade etmek gerekir.

4. Millî Eğitim Bakanlığı :

1964 yılında 7 köyde okul inşaatına başlanmış, aynı yıl da Hatay'ın bütün ilçe ve köylerinde köy okulları ihale ile yapılırken, Altınözü ilçesinde inşaatlarda emanet usulü uygulanmıştır. Toplum Kalkınması metodunun kullanılması sebebiyle halk okulları için köylerinin en güzel mevkiini ayırmış, taşını, kumunu getirerek ve okulun temellerini kazarak gönüllü katkılarda bulunmuştur.

Emanet usulü ile inşaatına başlanan 55 000 Tl. keşif bedelli okullar 35 000 Tl. sına, 115 000 Tl. keşif bedelli okullar da toplum kalkınması metodunun desteği ile 60 000 Tl. çıkarılarak öğretime açılmışlardır.

5. İmar ve İskân Bakanlığı :

Pilot proje çalışmalarına başlamadan evvel ele alınan ve bir türlü başlanamıyan Altınözü ilçesi Hacıpaşa köyüne ait 110 hanelik örnek köyün inşaatla ilgili ön hazırlıkları bitirilmek üzeredir. Bu konuda halkla ve İmar ve İskân Bakanlığı Afetler Dairesi ile yapılan işbirliğinde yine toplum kalkınması metotlarından yararlanılmış, halkın bu konuda rızası ve desteği sağlanarak proje uygulama seviyesine getirilmiştir.

6. İl özel idaresi :

1964 yılından beri Hatay İl Özel İdaresi tarafından sadece Altınözü ilçesinde, toplum kalkınması faaliyetlerinde kullanılmak üzere her yıl 25 - 30 bin T.L. civarında teşvik fonları ayrılmaktadır.

1964 yılında ayrılan 30 000 Tl. teşvik fonu desteği ile, tutarı 75 -80 bin Tl. sına varan ve çeşitli köyleri kapsıyan helâ, köprü, motel inşaatı, köy elektrifikasyonu, köy içi yolları kanalizasyon, okul ve mezarlık ihata duvarları inşaatları ikmal edilmiştir.

C) Sonuç :

Plânda, toplum kalkınması çalışmalarının yapılacağı ünite ilçe olarak gösterilmiştir. Toplum kalkınması çalışmalarına, Türkiye'nin bütün il, ilçe ve köylerinde birden başlanmamış; coğrafi bölgeler dikkate alınarak, kılavuz bölgeler şeklinde ve 15 yıllık bir plân görüngesi içinde bütün yurda yayılabileceği hesaplanmıştır.

Sınırlı imkânlara sahip bir ülke olmamız hasebiyle, bu çalışmalara yurt yüzeyinde nasıl bir anda başlıyamıyorsak, bir ilçe içinde de bir anda başlıyamamaktayız. Toplum kalkınması çalışmalarına, il içinde ortamı toplum kalkınması çalışmalarına müsaidolan ilçelerden; ilçe içinde de müsait ortam olan köylerden işe başlanmaktadır. İşte bu sebeple, bu çalışmalar, Altınözü ilçesinin bütün köylerine sirayet ettirilmemiş ve yukarda adı geçen köylere kadar yayılabilmiştir. Yıllar ilerledikçe ve ortamlar hazırlandıkça çalışmalar ilçenin öteki köylerini de kapsıyacaktır.

Bilindiği üzere toplum kalkınması halkla Devletin gücünün gönüllülük esasına dayanarak birleştirilmesi ve bu birleşme neticesinde, mahallî toplulukların ekonomik, sosyal ve kültürel yönden kalkınmalarını hedef tutar. Kütleleri eğiterek birlikte düşünme, plânlama ve birlikte çalışma alışkanlığını kazandırır. Toplum yapısında, düşünce ve diğer sistemlerinde kalkınmayı kolaylaştıracak değişiklikleri sağlıyarak toplulukların kendilerine güvenlerini artırır, karşılıklı yardımlaşma kabiliyetlerini geliştirerek her şeyi Devletten bekleme alışkanlığını yok eder. Toplumsal enerjiyi yaratıcı ve yapıcı bir şekilde harekete getirerek değerlendirir.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Altınözü'nde bugüne kadar yapılan toplum kalkınması çalışmaları, birçok güçlüklere ve imkânsızlıklara rağmen, kısa zamanda amaçlarına küçümsenmiyecek ölçüde yaklaşmış bulunmaktadır.

Bu konuda daha açık bilgiler vermek amaciyle bâzı Altınözü köylerinde, halk tarafından yapılan ve yapılmasına karar verilen örnek projeler de vermek mümkündür.

Şöyle ki:

Altınözü'nde pilot bölge olalıdan bu yana yapılan (Tamamlanan) işler

1. Kanberli köyü köy içi kanalizasyonu yardım görülmeksizin köylülerce yapıldı.

2. Köy mezarlığına zeytin ağaçları dikildi (Kanberli)

3. Kanberli köyüne umumi helâ yapıldı. Keşif bedeli 5 741,65 lira Devlet yardımı 2 000 Tl.)

4. Kanberli köyü sokakları taşla döşendi.

5. Kanberli köyüne ikibuçuk kilometreden su getirildi. (Devlet boru, çimento, kum yardımı yaptı.)

6. Kanberli köyünün yolu yapıldı ve ağaçlandırıldı.

7. Babatorun köyünün sokakları taşlarla döşendi.

8. Babatorun köyüne umumi helâ yapıldı. (Keşif tutarı 4 297,14 lira Devletin katılışı 1 500 Tl.)

9. Babatorun köyü camisi yeniden yapıldı.

10. Babatorun köyü köprüsü yapıldı. (Altıbuçuk metre)

11. Paslıkaya köyünün sokakları taşla döşendi.

12. Paslıkaya köyü köy içi (kanalizasyon) yapıldı. (Keşif tutarı 7 792,65 Devlet yardımı 2 000 Tl.)

13. Paslıkaya köyüne çamaşırhane yapıldı. (Devlet yardımı 2 000 Tl.)

14. Paslıkaya köyüne ikinci bir içme suyu getirildi.

15. Paslıkaya köy halkı mezarlık etrafını duvarla çevirdi. (Çimento duvar)

16. Paslıkaya köyü sap örücülüğünün inkişafı için örücüler arasının kooperatifin kuruluşu ve çeşitli kurs faaliyetlerine katıldı.

17. Kazancak köyü okul köprüsünün yapısı. (Keşif tutarı 2 461,18 Tl., Devletin yardımı 2 000 Tl.)

18. Kazancık - Paslıkaya arası köprüsünün yapımı. (Keşif bedeli 12 274,14 Tl. Devlet yardımı 5 000 Tl.)

19. Kazancık - Paslıkaya yolu halk tarafından açıldı.

20. Yiğityolu köyü köye gelir getiren üç bina yapılarak kiraya verilmiştir. (Keşif bedeli 15 000 Tl., Devlet yardımı 3 000 Tl.)

21. Yiğityolu köy halkı tarafından köy içi yolları taşla döşenmiştir. Yiğityolu köy halkı kendi gücleri ile bir okuma odası yapmıştır.

22. Yiğityolu köy halkı Devlet katılışı ile okullarına ilâve yapmışlardır.

23. Emek köyü halkı köy evlerini Altınözü asfaltı üzerine kurmakta olup elli hane inşa edilmiştir.

24. Kozkalesi köy halkı köyü iki kilometre mesafede bulunan tarihî kalenin yolunu tamamen yapmış olup kalenin restoresi için çalışmaktadır.

25. Kozkalesi köy halkı köy içi yollarını tamamen taşla döşemişlerdir.

26. Kozkalesi köy halkı içme sularını getirmişlerdir.

27. Yolağzı köy halkı kendi yollarını kendileri yapmıştır.

28. Yolağzı köy yoluna ait köprünün yapılışı. (2.80 m. 16 139,84 Tl. keşif bedeli, Devlet yardımı 5 000 Tl.)

29. Karsu köyü halkı 3 kilometrelik yollarını kendileri yapmıştır.

30. Karsu köyü halkı camilerini yapmışlardır. (9 000 Tl. Devlet yardımı)

31. Y. S. E. Genel Müdürlüğü VI ncı Bölge Kontrol Âmirliğince Karsu köyünün içme suyu projesi 1965 de yapılarak, 1966 programına dâhil edilmiştir.

32. Oymaklı köy halkı köy yollarını taşla döşemişlerdir.

33. Oymaklı köyü halkı okullarının bahçe etrafını telle çevirmişler ve bahçeyi ağaçlandırmışlardır.

34. Oymaklı köy halkı okullarına 2 000 metreden su getirmişlerdir.

35. Oymaklı köyü halkı köylerine gelir getiren bir bina yapmışlardır.

36. Oymaklı köyü halkı köy içi yollarını taşla döşemişlerdir.

37. Yunus köy halkı 8 kilometrelik köy yolunun açılmasına başlanmıştır.

38. Yunushanı köy halkı köy sokaklarını taşla döşemişlerdir.

39. Yunushanı köy halkı kendi emekleri ile pazar yeri yapmışlardır.

40. Yunushanı köy halkı bir kesimeyi yapmışlardır. (Keşif bedeli 6 000 Tl., Devlet yardımı 2 000 Tl.)

41. Yunushanı köy halkı köye umumi helâ yapmışlardır.

42. Yunushanı - Akdarı ara köprüsünün onarımı yapıldı. (Keşif bedeli 8 200 Tl., Devlet yardımı 6 000 Tl.)

43. Seferli köy halkı 3 kilometrelik yollarını asfalta bağlamışlardır.

44. Seferli köy halkı köy içi yollarını döşemişler ve kanal yapmışlardır.

45. Seferli köy halkı 1964 yılında içme suyu inşaatını tamamlamışlardır.

46. Yanıkpınar köy halkı köy iç sokaklarını taşla döşemişlerdir.

47. Yanıkpınar köy halkı umumi helâ yapmışlardır.

48. Yanıkpınar köy halkı köyde bir banyoluk yapmışlardır.

49. Yanıkpınar köy halkı çamaşırhane yapmışlardır.

50. Yanıkpınar köy halkı su çeşmeleri yapmışlardır.

51. Akdarı köyü köprü onarımı yapılmıştır. (Keşif bedeli 8 000 Tl., Devlet yardımı 3 000 Tl.)

52. Bonşin - Hacıpaşa yolu yapılmıştır. (7 Km.)

53. Mayadalı - Keskincik yolu yapılmıştır. (26 kilometre, 17 kilometresi kaplama)

54. Atayurdu köyünün içme suyu getirilmesi için projeler yapılmıştır.

55. Hacıpaşa köyünün içme suyu getirilmesi için projeler yapılmıştır.

56. Tokaçlı köyüne bağlı Kalınsal mahallesine içme suyu getirilmiştir.

57. Altınözü ilçesinin içme suyu projesi yapılmıştır.

58. Dokuz köye içme suyu etüdü yapılmıştır.

59. Erbaşı köyü içme suyu etüdü yapılmıştır.

60. Mayadalı, Ziyaret, Boynuyoğun ve Yareli köylerinin içme suyu projeleri yapılmıştır.

61. Altınözü ilçesine 400 000 T.L. keşif bedeli bir ortaokul binası yaptırılarak 1965 - 1966 ders yılında öğretime açılmıştır.

62. Okulu bulunmıyan 11 köye ilkokul binası yapılarak öğretime açılmıştır.

63. Köy İşleri Bakanlığı Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü bu ilçeye ayrı bir önem vermiştir. Hiçbir ilçede Halk Eğitimi Merkez Müdürlüğü bulunmadığı halde bu ilçeye açmıştır. Bunun sonucu olarak bu ilçenin 30 köyü okuma odası veya okuma köşesine kavuşmuştur. Diğer ilçelerde çok az veya hiç olmamasına karşılık bu ilçede 6 tane gezici kurs çalışmıştır.

64. Altınözü köylerinin 17 sinde halk dershanesi açılarak okuma - yazma bilmiyen vatandaşların okuma - yazma öğrenmeleri sağlanmıştır.

65. Altınözü köylerinin zirai ve ekonomik potansiyelini ölçebilmek için köylerin envanter etütleri yapılarak tamamlanmıştır.

66. Topraksu Başmühendisi tarafından çiftçilere 306 069,91 lira tutarında kredi projesi yapılmış, 300 000 Tl. sâfi ile de toprak muhafaza tedbirleri alınarak zeytin ve bağ plântasyonu yapılmıştır.

67. Altınözü pilot bölge olduktan sonra zirai kredi ve plâsman durumunda önemli artışlar olmuştur.

a) 1963 yılında umumi ikraz 2 124 747 lira iken, sırasiyle 1964 te 2 491 492 liraya, 1965 te 3 742 734 liraya, 1966 da 4 793 706 liraya yükselmiştir.

b) Altınözü ilçesi pilot bölge olduktan sonra, T.C. Ziraat Bankası plâsman durumunda da önemli yükselmeler olmuştur. Buna göre 1963 yılında plâsman miktarı 2 361 858 lira iken, 1964 te 2 956 430 liraya, 1965 te 3 989 000 liraya ve 1966 da da 5 315 000 liraya yükselmiştir.

68. Altınözü pilot bölge olduğundan beri zirai alanda da büyük gelişmeler olmuştur.

a) Bölgede yeniden zeytin tesisine başlanmış, 1963 te 12 köye 7 076 aded zeytin dikilmiş. bu miktar 1964 te 24 köye sirayet ederek, dikilen zeytin adedi sayısı 35 000 e, 1965 te ise 28 köye sirayet ederek bu sayı 36 000 e yükselmiştir.

b) Bölgede yeniden bağ tesisine de başlanmış, 1963 te 4 köye 3 000 aded, 1964 te 5 köye 4 100 aded, 1965 te 6 köye 8 000 aded çubuk dikilmiştir.

c) İlçede mevcudolan menengiç ağaçlarının Antep fıstığına aşılanmasına başlanmış, 1963 te 2 köyde 100, 1964 te 3 köyde 800, 1965 te 4 köyde 1 500, 1966 da ise 10 köyde 1 500 aded menengiç ağacı aşılanmıştır.

d) 1963 te 15 köy 132 ton, 1964 te yine 15 köy 170 ton, 1965 te 20 köy 240 ton, 1966 da ise 26 köy 240 ton tohumunu temizliyerek ve ilâçlıyarak tarlasına serpmistir.

69. 1965 yılında Kanberli, Elek, Fatikli, Yolağzı köyleri ve Yenişehir mahallesinde halıcılık kursu açılmıştır.

70. 1965 yılında Seferli köyünde bir dokumacılık kursu açılmıştır.

71. 1966 yılında (22 Nisan - 12 Mayıs arası) Paslıkaya köyünde bir sap örücülüğü kursu açılmıştır. Kursu iki Alman bir Türk yönetmişlerdir. Kurs sonunda aynı köyde 18 üyeli Küçük El Sanatlarını Geliştirme Kooperatifi kurulmuştur.

Pilot ilçe olan Altınözünde şu anda yapılmakta olan işleri

1. 64 460.60 lira keşif bedeli Kanberli köyü elektrik tesisinin yapısına devam edilmektedir. Bu iş için özel idare 10 500, Köy İşleri Bakanlığı 30 000 Tl. yardımda bulunmuştur.

2. Babatorun köyü meydanına Atatürk büstü dikilmesi işi köylüler tarafından ele alınmıştır. Bu işin keşif bedeli 9 841,97 liradır. Devlet 2 000 lirayla yardımda bulunmuştur.

3. Kazancık köyüne köylüler tarafından minaresiyle birlikte bir cami yapılmaktadır. Caminin bodrum katında genişçe bir oda okuma odası yapılmaktadır.

4. Altınözü - Akdarı - Yunushan köy yolu inşaatı devam etmektedir. Köylüler akar yakıt yardımında bulunmakta ve kaba işçiliği yapmaktadırlar. (Yol 9 kilometredir, 6 kilometresi üzerinde çalışılmaktadır.)

5. Altınözü - Babatorun, Bağlantı - Çetenli - Toprakhisar yolu inşaatı devam etmektedir. Köylüler tarafından akar yakıt karşılanmakta ve kaba işçiliği yapılmaktadır. (Yol 7 kilometredir. Tamamı üzerinde çalışılmaktadır.)

6. Hacıpaşa köyü içme suyu inşaatı devam etmektedir.

7. Atayurdu köyü içme suyu inşaatı devam etmektedir.

8. Bir zeytinyağı prese fabrikasının inşaatı devam etmektedir. Fabrika özel sektör tarafından yapılmaktadır. Önümüzdeki zeytin mevsimine açılacaktır.

Altınözü pilot bölgesinde yapılmak için plân ve programa alınan işlerle yapılması düşünülen işler

1. Behşin - Hacıpaşa yolu 1966 programına alınmış olup bu yıl yapısına başlanacaktır.

2. Behşin - Yolağzı - Mavadalı - Keskincik köyleri yolları 1966 programında yer almıştır. Bu yıl yapısına başlanacaktır.

3. Özel sektör tarafından bir zeytinyağı prese fabrikasının yapılması düşünülmektedir. İnşaatına pek yakında başlanacaktır.

4. Alakent ve Sivrikavak köylerinin yolları 1966 yılında köy yolu yapımı etüt programına alınmıştır.

5. Kanberli köylüleri köylerine bir okuma odası, köy camisinin, sinemasının yapımı ve köye telefon alınması işlerini ele almışlar, gerçekleşmesi için çalışmaktadırlar.

6. Babatorun köyü halkı köy arazisinin ağaçlandırılması için hazırlık çalışmalarına başlamışlardır.

7. Paslıkaya köyü halkı köylerine elli tonluk su deposu yapımı ve telefon alınması işini

yapabilmek için çalışmalar yapmaktadırlar.

8. Yiğityolu köyü halkı köylerinin hudut köyü olmasını ve giriş - çıkış kapısı olacağını da düşünerek otel, motel yapmak ve köye elektrik almak için imkânlar araştırmaktadırlar.

9. Konkalesi köylüleri köylerine elektrik almak ve bir umumi helâ yapmak için hızla çalışmaktadırlar.

10. Yolağzı köylüleri köy içi yolunun döşenmesi ve kanalizasyon için çalışmaktadırlar.

3. — Hatay Milletvekili Reşat Mursaloğlu'nun, Pilot bölge olarak kabul edilen Altınözü ilçesinde ne gibi işlerin plân ve programa alındığına dair sorusu ve Devlet Bakanı Cihat Bilgehan'ın yazılı cevabı (7/152)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâlet buyurulmasını arz ve teklif ederim.

Hatay Milletvekili
Reşat Mursaloğlu

1. — Hatay'ın Altınözü ilçesinin Pilot bölge olarak kabul edilip yapılacak işlerin programa alındığı malûmdur.

2. — Bugüne kadar bu ilçede Pilot bölge olmasına rağmen ilçenin kalkınmasiyle ilgili bir faaliyet görülmemiştir. Mezkûr bölgede ne gibi işlerin plân ve programa alındığının açıklanmasını.

Devlet Bakanlığı

Sayı : 1021 6 . 9 . 1966

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İLGİ : 20 . 6 . 1966 gün ve 7/152-2191/11698 sayılı yazı.

Hatay Milletvekili Reşat Mursaloğlu'nun, Başbakanlığa yönelttiği, Sayın Başbakanımız tarafından Hükümet namına cevaplandırılmakla görevlendirildiğim Pilot bölge olarak kabul edilmiş bulunan Hatay'ın Altınözü ilçesinde bugüne kadar yapılan ve yapılacak işler hakkındaki yazılı soru önergesine, Pilot bölge çalışmaları, ile, yapılan, halen yapılmakta olan ve yapılması plân ve program altına alınan işler hakkında gerekli bilgiyi havi cevabın 2 nüsha olarak sunulduğunu arz ederim.

Saygılarımla.

Devlet Bakanı
Cihat Bilgehan

Hatay - Altınözü Pilot proje alanında toplum kalkınması yönünden yapılan çalışmalar

Bilindiği üzere, toplum kalkınması çalışmalarına, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânındaki esaslar çerçevesinde, Devlet Plânlama Teşkilâtının sorumluluğunda, deneme bölgelerinde, küçük bir grup tarafından başlanmıştır.

Hatay'ın Altınözü ilçesi 1963 yılında çalışma alanında alınan ilk 6 Pilot bölgelerimizden birisidir.

Burada zikredilen çalışmaların bir kısmı, toplum kalkınması çalışmaları Köy İşleri Bakanlığına devredilinceye kadar Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından; bir kısmı da Köy İşleri Bakanlığı kurulduktan sonra oraca organize ve icra edilmiştir.

İlgili bölümde, kaynağı öteki Bakanlık ve Köy İşleri Bakanlığı kuruluşları tarafından finanse edilen ve toplum kalkınması metotları kullanılarak organize ve icra edilen faaliyetlerden de bahsedilecektir.

Toplum kalkınması çalışmaları safha safha ele alınıp yürütülen faaliyetleri ihtiva eder. Bu faaliyetler Pilot ilçenin seçimi, il personelinin yetiştirilmesi, Pilot ilçede araştırma yapılması, ilçe personelinin ve saha elemanlarının yetiştirilmesi, köy önderlerinin yetiştirilmesi, program, plânlama ve teşkilâtlandırma, uygulama ve değerlendirme safhalarıdır.

Altınözü ilçesinde, son safha olan değerlendirme safhasına kadar gelinmiş, bu bölgenin detaylı bilgileri ihtiva eden genel bir değerlendirilmesi yapılmamıştır.

Bununla beraber, Altınözü ilçesinde 1963 yaz aylarından başlıyarak, bugüne kadar, Köy İşleri Bakanlığı ve öteki Bakanlıklar kuruluşlarınca bugüne kadar yapılmış olan faaliyetleri şöylece özetlemek mümkündür.

A - Köy İşleri Bakanlığı kuruluşları tarafından yapılan faaliyetler :

I. Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü :

a) Altınözü ilçesi Pilot proje alanı olarak alındıktan sonra ilçe merkezinde bir halk eğitimi merkezi açılarak müdürü hemen tâyin edilmiştir. Toplum kalkınması eğitiminde kullanılmak üzere 11 500 Tl. lık ödenekle, 12 000 Tl. tutarında sinema makinası, projeksiyon, radyo, amplifikatör, mikrofon, teyp gibi eğitim araçları gönderilmiştir.

Ayrıca 5 halıcık, 1 dokuma kursu açılarak, bunlardan 116 öğrenci mezun olmuş, bunlardan kursu pekiyi ve iyi derece ile bitiren 87 öğrenciye 87 tezgâh dağıtılmıştır.

8 yönün de gezici demircilik ve marangozluk kursu ile 4 yönün de gezici köy kadın kursu açılarak; demirci ve marangoz kurslarından 1963 ten bu yana 110, gezici köy kadın kurslarından 44 kız öğrenci mezun edilerek köylü vatandaşlarımızın boş zamanlarının değerlendirilmesi cihetine gidilmiştir.

1966 yılında 5 adet halk dersanesi açılmış, köy okuma odalarının sayısı 24 e yükselmiştir.

b) 1963 yılı Haziran ve Temmuz aylarında, toplum kalkınması çalışmalarının çeşitli kademelerinde kullanılmak üzere, ilçenin hali hazır ekonomik, sosyal, kültürel, fiziksel ve idari yapısını yansıtan bir aratırma yapılmış ve bu araştırmanın sonuçları yayınlanmıştır.

c) Toplum kalkınması konularında idari personelde, halkda ve halk önderlerinde görüş birliği sağlamak amaciyle; 1963 Ekiminde vali il daire müdürleri, kaymakamlar, gönüllü kuruluşlar temsilcileri, Altınözü ilçe şube başkanları, öğretmenler, ebeler, sağlık memurları, köy muhtar ve imamları için eğitim seminerleri ve önder kampları düzenlenmiştir.

Bu seminerler ve kamplar için merkezden sadece teknik yardım yapılmış, bu konudaki diğer masraflar, toplum kalkınması metotlarının sonucu olarak mahallî idarece sağlanmıştır.

d) Eğitim seminerlerinde yetiştirilmiş olan ilçe personeli, 1964 yılından itibaren, ilin maddi ve teknik yardımlariyle desteklenerek; köylerde program plânlama ve teşkilâtlandırma çalışmalarına bağlanmıştır. Bu çalışmalar vesilesiyle devamlı şekilde halkın arasına girilerek idare ile halk arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine çalışılmıştır.

Proje çalışmaları başlayıncaya. kadar Devlet dairelerine aracılar kullanarak ve çekinerek giren Altınözü halkı, çalışmalar ilerledikçe, dil güçlüklerine rağmen; idare ile olan ilişkilerini köylerinde ve ilçe merkezinde geliştirmeye başlamış, ihtiyaçlarını çekinmeden ve aracı kullanmadan ilgililere aktararak çözüm yolları arama cesaret ve alışkanlığını kazanmıştır.

Altınözü halkının evveliyatını bilen ve son çalışmaların ışığı altında durumu mukayese cihetine giden her fert bu farklılığı kolayca müşahede edebilir.

e) Bilindiği üzere, toplum kalkınmasının amaçlarından birisi de, büyük yatırımlar yaparak fiziki alanda göze batan önemli değişiklikler yapmaktan ziyade, mânevi alandaki gözle görünmez önemli boşlukları doldurmaktır.

Şüphe yok ki, mânevi alandaki boşlukları doldururken maddi alanda da gelişmelere önem vermemiz gerekecektir. Bu amaçla, bugüne kadar Altınözü'nün 28 köyünde program plânlama ve teşkilâtlandırma çalışması yapılmıştır. Alınan bilgilere ve mahallinde yapılan izlemlere göre bu (28) köyden büyüklü küçüklü 116 çeşit proje ele alınmış, bu projelerin (75) i köy, ilçe ve il imkânlariyle yürürlüğe konularak, geri kalan projeler daha sonraki yıllara kaydırılmıştır.

Ele alınıp sonuçlandırılan ve devam eden projeler gerek Köy İşleri Bakanlığı kuruluşları ve gerekse öteki bakanlıklar kuruluşlarını ilgilendiren faaliyetler arasında zikredilmektedir.

f) Toplum kalkınması çalışmaları sonunda, Altınözü ilçesinde kooperatifleşme faaliyetleri de yoğunlaşmaya başlamıştır.

İlçede zeytin mahsulünü değerlendirme kooperatifinin kuruluş hazırlıkları ilerlemektedir.

Paslıkaya köyünde, buğday saplarından örülen çanta, hasır şapka, duvar süsleri gibi turistik eşyanın aracılar elinden kurtarılarak değerlendirilmesi için bir sap örmeciliği kooperatifi faaliyete geçmek üzeredir.

II. Y. S. E. Genel Müdürlüğü :

A) Yol faaliyetleri :

1964 yılında 5 Km. yol programa alınmışken, toplum kalkınması çalışmalarının başlaması üzerine halk katkısı geniş ölçüde artmış olduğundan 13 Km. Babatorun - Bohşin yolu ek programa alınmış, halk bu yolun yapılabilmesi için 75 000 Tl. arazi bağışında ve 164 000 Tl. civarında da nakdî yardımda bulunmuştur.

Bölgede yol çalışmalarına devam edilmektedir. 1965 yılına kadar 0 - 7 Km. bitirilmiş olan Babatorun - Bohşin yolunun 7 - 14 Km.

arasındaki sanat yapısı bitirilmiş, kaplaması ele alınmak üzeredir.

Bohşin - Mayadalı - Keskincik yollarının 17 - 26 Km. arasında sanat yapısı ve kaplaması, 1966 programına alınmış; ayrıca aynı yolun evvelce yapılmış olup da bozulan 13 - 18 Km. arasında yolun onarımı 1966 yılı programına dâhil edilmiştir.

Babatorun - Çetenli, Toprakhisar, Kurtmezrası köylerine ait 7 Km. iltisak yolunun tasfiye, sanat yapısı ve kaplaması 1966 programına alınmıştır. Çalışmalar devam etmektedir. Ayrıca Altınözü - Akdarı ve Yunushan köylerine ait 9 Km. yolun 0 - 6 Km. arası tesfiyesine başlanmış, 1 Km. sinin sanat yapısı bitirilmiş olup çalışmalar devam etmektedir.

b) İçme suları :

İçme suları çalışmalarında da, yolda olduğu gibi geniş ölçüde halk iş gücünü vererek su yolları açmakta, çeşmeler için, taş, kum v. s. gibi gönüllü nakdî ve aynı katkılarda bulunarak birçok projeleri gerçekleştirme yolundadır.

Mayadalı, Bonuyoğum ve Ziyaret köylerinin içme suyu projeleri 1966 programına dâhil edilmiş ve bitirilmiştir.

1964 yılında Seferli köyü ile Tokaçlı'nın Kalınsan Mahallesi içme suyu projesi tahakkuk ettirilmiştir.

1965 yılında Altınözü Merkez, Alakent, Karsu, Kamberli, Akdarı köylerine ait içme suyu programının bir kısmı da 1966 yılına devredilmiştir. Bu dört köye ait içme suyu keşif bedeli 1 090 756 Tl. sına baliğ olmaktadır. Bu çalışmalar sırasında kullanılan halkın işgücü, nakdî ve aynî yardımları bu hesabın dışında kalmaktadır.

1966 yılında, 1965 ten devredilen içme suyu programları dışında Atayurdu, Toprakhisar, Kozkalesi ve Hacıpaşa ek örnek köylerinde inşaatlar devam etmektedir. Bu köyler için ayrılan yatırım miktarı 350 488 Tl. dır.

c) Köy elektrifikasyonu :

Altınözü ilçesindeki elektrik faaliyetlerini gören ve havai hattın köylerinin içinden ve civarından geçeceğini düşüuen Kozkalesi ve Kamberli köyleri, köylerini elektriğe kavuşturmak için çaba sarf etmiye başlamış, toplum kalkınması çalışmalarında önder durumda olan Kamberli köyleri bu amaçlarını gerçekleştirmek için aralarında teşkilâtlanarak para toplamışlar, köy önderlerinin ve ilçe personelinin rehberliğinde çalışmaya başlamışlardır.

Halkın talebi üzerine kaymakamlıkça hemen Kamberli köyünün elektrik projesi hazırlanarak işleme konulmuştur.

65 000 Tl. keşif bedelli Kamberli köyü elektrik şebekesinin 10 000 Tl. sı il özel idaresince, 30 000 Tl. sı, 1 100 kg. bakır tel karşılığı olarak, Milletvekilleri için ayrılan ve Köy İşleri Bakanlığına devredilen ödenekten gönderilmiştir.

Kamberli köyü elektrik projesinin merkezin ve mahallî idarenin yardımları toplamı 40 500 Tl. olmuş, bu konudaki nakdî halk katgısı 24 500 Tl. sını bulmuştur. Halk elektrik direklerini satınalmış, kendi emek ve parası ile taşıtmış, çukurlarını açarak direklerini dikmiş ve trafosunu da getirtmiş bulunmaktadır.

III - Topraksu Genel Müdürlüğü :

İlçede toplum kalkınması çalışmaları başladıktan sonra, eğitimsel çalışmalar sırasında halk ve halk önderleri toprak ıslahı, toprak muhafazası ve Topraksu kredilerinden yararlanmaları konusunda aydınlatılmış olduklarından Köy İşleri Bakanlığı Topraksu Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapılmış, bu işbirliği sonunda Altınözü ilçesinin toprak etütleri yaptırılmış, Genel Müdürlükçe merkez ilçede açılan Topraksu Çiftçi Eğitim Kampında 55 köy genci eğitime tabi tutulmuş, aynı yıl içinde 378 000 Tl. lık toprak muhafaza çalışmaları sonuçlandırılmıştır. İşin önemli olan tarafı, toprak muhafaza çalışmalarına katılan köy önderleri ve genç çiftçiler öğrendiklerini kendi tarla ve bahçelerinde uygulamaya başlamışlardır.

Genel Müdürlüğün kredi kaynaklarından yararlanmak istiyen (7) köyden (7) vatandaşa 560 411 Tl. lık proje hazırlanmış, bu projenin tahakkuku için aynı vatandaşlara 265 825,72 liralık kredi ödenmiştir. Proje karşılığı ile, kredi bedeli arasındaki 194 585,49 lira projenin tahakkuku sırasındaki halk katkısını ifade etmektedir.

IV - Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü :

Altınözü ilçesinin envanteri çıkarılmış, ay-

rıca bu ilçenin Seferli yönünde kendi evini yapana yardım metodunun uygulanması için bir önaraştırma yapılmıştır.

B) Diğer Bakanlıkların mahallî ve merkez kuruluşlariyle yapılan işbirliği sonucu ve devam edilen çalışmalar :

1. Bayındırlık Bakanlığı :

Altınözü ilçesinde toplum kalkınması çalışmalarına başlandığı zaman Altınözü ile Hatay arasında bulunan 18 km. lik yol çok bozuktu. Her mevsimde geçit vermekle beraber, arabalar çok sarsılıyor ve sık sık arıza yapıyordu. İlçede toplum kalkınması çalışması başladıktan sonra, halkın ve ilçe idaresinin devamlı ve ısrarlı istekleri üzerine, Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Bölge Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak 1964 yılında asfaltlanmıştır.

2. İller Bankası :

İlçe merkezine ait elektrifikasyon çalışmaları, yine ilçede toplum kalkınması çalışmalarına başladıktan sonra, İller Bankası ile yapılan işbirliği sonunda inşaata öncelik verilerek, ilçenin elektrik tesisatı tamamlatılmıştır. İlçenin biran önce elektriğe kavuşturulması için gerekli kuruluşlarca çalışmalara devam edilmektedir.

3. Tarım Bakanlığı :

Bilindiği üzere Altınözü'nün temel gelir kaynağı tarıma ve tarım ürünlerinin çeşitli kollarına dayanmaktadır.

Tarım Bakanlığının Altınözü ilçesinde, bu konuda sarf ettiği çabalar önemli bir yer işgal etmektedir.

Burada toplum kalkınması çalışmalarına başlandıktan ve halk bu konuda ihtiyaçlandırıldıktan sonra, hizmetler köye daha sistemli olarak inmeye başlamış; budama ve zeytin toplama kurslarının ve demanstrasyonların sayı ve hacmı genişlemiştir. Suni gübre kullanılması 1963 yılında 5 ton civarında iken, bugün bu miktar 250 tona yükselmiştir. Zirai mücadele halka intikal ettirilme yolundadır. Halk Zirai Mücadele âletlerine sahibolmuştur. Bölgedeki selektör bina ve makinaları ile sıvat ve banyolukların sayıları geniş ölçüde artırılmıştır. Bir değerlendirme yapılmamış olmakla beraber Tarım Bakanlığının bu konuda harcadığı para ile halk katgılarının önemli yer tuttuğunu ifade etmek gerekir.

4. Millî Eğitim Bakanlığı :

1964 yılında 7 köyde okul inşaatına başlanmış, aynı yıl da Hatay'ın bütün ilçe ve köylerinde köy okulları ihale ile yapılırken, Altınözü ilçesinde inşaatlarda emanet usulü uygulanmıştır. Toplum Kalkınması metodunun kullanılması sebebiyle halk okulları için köylerinin en güzel mevkiini ayırmış, taşını, kumunu getirerek ve okulun temellerini kazarak gönüllü katkılarda bulunmuştur.

Emanet usulü ile inşaatına başlanan 55 000 Tl. keşif bedelli okullar 35 000 Tl. sına, 115 000 Tl. keşif bedelli okullar da toplum kalkınması metodunun desteği ile 60 000 Tl. çıkarılarak öğretime açılmışlardır.

5. İmar ve İskân Bakanlığı :

Pilot proje çalışmalarına bağlamadan evvel ele alınan ve bir türlü başlanamıyan Altınözü İlçesi Hacıpaşa köyüne ait 110 hanelik örnek köyün inşaatla ilgili önhazırlıkları bitirilmek üzeredir. Bu konuda halkla ve İmar ve İskân Bakanlığı Âfetler Dairesi ile yapılan işbirliğinde yine toplum kalkınması metotlarından yararlanılmış, halkın bu konuda rızası ve desteği sağlanarak proje uygulama seviyesine getirilmiştir.

6. İl Özel İdaresi :

1964 yılından beri Hatay İl Özel İdaresi tarafından sadece Altınözü ilçesinde, toplum kalkınması faaliyetlerinde kullanılmak üzere her yıl 25 - 30 bin Tl. civarında teşvik fonları ayrılmaktadır.

1964 yılında ayrılan 30 000 Tl. teşvik fonu desteği ile, tutarı 75 - 80 bin Tl. sına varan ve çeşitli köyleri kapsayan helâ köprü, motel inşaatı, köy elektrifikasyonu, köy içi yolları, kanalizasyon, okul ve mezarlık ihata duvarları inşaatları ikmal edilmiştir.

C) Sonuç :

Plânda, toplum kalkınması çalışmalarının yapılacağı ünite ilçe olarak gösterilmiştir. Toplum kalkınması çalışmalarına, Türkiye'nin bütün il, ilçe ve köylerinde birden başlanmamış; coğrafi bölgeler dikkate alınarak, kılavuz bölgeler şeklinde ve 15 yıllık bir plân görüngesi içinde bütün yurda yayılabileceği hesaplanmıştır.

Sınırlı imkânlara sahip bir ülke olmamız hasebiyle, bu çalışmalara yurt yüzeyinde nasıl bir anda başlıyamıyorsak, bir ilçe içinde de bir anda başlıyamamaktayız. Toplum Kalkınması çalış-

malarına, il içinde ortamı toplum kalkınması çalışmalarına müsaidolan ilçelerden; ilçe içinde de müsait ortam olan köylerden işe başlanmaktadır. İşte bu sebeple, bu çalışmalar, Altınözü ilçesinin bütün köylerine sirayet ettirilememiş ve yukarıda adı geçen köylere kadar yayılabilmiştir. Yıllar ilerledikçe ve ortamlar hazırlandıkça çalışmalar ilçenin öteki köylerini de kapsıyacaktır.

Bilindiği üzere toplum kalkınması halkla Devletin gücünün gönüllülük esasına dayanarak birleştirilmesi ve bu birleşme neticesinde, mahallî toplulukların ekonomik, sosyal ve kültürel yönden kalkınmalarını hedef tutar. Kütleleri eğiterek birlikte düşünme, plânlama ve birlikte çalışma alışkanlığını kazandırır. Toplum yapısında, düşünce ve diğer sistemlerinde kalkınmayı kolaylaştıracak değişiklikleri sağlıyarak toplulukların kendilerine güvenlerini artırır, karşılıklı yardımlaşma kabiliyetlerini geliştirerek her şeyi Devletten bekleme alışkanlığını yokeder. Toplumsal enerjiyi yaratıcı ve yapıcı bir şekilde harekete getirerek değerlendirir.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Altınözü'nde bugüne kadar yapılan toplum kalkınması çalışmaları, birçok güçlüklere ve imkânsızlıklara rağmen, kısa zamanda amaçlarına küçümsenmiyecek ölçüde yaklaşmış bulunmaktadır.

Bu konuda daha açık bilgiler vermek amaciyle bâzı Altınözü köylerinde, halk tarafından yapılan ve yapılmasına karar verilen örnek projeler de vermek mümkündür.

Şöyle ki:

Altınözü'nde pilot bölge olalıdan bu yana

yapılan (tamamlanan) işler

1. Kanberli köyü köy içi kanalizasyonu yardım görülmeksizin köylülerce yapıldı.

2. Köy mezarlığına zeytin ağaçları dikildi. (Kanberli)

3. Kanberli köyüne umumi helâ yapıldı. (keşif bedeli 5 741,65 lira Devlet yardımı 2 000 Tl.)

4. Kanberli köyü sokakları taşla döşendi.

5. Kanberli köyüne ikibuçuk kilometreden su getirildi. (Devlet boru, çimento, kum yardımı yaptı.)

6. Kanberli köyünün yolu yapıldı ve ağaçlandırıldı.

7. Babatorun köyünün sokakları taşlarla döşendi.

8. Babatorun köyüne umumi helâ yapıldı. (Keşif tutarı 4 297,14 lira Devletin katılışı 1 500 Tl.)

9. Babatorun köyü Camisi yeniden yapıldı.

10. Babatorun köyü köprüsü yapıldı. (Altıbuçuk metre)

11. Paslıkaya köyünün sokakları taşla döşendi.

12. Paslıkaya köyü köy içi (kanalizasyon) yapıldı. (Keşif tutarı 7 792,65 Devlet yardımı 2 000 Tl.)

13. Paslıkaya köyüne çamaşırhane yapıldı. (Devlet yardımı 2 000 Tl.)

14. Paslıkaya köyüne ikinci bir içme suyu getirildi.

15. Paslıkaya köy halkı mezarlık etrafını duvarla çevirdi. (Çimento duvar)

16. Paslıkaya köyü sap örücülüğünün inkişafı için örücüler arasının kooperatifin kuruluşu ve çeşitli kurs faaliyetlerine katıldı.

17. Kazancık köyü okul köprüsünün yapısı (Keşif tutarı 2 461,18 Tl. Devletin yardımı 2 000 Tl.)

18. Kazancık - Paslıkaya arası köprüsünün yapımı (Keşif bedeli 12 274,14 Tl. Devlet yardımı 5 000 Tl.)

19. Kazancık - Paslıkaya yolu halk tarafından açıldı.

20. Yiğityolu köyü köye gelir getiren üç bina yapılarak kiraya verilmiştir. (Keşif bedeli 15 000 Tl. Devlet yardımı 3 000 Tl.)

21. Yiğityolu köyü halkı tarafından köy içi volları taşla döşenmiştir. Yiğityolu halkı kendi güçleri ile bir dokuma odası yapmıştır.

22. Yiğityolu köy halkı Devlet katılışı ile okullarına ilâve yapmışlardır.

23. Emek köyü halkı köy evlerini Altınözü asfaltı üzerine kurmakta olup elli hane inşa edilmiştir.

24. Kozkalesi köy halkı köyü iki kilometre mesafede bulunan tarihî kalenin yolunu tamamen yapmış olup kalenin restoresi için çalışmaktadır.

25. Kozkalesi köy halkı köy içi yollarını tamamen taşla döşemişlerdir.

26. Kozkalesi köy halkı içme sularını getirmişlerdir.

27. Yolağzı köyü halkı kendi yollarını kendileri yapmıştır.

28. Yolağzı köy yoluna ait köprünün yapılışı (2 80 m. 16 139,84 Tl. keşif bedeli, Devlet yardımı 5 000 Tl.)

29. Karsu köyü halkı 3 kilometrelik yollarını kendileri yapmıştır.

30. Karsu köyü halkı camilerini yapmışlardır. (9 000 Tl. Devlet yardımı)

31. Y. S. E. Genel Müdürlüğü VI ncı Bölge Kontrol Âmirliğince Karsu köyünün içme suyu projesi 1965 te yapılarak, 1966 programına dâhil edilmiştir.

32. Oymaklı köy halkı köy yollarını taşla döşemişlerdir.

33. Oymaklı köyü halkı okullarının bahçe etrafını telle çevirmişler ve bahçeyi ağaçlandırmışlardır.

34. Oymaklı köy halkı okullarına 2 000 metreden su getirmişlerdir.

35. Oymaklı köyü halkı köylerine gelir getiren bir bina yapmışlardır.

36. Oymaklı köyü halkı köy içi yollarını taşla döşemişlerdir.

37. Yunus köy halkı 8 kilometrelik köy yolunun açılmasına başlanmıştır.

38. Yunushanı köy halkı köy sokaklarını taşla döşemişlerdir.

39. Yunushanı köy halkı kendi emekleri ile pazar yeri yapmışlardır.

40. Yunushanı köy halkı bir kesimeyi yapmışlardır. (Keşif bedeli 6 000 Tl. Devlet yardımı 2 000 Tl.)

41. Yunushanı köy halkı köye umumi helâ yapmışlardır.

42. Yunushanı - Akdarı ara köprüsünün onarımı yapıldı. (Keşif bedeli 8 200 Tl. Devlet yardımı 6 000 Tl.)

43. Seferli köy halkı 3 kilometrelik yollarını asfalta bağlamışlardır.

44. Seferli köy halkı köy içi yollarını döşemişler ve kanal yapmışlardır.

45. Seferli köy halkı 1964 yılında içme suyu inşaatını tamamlamışlardır.

46. Yanıkpınar köy halkı köy iç sokaklarını taşla döşemişlerdir.

47. Yanıkpınar köy halkı umumi helâ yapmışlardır.

48. Yanıkpınar köy halkı köyde bir banyoluk yapmışlardır.

49. Yanıkpınar köy halkı çamaşırhane yapmışlardır.

50. Yanıkpınar köy halkı su çeşmeleri yapmışlardır.

51. Akdarı köyü köprü onarımı yapılmıştır. (Keşif bedeli 8 000 Tl. Devlet yardımı 3 000 Tl.)

52. Bonşin Hacıpaşa yolu yapılmıştır. (7 kilometre)

53. Mayadalı Keskincik yolu yapılmıştır. (26 kilometre, 17 kilometresi kaplama)

54. Atayurdu köyünün içme suyu getirilmesi için projeler yapılmıştır.

55. Hacıpaşa köyünün içme suyu getirilmesi için projeler yapılmıştır.

56. Tokaçlı köyüne bağlı Kalınsal mahallesine içme suyu getirilmiştir.

57. Altınözü ilçesinin içme suyu projesi yapılmıştır.

58. Dokuzköye içme suyu etüdü yapılmıştır.

59. Erbaşı köyü içme suyu etüdü yapılmıştır.

60. Mayadalı, Ziyaret, Boynuyoğun ve Yaraeli köylerinin içme suyu projeleri yapılmıştır.

61. Altınözü ilçesine 400 000 Tl. keşif bedelli bir Ortaokul binası yaptırılarak 1965 - 1966 ders yılında öğretime açılmıştır.

62. Okulu bulunmıyan 11 köye ilkokul binası yapılarak öğretime açılmıştır.

63. Köy İşleri Bakanlığı Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü bu ilçeye ayrı bir önem vermiştir. Hiçbir ilçede Halk Eğitimi Merkez Müdürlüğü bulunmadığı halde bu ilçeye açmıştır. Bunun sonucu olarak bu ilçenin 30 köyü okuma odası veya okuma köşesine kavuşmuştur. Diğer ilçelerde çok az veya hiçolmamasına karşılık bu ilçede 6 tane gezici kurs çalışmıştır.

64. Altınözü köylerinin 17 sinde Halk derslhanesi açılarak okuma - yazma bilmiyen vatandaşların okuma - yazma öğrenmeleri sağlanmıştır.

65. Altınözü köylerinin zirai ve okonomik potansiyelini ölçebilmek için köylerin envarter etütleri yapılarak tamamlanmıştır.

66. Toprak su başmühendisi tarafından çiftçilere 306 069,91 lira tutarında kredi projesi yapılmış, 300 000 Tl. sarfı ile de toprak muhafaza tedbirleri alınarak zeytin ve bağ plântasyonu yapılmıştır.

67. Altınözü pilot bölge olduktan sonra zirai kredi ve pilâsman durumunda önemli artışlar ol-

muştur.

a) 1963 yılında umumi ikraz 2 124 747 lira iken, sırasiyle 1964 te 2 491 492 liraya, 1965 te 3 742 734 liraya, 1966 da 4 793 706 liraya yükselmiştir.

b) Altınözü ilçesi pilot bölge olduktan sonra, T. C. Ziraat Bankası plâsman durumunda da önemli yükselmeler olmuştur. Buna göre 1963 yılında plâsman miktarı 2 361 858 lira iken, 1964 te 2 956 430 liraya, 1965 te 3 989 000 liraya ve 1966 da da 5 315 000 liraya yükselmiştir.

68. Altınözü pilot bölge olduğundan beri zirai alanda da büyük gelişmeler olmuştur.

a) Bölgede yeniden zeytin tesisine başlanmış, 1963 te 12 köye 7 076 aded zeytin dikilmiş, bu miktar 1964 te 24 köye sirayet ederek, dikilen zeytin adedi sayısı 35 000 e, 1965 te ise 28 köye sirayet ederek bu sayı 36 000 e yükselmiştir.

b) Bölgede yeniden bağ tesisine de başlanmış, 1963 te 4 köye 3 000 aded, 1964 te 5 köye 4 100 aded, 1965 te 6 köye 8 000 aded çubuk dikilmiştir.

c) İlçede mevcudolan menengiç ağaçlarının antep fıstığına aşılanmasına başlanmış, 1963 te 2 köyde 100, 1964 te 3 köyde 800, 1965 te 4 köyde 1 500, 1966 da ise 10 köyde 1 500 aded menegiç ağacı aşılanmıştır.

d) 1963 te 15 köy 132 ton, 1964 te yine 15 köy 170 ton, 1965 te 20 köy 240 ton, 1966 da ise 26 köy 240 ton tohumunu temizliyerek ve ilâçlıyarak tarlasına serpmiştir.

69. 1965 yılında Kanberli - Elek - Fatikli - Yolağzı köyleri ve Yenişehir mahallesinde halıcılık kursu açılmıştır.

70. 1965 yılında Seferli köyünde bir dokumacılık kursu açılmıştır.

71. 1966 yılında (22 Nisan - 12 Mayıs arası) Paslıkaya köyünde bir sap örücülüğü kursu açılmıştır. Kursu iki Alman bir Türk yönetmişlerdir. Kurs sonunda aynı köyde 18 üyeli küçük el sanatlarını geliştirme kooperatifi kurulmuştur.

Pilot ilçe olan Altınözü'nde şu anda yapılmakta olan işler

1. 64 460,60 lira keşif bedeli Kanberli köyü elektrik tesisinin yapımına devam edilmektedir. Bu iş için özel idare 10 500, Köy İşleri Bakanlığı 30 000 Tl. yardımda bulunmuştur.

2. Babatorun köyü meydanına Atatürk büstü dikilmesi işi köylüler tarafından ele alınmıştır. Bu işin keşif bedeli 9 841,97 liradır. Devlet 2 000 lirayla yardımda bulunmuştur.

3. Kazancık köyüne köylüler tarafından minaresiyle birlikte bir cami yapılmaktadır. Caminin bodrum katında genişçe bir oda okuma odası yapılmaktadır.

4. Altınözü - Akdarı - Yunushan köy yolu inşaatı devam etmektedir. Köylüler akar yakıt yardımında bulunmakta ve kaba işçiliği yapmaktadırlar. (Yol 9 Km. dir, 6 kilometresi üzerinde çalışılmaktadır.)

5. Altınözü - Babatorun, Bağlantı - Çetenli - Toprakhisar yolu inşaatı devam etmektedir. Köylüler tarafından akar kayıt karşılanmakta ve kaba işçiliği yapılmaktadır. (Yol 7 kilometredir. Tamamı üzerinde çalışmaktadır.)

6. Hacıpaşa köyü içme suyu inşaatı devam etmektedir.

7. Atayurdu köyü içme suyu inşaatı devam etmektedir.

8. Bir zeytin yağı prese fabrikasının inşaatı devam etmektedir. Fabrika özel sektör tarafından yapılmaktadır. Önümüzdeki zeytin mevsimine açılacaktır.

Altınözü pilot bölgesinde yapılmak için plân ve programa alınan işlerle yapılması düşünülen işler

1. Behşin - Hacıpaşa yolu 1966 programına alınmış olup bu yıl yapımına başlanacaktır.

2. Behşin - Yolağzı - Maydalı - Keskincik köyleri yolları 1966 programında yer almıştır. Bu yıl yapımına başlanacaktır.

3. Özel sektör tarafından bir zeytin yağı prese fabrikasının yapılması düşünülmektedir. İnşaatına pek yakında başlanacaktır.

4. Alakent ve Sirikavak köylerinin yolları 1966 yılında köy yolu yapımı etüt programına alınmıştır.

5. Kanberli köylüleri köylerine bir dokuma odası, köy camisinin, sinamasının yapımı ve köye telefon alınması işlerini ele almışlar, gerçekleşmesi için çalışmaktadırlar.

6. Babatorun köyü halkı köy arazisinin ağaçlandırılması için hazırlık çalışmalarına başlamışlardır.

7. Paslıkaya köyü halkı köylerine elli tonluk sudeposu yapımı ve telefon alınması işini yapabilmek için çalışmalar yapmaktadırlar.

8. Yiğityolu köyü halkı köylerinin hudut köyü olmasını ve giriş çıkış kapısı olacağı da dü-

şünülerek otel, motel yapmak ve köye elektrik almak için imkânlar araştırmaktadırlar.

9. Konkalesi köylüleri köylerine elektrik almak ve bir umumi helâ yapmak için hızla çalışmaktadırlar.

10. Yolağzı köylüleri köy içi yolunun döşenmesi ve kanalizasyon için çalışmaktadırlar.

4. — Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci'nin, 1964 ve 1965 yılları icra programlarına göre öngörülen yatırımlarla gerçekleştirilmiş olan yatırımların miktarına dair sorusu ve Başbakan Süleyman Demirel'in yazılı cevabı (7/194)

25 . 7 . 1966

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı rica ederim.

Saygılarımla.

Tarık Ziya Ekinci
Diyarbakır Milletvekili

1. Genel ve Katma Bütçe, döner sermaye ve İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından Türkiye çapında olmak üzere;

a) 1964 ve 1965 icra programlarına göre, öngörülen yatırımların yıllık toplam miktarı ne kadardır?

b) Aynı yıllarda Türkiye çapında öngörülen yatırımlardan gerçekleştirilen yatırımların yıllık toplam miktarı ne kadardır ve bu yıllarda yatırımların gerçekleşme oranı nedir?

2. Genel ve Katma Bütçe, döner sermaye ve İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından (Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Kars, Malatya, Mardin, Muş, Siirt, Tunceli, Urfa, Van) illerinin her birinde ayrı ayrı olmak üzere;

a) 1964 ve 1965 icra programlarına göre, öngörülen yıllık yatırımların toplam miktarı ne kadardır?

b) Aynı yıllarda bu illerin her biri için gerçekleştirilen yıllık yatırım miktarı ne kadardır ve bu yıllarda yatırımların gerçekleşme oranı nedir?

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi 8 . 9 . 1966
Sayı : 77 - 58/5283

Konu : Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci'nin önergesi.

Millet Meclisi Başkanlığına

Kanunlar Müdürlüğü :

İlgi : 28.7.1966 tarihli ve 7/194/2599/13761 sayılı yazınız.

1964 ve 1965 yılları İcra programlarına göre öngörülen yatırımlarla gerçekleştirilmiş olan yatırımların miktarına dair Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci tarafından Başbakanlığa yöneltilen yazılı soru önergesi cevabı ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

1964 ve 1965 yılları icra programlarına göre öngörülen yatırımlarla gerçekleştirilmiş olan yatırımların miktarına dair Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci tarafından Başbakanlığa yöneltilen yazılı soru önergesine ait cevaptır.

Soru : I

Genel ve katma bütçe, döner sermaye ve İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından Türkiye çapında olmak üzere :

a) 1964 ve 1965 icra programlarına göre, öngörülen yatırımların yıllık toplam miktarı ne kadardır?

b) Aynı yıllarda Türkiye çapında öngörülen yatırımlardan gerçekleştirilen yatırımların yıllık toplam miktarı ne kadardır ve bu yıllarda yatırımların gerçekleşme oranı nedir?

Cevap : I

a) 1964 yılı programına göre kamu sektörünün yıllık yatırım toplamı, nakdî 6 milyar 3 milyon 473 bin lira veya fiziki 6 milyar 401 milyon 751 bin liradır.

1965 yılı programında ise nakdî ve fiziki yatırımlar sırasiyle 6 milyar 676 milyon 885 bin lira ve 7 milyar 1 milyon 885 bin lira olarak tesbit edilmiştir.

b) 1964 yılında gerçekleştirilebilinen toplam yatırım miktarı nakdî 4 milyar 785 milyon 918 bin Tl. fiziki 4 milyar 966 milyon 218 bin Tl. dır. Gerçekleşme oranları ise sırasiyle % 79,7 ve % 77,6'dır.

1965 yılı programı yatırımlarının gerçekleşme durumu ise 5 milyar 349 milyon 803 bin Tl. nakdî, ve 5 milyar 609 milyon 900 bin Tl. fiziki yatırım şeklindedir. Gerçekleşme oranları her iki yatırım şeklinde de % 80,1 olarak ortaya çıkmıştır.

Yatırımların, daireler ve sektörlerarası dağılımını ve gerçekleşme durumlarını, ayrıntılı olarak gösteren tablolar ilişikte sunulmuştur.

Soru : II

Genel ve katma bütçe, döner sermaye ve İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından (Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Kars, Muş, Malatya, Mardin, Siirt, Tunceli, Urfa, Van) illerinin her birinde ayrı ayrı olmak üzere :

a) 1964 ve 1965 icra programlarına göre, öngörülen yıllık yatırımların toplam miktarı ne kadardır?

b) Aynı yıllarda bu illerin her biri için gerçekleştirilen yıllık yatırım miktarı ne kadardır ve bu yıllarda yatırımların gerçekleşme oranı nedir?

Cevap II :

a) 1964 ve 1965 yıllarında soruda yer alan illerde yapılması öngörülen toplam yatırımlar ilişikteki cetvelde gösterilmiştir.

Her ilin parantezli rakamları iki veya daha fazla ilde yapılması öngörülen fakat, il payına düşen kesin miktarı tesbit edilemiyen toplam yatırımları göstermektedir.

b) Birinci Beş yıllık Kalkınma Plânında öngörülen iktisadi ve sosyal hedeflerle bu hedeflere ulaşmayı sağlıyacak yatırım miktarları, yıllık programlarda, makro ekonomik denge göz önünde tutularak sektörler itibariyle düzenlenmiş bulunmaktadır. Diğer bir deyimle, yıllık programlarda, yatırımların, il ve ilçelere göre dağılımı değil sektörlerarası dağılımı tesbit edilmektedir.

Devlet Plânlama Teşkilâtınca, 91 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan «uygulamanın izlenmesi» programlarda öngörülmüş olan bu düzene uymakta ve sektörler itibariyle makro ekonomik seviyede yapılmaktadır.

Gerçekten, bugün demokratik ülkelerdeki plânlama teşkilâtlarının uygulamayı takip bakımından izledikleri prosedür bu şekilde olup; tek tek bir il veya ilçedeki yatırımların gerçekleşme durumu ele alınmamakta, ancak bütün ülke çapında gerçekleşmiş olan global yatırım miktarları ve yatırım hedeflerine ulaşma ulaşılmama durumu ile ilgilenilmektedir.

Ancak, teşkilâtımız bu konuda ileri bir adım olarak; 5 milyon TL. üstünde olan üretgen yatırımları ayrıntılı olarak izlemektedir. 1965 yılında 5 milyon liranın üstünde olan proje adedi 468, teşkilâtımızca münferidolarak izlenen üretgen proje sayısı ise 237 dir. Esasen dar kadrolu fakat ağır görevlerle yüklü bulunan Devlet Plânlama Teşkilâtının, her yıl onbinleri bulan projeleri mahal itibariyle tek tek takibedecek bir çalışma yapmasına imkân bulunmamaktadır.

Teşkilâtımızın 5 milyondan büyük üretgen yatırım projelerini tek tek izlemesindeki asıl gaye, bir yandan ekonominin bütününe tesir edebilecek çaptaki yatırımların öngörülen zamanlarda gerçekleşip gerçekleşmiyeceğini tesbit, diğer yandan ise büyük yatırım projelerinin uygulanmasında meydana çıkan aksaklıkları (Özellikle dış ve iç finansman aksaklıkları, proje hazırlıklarında ve ihale usullerindeki gecikmeler v.b. gibi) bularak, gerekli önleyici tedbirlerin alınmasında Hükümete yardımcı olacaktır.

Bu bakımdan, 1964 ve 1965 yıllarında, illerde yapılmış olan yatırımların gerçekleşme durumu ve oranı hakkında bir bilgi vermek mümkün olamamıştır.

İller	1964 yılı Yatırım toplamı (1)	1965 yılı Yatırım toplamı (2)
Adıyaman	13 219	34 255
	(7 500)	(45 301)
Ağrı	9 104	12 740
	(400)	(1 560)
Bingöl	8 562	11 683
	(6 000)	(30 346)
Bitlis	24 279	5 802
	(114 113)	(106 897)
Diyarbakır	74 416	85 338
	(154 453)	(104 925)

İller	1964 yılı Yatırım toplamı (1)	1965 yılı Yatırım toplamı (2)
Elâzığ	137 817	202 397
	(17 566)	(28 554)
Erzincan	34 402	30 508
	(58 186)	(1 580)
Erzurum	49 018	56 593
	(65 901)	(20 373)
Hakkâri	3 802	11 554
	(1 400)	(1 850)
Kars	65 498	44 423
	(2 342)	(4 255)
Malatya	46 455	54 720
	(69 673)	(48 785)
Mardin	33 208	37 289
	(136 810)	(105 210)
Muş	25 574	18 540
	(27 559)	(11 263)
Siirt	32 194	51 517
	(207 705)	(234 950)
Tunceli	12 404	11 923
	(8 509)	(27 656)
Urfa	22 519	49 312
	(67 840)	—
Van	33 314	77 380
	(1 500)	(2 219)

Tablo 1 : 1965 yılı Kamu sektörü yatırımlarının gerçekleşme durumu a)

	1965 programı		Uygulama		Gerçekleşme oranı %		1964 yılı programının gerçekleşme oranı %	
	İç	İç+Dış	İç	İç+Dış	İç	İç+Dış	İç	İç+Dış
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6	(7)	(8)
Genel Bütçeli Daireler b)	1 640 832	1 640 832	1 465 405	1 465 405	89,3	89,3	86,0	86,0
Katma Bütçeli Daireler	2 159 840	2 159 840	1 731 123	1 790 385	80,2	82,9	84,4	84,4
Döner Srmayeli İdareler	267 980	267 980	220 658	220 658	82,3	82,3	86,3	86,3
İktisadi Devlet Teşekkülleri	2 608 233	2 933 233	1 932 617	2 133 452	74,1	72,7	70,6	66,9
Toplam	6 676 885	7 001 885	5 349 803	5 609 900	80,1	80,1	79,7	77,6

a) 1965 yılı programını yürürlüğe koyan 6/3788 sayılı Kararın 3 ncü ve 6 ncı madde (c) fıkrası 3 ncü bendine göre ve program dışı işler için yapılan harcamalar dâhildir.

b) 1. Millet Meclisi ve İstanbul Teknik Üniversitesinden uygulama raporları alınmadığından 1 533 000+ 18 820 000 = 20 353 000 liralık yatırım ödeneği genel ve katma bütçeler toplamına ve gerçekleşme oranına dâhil edilmiştir.

2. Elektrik İşleri Etüt İdaresiyle Maden Teknik ve Arama Enstitüsünün öz kaynak harcamaları söz konusu yatırımcı dairelerce genel bütçe harcamalarından tefrik edilerek bildirilemediğinden program toplamı 4 750 000 + 12 000 000 + 16 750 000 lira genel bütçeye (Sanayi Bakanlığı), Sanayi Bakanlığı Bütçesine köy elektrifikasyonu için konulan 16 000 000 lira Etibank programına aktarılmış ve Millî Savunma Bakanlığının 194 296 000 liralık enfrastrüktür harcamaları program toplamı ve uygulama rakam ve oranlarına dâhil edilmemiştir.

Tablo 2 : 1965 yılı programı kamu yatırımlarının sektörler itibariyle gerçekleşme durumu : (1)

	1965 programı		1965 uygulaması		Gerçekleşme oranı %		1964 yılı programının gerçekleşme oranı %	
	İç	İç + Dış	İç	İç + Dış	İç	İç + Dış	İç	İç+Dış
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Tarım	1 467 536	1 467 536	1 198 772	1 243 914	81.7	84.9	84.9	84.9
Madencilik	571 891	598 944	540 588	561 322	84.5	93.7	71.4	66.9
İmalât	1 085 801	1 163 801	594 966	629 844	54.8	54.1	55.5	60.3
Enerji	720 140	858 587	577 331	653 024	80.2	76.1	92.0	75.6
Ulaştırma	1 252 006	1 333 506	1 045 358	1 125 763	83.5	84.4	78.9	74.5
Turizm	142 858	142 858	97 988	97 988	68.6	68.6	78.0	78.0
Konut	133 155	133 155	103 432	103 432	76.4	76.4	63.2	64.8
Sağlık	238 757	238 757	205 145	205 145	85.9	85.9	86.7	86.7
Eğitim	734 681	734 681	688 763	688 763	93.7	93.7	95.3	95.3
Diğer hizmetler	330 060	330 060	297 460	300 705	90.1	91.1	98.5	99.8
Toplam	6 676 885	7 001 885	5 349 803	5 609 900	80.1	80.1	79.7	77.6

(1) Tablo 1 deki notlar bu tablonun incelenmesinde de ayrıca göz önünde tutulmalıdır.

Tablo : 1 Kamu sektörü yatırımlarının gerçekleşme durumu. (Bin Tl.)

	1964 programı		Uygulama		Gerçekleşme oranı %		1963 yılı programının aynı dönemdeki gerçekleşme oranı %
	Nakdî (1)	Fizikî (2)	Nakdî (3)	Fizikî (4)	Nakdî (5)	Fizikî (6)	Fizikî (7)
Genel bütçeli daireler	1 704 374	1 704 374	1 466 296	1 466 296	86,0	86,0	87,2
Katma bütçeli daireler	1 751 809	1 751 809	1 478 776	1 478 776	84,4	84,4	101,7
Döner sermayeli idareler	250 219	250 219	215 983	215 983	86,3	86,3	91,1
İktisadi Devlet Teşekkülleri	2 297 071	2 695 349	1 624 863	1 805 163	70,7	67,0	87,2
Toplam	6 003 473	6 401 751	4 785 918	4 966 218	79,7	77,6	91,1

Not: 1) Elektrik İşleri Etüt İdaresi ile Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün öz kaynak harcamaları Genel Bütçe harcamalarından tefrik edilemediğinden program toplamı (5 000 000 enerji + 9 014 000 madencilik) Genel Bütçeye aktarılmıştır.

2) İşbu cetvel uygulama raporu alınabilen yatırım dairelere göre düzenlenmiştir.

Tablo 2 : 1964 programının genel gerçekleşme durumu (Bin Tl.)

Sektörler	1964 programı		1964 Uygulaması		Gerçekleşme oranı %		1964 yılı programının aynı dönemdeki gerçekleşme oranı %
	Nakdî (1)	Fizikî (2)	Nakdî (3)	Fizikî (4)	Nakdî (5)	Fizikî (6)	Fizikî (7)
Tarım	1 176 195	1 176 195	998 165	998 325	84.9	84.9	90.1
Madencilik	465 139	508 424	331 927	340 091	71.4	66.9	87.6
İmalât	1 008 641	1 071 351	559 721	646 389	55.5	60.3	87.0
Enerji	541 257	753 559	498 172	569 347	92.0	75.6	91.3
Ulaştırma	1 199 498	1 279 479	946 216	953 348	78.9	74.5	95.2
Turizm	121 029	121 029	94 345	94 345	78.0	78.0	97.6
Konut	179 256	179 156	113 308	116 108	63.2	64.8	79.5
Sağlık	198 686	198 686	172 283	172 283	86.7	86.7	76.2
Eğitim	793 670	793 670	756 525	756 525	95.3	95.3	86.4
Diğer hizmetler	320 102	320 102	315 256	319 457	98.5	99.8	100.0
Toplam	6 003 473	6 401 751	4 785 918	4 966 218	79.7	77.6	91.1

5. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in; Erzurum'un Hınıs ilçesinde zelzeleden hasar gören vatandaşlardan, ne kadarının dış memleketlere işçi olarak gitmek istediklerine ve ne kadarının gönderilmiş olduklarına dair sorusu ve Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in yazılı cevabı (7/200)

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Çalışma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi arz ve rica ederim. 27 . 7 . 1966

Erzurum Milletvekili
Nihat Diler

Hükümetin almış olduğu isabetli prensip kararına göre; Tabiî Âfetlere mâruz kalan vilâyet, kasaba ve köylerin halkından dış memleketlere işçi olarak gitmek istiyenlere öncelik ve ivedilik hakkı tanınmıştır.

6. 7 . 3 . 1966 gecesi Hınıs'da vâkı zelzele dolayısiyle 2 000 miktarında orta ve ağır hasara mâruz kalmış bu durumları resmen tevsik edilmiş vatandaşlardan dış memleketlere işçi olarak gitmek istiyenlerin Bakanlığımıza vâkı müracaatlarına göre miktarı nedir? Bu miktardan ne kadarı dış memleketlere gönderilmiştir. Bu güne kadar gönderilmeme hali bir ihmal midir, yoksa prensip kararının tatbikatında bir değişiklik mi olmuştur? Prensip kararında bir değişiklik olmadığına göre, tasarruflarda bir eşitsizlik olmıyacak mıdır Büyük bir sıkıntı içinde bulunan bu mıntıka halkının kendi evlerini süratle yaptırıp, gelecek amansız kışın öldürücü tesirinden kurtarılmaları için ne miktar işçi gönderilecektir?

Keyfiyetin yazılı olarak açıklanmasını arz ve rica ederim.

T. C.
Çalışma Bakanlığı
İşçi Sağlığı Genel Md.
Sayı : 925 - 2 - 37 7583 22 . 2 . 1966

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi 1 . 8 . 1966 tarih ve 2608/13962 7/200 sayılı yazınız :

Erzurum - Hınıs ilçesinde depremden zarar gören vatandaşlardan, ne kadarının işçi olarak dış memleketlere gitmek istediklerine ve ne kadarının gönderilmiş olduğuna dair Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in yazılı soru önergesi üzerine keyfiyet incelendi.

1. Hınıs ilçesinde meydana gelen depremden zarar görenlerden Valilikçe tesbit edilen 1 076 kişinin, % 15 nisbetinde ayrılan kontenjana dâhil edilerek yurt dışına sevk edilmeleri uygun görülmüştür.

2. Depremden zarar gören vatandaşlarımızın davet edilerek kayıtlarının yapılması ve sıraya konulmaları hususunda İş ve İşçi Bulma Kurumu Erzurum ve İstanbul Yurt Dışı hizmetler şubelerine gerekli talimat verilmiştir.

3. Diğer taraftan, 1965 yılı doğal olaylarından hasara uğrıyanların sevklerinin ikmâline intizar edildiğinden, 1966 yılında depremden zarar görenler % 15 nisbetindeki kontenjana ithal olunmamıştı.

Ancak, bunların da, 1965 yılında zarar görenlerle birlikte sevkleri uygun mütalâa olunduğundan, derhal kontenjana dâhil edilmeleri hususunda İş ve İşçi Bulma Kurumu İstanbul Yurt Dışı Hizmetler Şubesine 1 . 8 . 1966 tarihinde talimat verilmiştir.

Binnetice, Mart 1966 ayında depremden zarar gören 1 076 kişinin sevk işlemlerine başlanmış olup ayrılan kontenjan ölçüsünde bir grup işçinin bu ay içerisinde sevki sağlanmış olacak ve diğerlerinin de buna göre peyderpey sevk işlemleri yapılacaktır.

Keyfiyeti bilgilerinize arz ederim.

Ali Naili Erdem
Çalışma Bakanı

6. — Malatya Milletvekili Mehmet Delikaya'nın; Malatya Tütün Fabrikası tevsii işi ile ispirto satış yeri inşaatının şimdiye kadar neden geçikmiş olduğuna dair sorusu ve Gümrük ve Tekel Bakanı İbrahim Tekin'in yazılı cevabı (7/202)

27 . 7 . 1966

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Gümrük ve Tekel Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı rica ederim.

Saygılarımla.

Malatya Milletvekili
Mehmet Delikaya

Soru :

1963 yılı icra programına alınmış ve gerekli projelerinin ödenekleri de konulmuş bulunan Malatya Tütün Fabrikası tevsii ve ispirto satış

yeri inşaatı şimdiye kadar neden geçikmiştir? Şayet, bu inşaat yapılacaksa bu hususdaki hazırlıklar ne safhadadır ve ne zaman başlanacaktır?

T. C.
Gümrük ve Tekel Bakanlığı
Tetkik ve Murakabe Heyeti Reisliği 4687 — 25 . 8 . 1966

Konu : Malatya Milletvekili Mehmet Delikaya'nın yazılı soru önergesi.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik, Kanunlar Müdürlüğü 1 . 8 . 1966 tarih ve 7/202 - 2611/13912 sayılı yazıları.

Malatya Tütün Fabrikasının tevsii ile ispirto satış yeri inşaatının şimdiye kadar neden geçikmiş olduğu, şayet yapılacak ise ne zaman başlıyacağı hakkında Malatya Milletvekili Mehmet Delikaya tarafından verilen 27 . 7 . 1966 tarihli yazılı soru önergesi cevabının ilişik olarak sunulduuğnu arz ederim.

İbrahim Tekin
Gümrük ve Tekel Bakanı

Malatya Milletvekili Sayın Mehmet Delikaya'nın Malatya Tütün Fabrikasının tevsii ile ispirto satış yeri inşaatının şimdiye kadar neden geçikmiş olduğu, şayet yapılacak ise ne zaman başlıyacağı hakkında yazılı soru önergesi cevabıdır.

Malatya Tütün Fabrikasının tevsii, Tekel Genel Müdürlüğünce derpiş edilmiş, 1963 yılı programından bu yatırıma ait lüzumlu tahsisat teklif edilmiş ve bu teklif Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığınca olumlu karşılanarak mezkûr yatırım 1963 programına alınmıştır.

Yatırımın programa ithalini mütaakıp proje ve keşif hazırlıklarına girişilmiş ve yatırım ihale safhasına intikal etmek üzere iken 1964 yılı yatırım programı çalışmaları başlamıştır.

1964 yılı program teklifleri hazırlanırken tabiatiyle Malatya Sigara Fabrikası da düşünülmüş ve gelecek yıllara sari olan bu iş için lüzumlu tahsisat 1964 yılı teklifleri arasına ithal edilmiştir.

Ancak, Başbakanlık Devle Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığı tarafından mali kaynakların kifayetsizliği mülâhazası ile teklif olunan tahsisat kabul edilmediği cihetle, Tekel İdaresince, ihale safhasına intikal etmiş olan çalışmalar durdurulmuştur.

1965 ve 1966 yıllarında mezkûr yatırım için ödenek tahsisi teklifinde bulunulmuş, fakat Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığınca kabul edilmemiştir.

1967 yılı programının ihzarı sırasında Malatya Sigara Fabrikası için teklif edilen tahsisat, yine adı geçen Müsteşarlıkca programdan çıkarılmış ise de, hazırlanan ikinci programda Malatya Sigara Fabrikası üzerinde ısrarla durulmuş ve teklifler arasında bir kere daha yer almıştır.

1580 sayılı Belediye Kanununun 15 nci maddesinin 7 nci fıkrasına göre, ispirtoların belediyece sağlanacak depolarda muhafazası icabetmektedir.

Bu durum karşısında 1963 yılı programında mevcut Malatya Tekel Başmüdürlüğü ispirto satış yerinin inşasından vazgeçilmiştir.

Saygılarımla arz ederim.

İbrahim Tekin
Gümrük ve Tekel Bakanı

7. — Konya Millevekili Nazif Kurucu'nun, Diyanet İşleri Başkanının, dışarıdan vâkı bir davet ile mi, yoksa Hükümet tarafından görevlendirilerek mi dış geziye çıkmış olduğuna dair sorusu ve Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil ile Devlet Bakanı Refet Sezgin'in yazılı cevapları (7/206)

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun, Dışişleri ve Devlet Bakanları tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygiyle dilerim.

Nazif Kurucu
Konya Milletvekili

1. Diyanet İşleri Başkanı dışarıdan vâkı bir davet ile mi, yoksa Hükümet tarafından görevlendirilerek mi dış gazeye çıkmıştır.

2. Diyanet İşleri Başkanının, hangi ülkelere uğraması ve gezinin ne kadar sürmesi kararlaştırılmış bulunuyordu.

3. Gezinin yarıda kalması ve başkanın geri çağrılması hangi şartlar altında ve hangi sebeple vâkı olmuştur. Başlamış gezinin iptal edilmesi ve başkanın geri çağrılması için alınmış bir Hükümet kararı var mıdır?

4. Türk Diyanet İşleri Başkanının gezisinin iptal edilmesi için, bâzı yabancı devletlerin Hükümetimize tazyik yaptıkları ve bu gezinin yabancı hükümetlerin isteği ile iptal edildiği basında yer almıştır. Bu haberler tekzip de edilmemiştir.

Bu yayınlar kısmen veya tamamen doğru mudur. Doğru ise, Türk Hükümeti bir görevlisinin daha önceden kararlaştırılmış bir gezisini dış tesirlerle nasıl iptal eder?

T. C.
Dışişleri Bakanlığı
İkinci Daire Gn. Md.
Sayı : 490. 103 - D. 11/2 - 67 29 . 8 . 1966

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 4 . 8 . 1966 tarih ve 2642 - 14175 - 7/206 sayılı yazıları

Konya Milletvekili Sayın Nazif Kurucu'nun, Diyanet İşleri Başkanının bâzı yabancı ülkelere vâkı ziyaretleri münasebetiyle verdiği yazılı soru önergesinin Bakanlığıma taallûk eden kısmı ile ilgili cevap metninin ilişikte sunulduğunu arz ederim.

Dışişleri Bakanı
İhsan Sabri Çağlayangil

Konya Milletvekili Sayın Nazif Kurucu'nun Diyanet İşleri Başkanının, dışarıdan vâkı bir dâvet ile mi, yoksa Hükümet tarafından görevlendirilerek mi dış geziye çıkmış olduğuna dair verdiği yazılı soru önergesinin 1., 2. ve 3 ncü maddeleri aidiyeti ve yetkisi dolayısiyle ilgili Devlet Bakanı arkadaşım tarafından cevaplandırılması gereken hususları kapsamaktadır. Bu itibarla Bakanlığımın iştigal sahasına girmediğinden bu konuları temasa mahal görmüyorum.

Yazılı sorunun 4 ncü maddesinde bahis konusu edildiği üzere Türk Diyanet İşleri Başkanının gezisinin bâzı yabancı Devletlerin Hükümetimize tazyikte bulunmaları ve bu Hükümetlerin isteği üzerine iptal edildiği hususundaki yayınlara gelince, hemen arz edeyim ki, dış münasebetlerin yürütülmesine memur bulunan Bakanlığıma ve Hükümete bu konuda intikal etmiş herhangi bir husus yoktur. Türkiye'nin dış münâhebetleri munhasıran kendi menfaatleri açısından ve bağımsız bir şekilde yürütülür. Bunun zıddı istikametteki yayın ve iddiaların indî ve maksatlı düşüncelere dayandığı aşikârdır.

T. C.
Devlet Bakanlığı
Sayı : 3930 10 . 8 . 1966

Millet Meclisi Başkanlığına

Diyanet İşleri Başkanının dış gezisi hakkında Konya Milletvekili Nazif Kurucunun 4 . 8 . 1966 gün ve 7/206 - 2642/14175 sayılı yazılı soru önergelerinin cevabı aşağıda sunulmuştur.

Gereğinin ifasına müsaadelerinizi arz ederim.

1. Diyanet İşleri Başkanı Tunus ve Libya'dan vâkı resmî davetin kabulü üzerine bu memleketleri ziyaret etmiştir.

2. Bu resmî davet haricinde, Diyanet İşleri Başkanının arzusu üzerine Kahire ve Şam'a da, özel surette ziyareti kararlaştırılmıştır. Gezinin 15 gün sürmesi kararlaştırılmıştır.

3. Gezinin davet vâkı olmıyan özel kısmı seyahatin başlangıcında, 28 . 6 . 1966 tarihinde çekilen bir telgrafla, tamamen hizmete mütaallik idari sebeple Devlet Bakanlığı tarafından iptal edilmiştir. Resmî geziden geri çağırılma vâkı olmamıştır. Tasarruf munhasıran Diyanet İşlerini tedvir eden Devlet Bakanlığınca kararlaştırılmış ve icra edilmiştir. Hükümet kararı bahis mevzuu değildir.

4. Bâzı yabancı devletlerin tazyik, istek veya imaları varit değildir ve olamaz. Bu konuda çıkarılan haberler tamamen uydurma ve hilâfı hakikattir.

Refet Sezgin
Devlet Bakanı

Millet Meclisi
GÜNDEMİ

15. BİRLEŞİM

7 . 12 . 1966 Çarşamba

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy'un dinî duyguların ve konuların istismar edildiği iddiasiyle Hükümet hakkında bir Gensoru açılmasına dair önergesi (11/46)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Samsun Milletvekili Bahattin Uzunoğlu'nun, hariçte daha iyi tutulan Çarşamba Fasulyesinin ihracına zorluk çıkarılmasının Anayasanın, tarım ürünlerinin ve tarımla uğraşanların emeğinin değerlendirilmesi hakkındaki 52 nci maddesi hükmüne aykırı olup olmadığına dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/81)

2. — Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'in, Süt Kurumu Umum Müdürlüğünün, bu tarihe kadar, ne miktar sütü işliyerek kıymetlendirmiş olduğuna dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/107)

3. — Edirne Milletvekili Türkân Seçkin'in, Edirne bölgesi pancar müstahsılına pancar paralarının ne zaman ödeneceğine dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/108)

4. — Adıyaman Milletvekili Süleyman Arif Emre'nin, Adıyaman Tekstil Fabrikasının montaj işinin hangi safhada olduğuna dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/117)

5. — Tunceli Milletvekili Hasan Ünlü'nün, harice gönderilecek işçiler için İş ve İşçi Bulma Kurumu şubelerine verilecek kontenjan miktarının tesbitinde coğrafi durum ile az gelişmiş bölgeler durumunun nazara alınıp alınmadığına dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/119)

6. — Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir'in, Dördüncü Koalisyon zamanında bâzı milletvekillerinin türlü çıkar sağladıkları, karşılıksız krediler elde ettikleri hakkındaki neşriyatın doğru olup olmadığına dair Başbakandan sözlü sorusu (6/120)

7. — Manisa Milletvekili Sami Binicioğlu'nun, Yakın - Şark milletleriyle iyi dostluk münasebetlerinin kurulamaması sebeplerine dair Başbakan ve Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/121)

8. — Sinop Milletvekili Hilmi İşgüzar'ın, Birleşmiş Milletler Siyasi Komisyonunda Kıbrıs hakkındaki, aleyhimize tecelli eden karara müessir olan başlıca hususların neler olduğuna dair Başbakandan sözlü sorusu (6/122)

9. — Aydın Milletvekili Nahit Menteşe'nin, Menderes havzasının nehir taşkınlarından korunması için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/123)

10. — Sivas Milletvekili Gıyasettin Duman'ın, Sivas il ve ilçeleri dâhilinde, 1965 malî yılı içinde kaç aded köprü yapıldığına ve 1966 yılında kaç köprü daha yapılacağına dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/124)

11. — Sivas Milletvekili Gıyasettin Duman'ın, Sivas ilinin turizm bölgeleri içerisine alınmış olup olmadığına dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/125)

12. — Sivas Milletvekili Gıyasettin Duman'ın, Sivas ile merkez ve ilçe köylerine, 1966 Bütçe yılı içinde, kaç okul yapılacağına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/126)

13. — Sivas Milletvekili Gıyasettin Duman'ın, Sivas'ın merkez ve kazalarına bağlı köylerine 1965 yılında kaç Km. köy yolu yapıldığına ve 1966 yılında daha ne kadar köy yolu yapılacağına dair Köy işleri Bakanından sözlü sorusu (6/127)

14. — Kütahya Milletvekili Kemal Kacar'ın, Kütahya ili dâhilindeki «Seyit Ömer» kö-

mür sahası içinde bir termik santrali kurulması hususunda ne düşünüldüğüne dair Başbakandan sözlü sorusu (6/128)

15. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, Aksaray ilçesinden geçen su kanalının iki tarafına inşa edilecek sedlerin senesi içinde yapılmamış olması sebebine dair Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/130)

16. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, Niğde'nin Aksaray ilçesinde inşa edileceği kararlaştırılan Tekel binasının senesi içinde yapılmamış olması sebebine dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/131)

17. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, Niğde şehri içinden geçmekte bulunan Tabakhane deresinin ıslahı işinin, senesi içerisinde yapılmaması sebebine dair Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/132)

18. — Bursa Milletvekili Sadrettin Çanganın, Yugoslavya'da emlâki bulunan vatandaşlarımızın işbu emlâkinin bedellerinin ödenmesi hususunda, bugüne kadar ne gibi muamelelerin cereyan etmiş olduğuna dair Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/136)

19. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, Niğde'nin Çamardı ilçesi hududu dâhilindeki Eecmiş suyu üzerinde inşası kararlaştırılan 6 köprünün senesi içerisinde yapılmamış olması sebebine dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/137)

20. — Tekirdağ Milletvekili Kemal Nebioğlu'nun, maden ocaklarında, iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerinin aynen uygulanıp uygulanmadığına dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/138)

21. — İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, Spor - Toto gelirleri ile yapılan veya onarılan spor tesislerinin projelerinde yapılan ve büyük paraların ödenmseine sebebolan hesap hataları olup olmadığına dair Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/139)

22. — Uşak Milletvekili Fahri Uğrasızoğlu'nun, Uşak'ta Türkiye Emlâk Kredi Bankası tarafından yaptırılan 105 evin şahıslara, kurum veya bankalara satış veya devri hususunda ne düşünüldüğüne dair İmar ve İskân, Ulaştırma, Çalışma Bakanlarından sözlü sorusu (6/140)

23. — Aydın Milletvekili M. Şükrü Koç'un, Aydın'ın Germencik ilçesinin Habibler köyünde her hangi bir vatandaşa muhtar tarafından meydan dayağı atıldığının doğru olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/143)

24. — Aydın Milletvekili M. Şükrü Koç'un, Ege pamuk ekicisinin Ziraat Bankasından ve kredi kooperatiflerinden kredi karşılığında aldığı borçlarının, gelecek mahsul sonuna kadar ertelenmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/144)

25. — Manisa Milletvekili Sami Binicioğlu'nun, Kırkağaç ovasının ıslahı ve sulama işleri için yapılması düşünülen Karakurt barajı tasarısının ne safhada olduğuna dair Bayındırlık ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlarından sözlü sorusu (6/146)

26. — Kastamonu Milletvekili Sabri Keskin'in, Kastamonu il ve ilçe yollarının, kar mücadelesi yapılarak, trafiğe açık tutulması hususunun düşünülüp düşünülmediğine dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/147)

27. — Konya Milletvekili İsmet Kapısız'ın, Yozgat'ta bir bira fabrikası kurulması konusunun hangi tarihte ele alındığına dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/149)

28. — İzmir Milletvekili Arif Ertunga'nın, hakiki orman sahaları ile tarım arazilerinin birbirinden ayrılması topraklarımızın kendi kabiliyetlerine göre kullanılması konusunda ne gibi tedbirler alındığına dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/150)

29. — Sakarya Milletvekili Muslihittin Gürer'in, yılbaşı dolayısiyle Avrupa'nın muhtelif yerlerinden izinli olarak gelen işçilerimizin gümrükte alıkonulan çeşitli eşyalarının iadesi konusunda bir imkân düşünülüp düşünülmediğine dair, Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/151)

30. — Mardin Milletvekili Nazmi Oğuz'un, her türlü ambalâjı açılmamış kaçak eşya ve hattî gıda maddeleri satan «Amerikan Pazarlarından» ve bunların kanunları ihlâl ettiklerinden haberdar olunup olunmadığına dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu. (6/152)

31. — Çorum Milletvekili Hasan Lâtif Sarıyüce'nin, Çorum'da inşa edilmekte olan Sos-

yal Sigortalar Dispanseri binasının, birinci katının dispanseri, diğer katların işhanı olacağının doğru olup olmadığına dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/153)

32. — Çorum Milletvekili Hasan Lâtif Sarıyüce'nin, Çorum - Osmancık arasındaki yol güzergâhında Kırkdilim denilen kısmın teknik standartlara uygun olup olmadığına dair Bayındırlık, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlarından sözlü sorusu (6/154)

33. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, Erzurum'un Tekman kazasında bulunan Hamzan ve Meman kaplıcalarının turistik ehemmiyetinin tespit edilmiş olup olmadığına dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/155)

34. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, Erzurum'un bâzı kaza ve köylerinde, sel felâketi dolayısiyle evleri, umumi hayata müessir olacak şekilde, yıkılmış vatandaşların tekrar meskene kavuşmaları için ne gibi tedbirler alındığına dair İmar ve İskân Bakanından sözlü sorusu (6/157)

35. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, Erzurum'un Karayazı Tekman ve Çat ilçe merkezleriyle Karaçoban nahiyesinde ortaokul açılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/158).

36. — Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Hükümetin, özerk TRT Kurumu Genel Müdürlüğüne, Başbakan tarafından yapılan basın toplantısının, radyolarda aynen yayınlanmasını emretme yetkisinin olup olmadığına dair Başbakandan sözlü sorusu (6/159)

37. — Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci'nin, Diyarbakır'ın, Çermik ilçesindeki kaplıcada modern bir otel vee işletme tesisinin yaptırılmış olup olmadığına dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu (6/163)

38. — Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci'nin, T. C. Ziraat Bankasınca küçük çiftçiye verilen zirai kredi hadlerinin, günün ihtiyaçlarına uygun bir seviyeye yükseltilmesi için ne düşünüldüğüne dair Başbakandan ve Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/164)

39. — Çorum Milletvekili Hasan Lâtif Sarıyüce'nin, Makinalı tarım araçlarının Devletçe ithal edilerek Zirai Donatım Kurumu ve Tarım Kredi Kooperatifleri eliyle satılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair Ticaret ve Tarım Bakanlarından sözlü sorusu (6/165)

40. — Kayseri Milletvekili Fehmi Cumalı'oğlu'nun, Türkiye Millî Talebe Federasyonuna, Osmanlı Bankası aracılığı ile, Sovyet Rusya'dan para ve aynî yardım yapıldığı hakkındaki neşriyatın doğru olup olmadığına dair İçişleri ve Adalet Bakanlarından sözlü sorusu (6/166)

41. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, sor yapılan basın toplantısının TRT ile yayınlanması hakkındaki talebin gerekçesinin ne olduğuna dair Başbakandan sözlü sorusu (6/167)

42. — Yozgat Milletvekili Neşet Tanrıdağ'ın, Yozgat'a, 1958 yılında, kurulmasına karar verilen Bira Fabrikasının 1959 yılında ihaleye çıkarıldığı halde, sonradan ihalesinin durdurulması sebebinin ne olduğuna dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/168)

43. — İçel Milletvekili İsmail Çataloğlu'nun, Tarsus'ta, vergi borçlarından ötürü, Maliye Bakanlığınca icra yoliyle satışa çıkarılan Rasim Dokur Fabrikasının halen ne durumda bulunduğuna dair (Maliye, Sanayi ve Çalışma Bakanlarından sözlü sorusu (6/169)

44. — Konya Milletvekili Nazif Kurucu'nun, Konya ili Akşehir ilçesinde, bir verem sanatoryumu açılması için bir hazırlık olup olmadığına dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu (6/170)

45. — Konya Milletvekili Nazif Kurucu'nun, Konya ili Karapınar ilçesinde, çölleşmeye karşı daha hızlı savaşmak için ne gibi tedbirler alındığına dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu (6/171)

46. — İçel Milletvekili İsmail Çataloğlu'nun, İçel'de ithalât tacirlerine gübre ithali için verilen müsaade için hangi kıstasın esas alındığına dair Tarım ve Ticaret Bakanlarından sözlü sorusu. (6/172)

47. — Adana Milletvekili Ali Karcı'nın, sel felâketi sebebiyle zarara uğrıyan küçük çiftçilerin T. C. Ziraat Bankası ve kredi kooperatiflerine olan borçlarının ertelenmesi hakkında ne düşünüldüğüne dair Başbakandan sözlü sorusu (6/173)

48. — Eskişehir Milletvekili Şevket Asbuzoğlu'nun, Eskişehir'in Mihalıççık ilçesi Beylikahır bucağı Belediye Muhasibinin işten el çektirilmesini icabettiren hâdisenin ne olduğun dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/174)

49. — Eskişehir Milletvekili Şevket Asbuzoğlu'nun, Sivrihisar ilçesine bağlı Günyüzü bucak müdürünün başka bir il emrine tâyin edilmesi sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/175)

50. — Aydın Milletvekili M. Şükrü Koç'un, ders ve resmî görevleri dışındaki yazı ve sözlerinden dolayı kaç eğitimcinin bakanlık emrine alındığına ve bu konuda kaç soruşturmanın bakanlığa intikal ettiğine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/176)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER